

העיתונאי 2

אפקט האבן והשלולית

סיפורים נוספים מנהרותיה הגועשים של ההשגחה העליונה

הרב קובי לוי שליט"א

אפשר לדבר עם המחבר ולשלוח סיפורים לטלפון 050-4170419

נהרות השגחה

[מדבר שקר תרחק](#) [זוג מן הפתקים](#) [השכנה, השכינה, החתונה](#) [הוויתור הרביעי](#) [ברית](#)
[כרותה לשפתיים](#) [יתום וללא סגוריה](#)

נהרות תשובה

" [בתנאי שיש הערינג](#) " [לפעמים שיא הבריאות](#) " ... [נו נו אלברט](#) " [סבתא כבר לא](#)
[שותקת](#) [החבטה](#)

נהרות דמעה

[אפקט האבן והשלולית](#) " [יששכר נשמת](#) " [דמעות של שבת](#) " [אמא לא הגיעה למסיבת חומש](#)"

נהרות אמונה

[שכר שיחה נאה](#) [נחת כשר](#) [הגיהנום של דוד ריצ'רד](#) [כאחד הגדיים הזריזים](#) [חילול השם](#)
[בקוברניצה](#)

נהרות מוסר

[ליל הסדר בתוך הקבר](#) [כרטיס אדום](#) [העקיצה הגדולה](#)

נהרות חסד

[מתחת לעץ החרוב](#) [הנהג החטוף](#) [שלח לחמך](#) [מי מאותת ליחזקאל?](#)

נהרות השגחה

מדבר שקר תרחק

יוחנן בן זכאי היה תנא בזמן חורבן הבית השני שזכה להציל מדי הצוררים הרומאים, את יבנה. "תן לי יבנה וחכמיה", בקש ממלך רומא. היו שחלקו עליו, כי עת רצון היתה זאת, ויכול היה לבקש את הצלת ירושלים כולה. תפשת מרובה לא תפשת, תפשת מועט תפשת. אין אנו מסוגלים לרדת לעומק דעתו של ענק מופלג זה שהצליח בעוצם תבונתו, לשמור על גחלת התורה באחת התקופות הנוראות של עם ישראל.

יוחנן בן זכאי הוא גם שמו של ראש כולל "היכל הקודש" בעיר די מנוערת מתורה במרכז הארץ. הרב בן זכאי אב לשמונה ילדים, החליט לתקוע יתד רוחנית דווקא בעיר זו שרבים מתושביה לא זכו לטעום או לדעת ממתיקותה של תורה.

קצת הסטוריה.

אביו של הרב בן זכאי, ידע ששמו של בנו העולל יוחנן, יגרום פה ושם להרמת גבה, לתהייה ולשאלות. אך מה לעשות ששמו של הסבא מצד רעייתו היה יוחנן. הצרוף הזה הביא לעולם ילד כשרוני, נוח לבריות ואהוב על כל רואיו. איך אומרים המקובלים: השם הוא מהות, והוא יונק את מהותו ותוכנו משורש הנשמות, כך שיש בילד יוחנן בן זכאי, ניצוצות מנשמתו של התנא הקדוש שידע שיחת מלאכי השרת, שיחת עופות שדים ודקלים, מעשה מרכבה הוויות אביי ורבא ומה לא.

ולכן לא פלא, שכבר בגיל 27 בהיותו אברך מבריק בכולל בעיר הולדתו, פנה אליו המרא ד'אתרא של העיר השכנה וביקשו לפתוח שם כולל אברכים. הרב בן זכאי הצעיר לא היסס לרגע, "תן לי יבנה חכמיה" היה משפט שהדהד בתודעתו עוד בהיותו ילד קטן. וכל מקום שאין שם תורה, צריך להקים בו כולל אברכים כדי שקול התורה ינסוק משם אל עבר בנייני השכונות, אזורי הוילות, ויפעים לבבות צוננים, עדיין צוננים.

כאן המקום והזמן לציין כי בהיותו בחור בישיבה, התבלט יוחנן בן זכאי לא רק בחוכמת העיון כצורב שסברותיו הדהדו בין כתלי הישיבה הדרומית המפורסמת, אלא שהוא השקיע זמן לא מועט בלימוד מוסר, קרי, תיקון המידות.

"תורה ללא תיקון המידות" היה אומר בנועם אימרותיו לחבריו בישיבה "היא תורה חסרה".

אהבתו לספרי המוסר לא ידעה גבול. טרם לכתו לישון היה משנן "בשפתיים דולקות" כמאמר אבי תנועת המוסר הגר"י סלנטר את "מסילת ישרים", "אורחות צדיקים" וכמובן גם "עלי שור".

ראשי הישיבה שהכירו את רגישותו המיוחדת ועבודתו המוסרית, היו ממליצים בפניו, מעת לעת, לקרוא פרקי מוסר נרחבים מספר עלום כזה או אחר, כדי להרחיב אופקיו.

עם הגיעו לגיל 21 הוא יצא לשידוכים, ובשעה טובה ומוצלחת הקים בית נאמן בישראל, עם נוות ביתו, בתו של המשגיח שלו בישיבה הקטנה. ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל.

יום שמחת לבם שלו ושל רעייתו חל סמוך ונראה לחג הפסח, ומיד לאחר השבע ברכות פתחה הרעיה הנמרצת במסע ניקיון, האופייני לנשות ישראל הצדקניות. "את הספריה" החליטה בלבה "אשאיר לסוף". אכן כן, יומיים לפני פרוש חג הפסח היא הורידה את הספרים מעל המדפים איבקה אותם, דיפדפה בהם, וחיפשה חמץ.

תוך כדי מבצע החזרת הספרים למדפים, תפש את עינה ספר קטן מידות, ישן ובלוי. נוכחותו די הפתיעה אותה, שכן רוב הספרים של הזוג הצעיר בן זכאי, היו חדשים ומבריקים, ומה לספר קשיש ובלוי זה בספרייתם?

היא הציצה בכריכת הספר, ואכן חשדותיה נשאו פרי. על הספר התנוססה חותמת לא מוכרת. "מאוצר הספרים של גרשון מנדל בלכהיים - בני ברק".

"בלכהיים?" תמהה הגב' בן זכאי "מעולם לא שמעתי שם משפחה משונה שכזה.... מעניין איך הגיע הספר הזעיר הזה לספרייתנו. כשיוחנן יחזור מן הכולל אשאל אותו. צריך לאתר את בעליו של הספר ולהחזירו לו...".

כשיוחנן חזר מן הכולל, פנתה אליו העזר שכנגדו והציגה בפניו את הספר הבלוי.

"בעלי, היום בבוקר גיליתי ספר זה, שבוודאי אינו שייך לנו... אתה זוכר אברך יהודי בשם גרשון מנדל בלכהיים?"

לא, אינני זוכר.

יוחנן הביט בכריכת הספר, דפדף בו קלות ואז אמר: "הא, עכשיו נזכרתי כיצד הגיע ספר מוסר זה אלי. את כבר מכירה את ההשתוקקות שלי לבלוע ספרי מוסר, ובכן לפני כחצי שנה, עוד בטרם הכרנו, ביקשתי מן המשגיח להשאיל ספר זה. המשגיח התיר לי מיד, הוא סמך עלי שאחזירו מיד עם תום הקריאה. הוא כנראה לא ידע שזה ספר פרטי.

"בערב שבת של אותנו שבוע, הכנסתי את הספר לתיקי כדי לעיין בו בשבת בבית הורי. חזרתי לישיבה בלעדי הספר. הוא נשכח בבית הורי. חודשיים אחר כך יצאתי לשידוכים, הכרתי אותך, נו, וברוך השם. אמי הכינה לי את כל ספרי בטרם אצא מבית הורי, לביתנו המשותף... והספר היקר הזה נמצא עכשיו כאן, למרות שמקומו בעצם בישיבה הדרומית. דומני שהיהודי הזה גרשון מנדל בלכהיים שכחו באוצר הספרים של הישיבה... אם כן מה שמוטל עלי לעשות הוא לאתר את האיש המתגורר בבני ברק ולהחזיר לו את הספר...

"יפה מאד בעלי, אני מבקשת ממך עוד בטרם התקדש ליל הפסח לאתר את ר' בלכהיים ולהשיב לו את ספרו..."

* * *

כוונות טובות לחוד, ומעשים לחוד.

כאמור, האברך יוחנן בן זכאי, כבר עלה בסולם המעלות הרוחניות, והפך לראש כולל חשוב בעיר די גדולה. שמו הלך שם לפניו כמרבץ תורה גדול, כדרשן בחדר עליון המאיר פניו לכל פונה.

משפחת בן זכאי, כמו שסיפרנו, התרחבה והפכה למנין מכובד כשמחוץ להורים ישבו סביב לשולחן השבת ארבעה בנים וארבע בנות, כן ירבו.

קרוב ל-20 שנה עברו להן במעופה.

והספר? מה עם הספר? האם הוא הוחזר לבעליו.

בינתיים לא.

מפסח לפסח חוזרת הרבנית בן זכאי על הבקשה המפורסמת: אנא בעלי, זה לא מכובד הספר הישן הזה לא שייך לנו. אנו לא גזלנים. אני כבר חוזרת על בקשתי שנה אחרי שנה... אנא!!!

שלא תטעו, הרב בן זכאי איננו גזלן חלילה וחס. ידיו נקיות מגזל, וכוונותיו לעולם טהורות וטובות. גם אם תחקרו אותו הדק היטב, היטב

הדק, הוא לא יוכל להסביר לכם, מאין צצה היד הנעלמה המונעת ממנו לבצע מעשה כל כך פשוט, של השבת אבידה עם סימנים ברורים לבעליה.

כמה משפחות בלכהיים יש בעולם, ועוד בבני ברק?

אוי, אוי, אוי, עיכובים. יש מי שאומר שכל עכבה לטובה, אבל בפסח האחרון החליטה הגב' בן זכאי לשים קץ לשיכחה של בעלה החשוב.

"עד כאן!" אמרה בתקיפות "אתה לא לומד עכשיו, אל תעזור לי לנקות, אתה במחילה ממך מתפנה לאתר את אדון גרשון מנדל בלכהיים ושולח לו את הספר... הפעם אני מתעקשת".

גם הרב יוחנן בן זכאי חש באותן דקות, כי הוא הגדיש את הסאה. 20 שנה הספר הזעיר והבלוי ממתין לחזור לבית ממנו הוא בא, והוא, מרביץ התורה הגדול מתעלם מלבצע הלכה ברורה ונדרשת. כך נוהג אדם מתוקן במידותיו???

המשימה היתה קלה בתכלית.

תוך פחות משתי דקות ענו לו מ"בזק", נקבו במספר הטלפון של משפחת בלכהיים, וציינו בפניו את הכתובת: רחוב בוסתן הגליל 27.

סוף טוב הכל טוב. הרב בן זכאי הכניס את הספר למעטפה לבנה, וכתב באותיות קידוש לבנה: "עבור ר' גרשון מנדל בלכהיים, רחוב בוסתן הגליל 27, בני ברק".

חמש דקות אחר כך הוא ניצב בתור בסניף הדואר השכונתי, שילם כמה שקלים כדי לממן משלוח של חבילה ב"דואר רשום". וברוך השם, הספר הקטן והבלוי עומד לחזור לביתו.

* * *

ומן הנקודה הזו רבותי הנכבדים, אנו נודדים כמה שנים לאחור ומרימים מסך קטן אל תקופה של טרור מרושע. אירגון אל-קעאידה, עדיין לא נמחה מן הפוקוס העולמי וטורד המון שעות שינה מנשיאים וראשי ממשלות בעולם המערבי. התרסקותם המדהימה של בנייני התאומים בתאום מזוויע ושטני, עדיין מהדהד בתודעה העולמית, כשראשי הטרור, ראשי הצפע, עדיין ממשיכים לשגר לחלל איומים של קטל ופיגועים עצומים רח"ל.

אנתרקס.

האנתרקס הוא חומר רעיל ומסוכן, לכל מי שבא עמו במגע. צבעו לבן, והוא לא נראה יותר מאשר אבקת אפיה תמימה, או קמח סולת לבן. פותחים את המעטפה, נוגעים בחומר, נושמים אותו, ומכאן מתחילה ההרעלה הקטלנית. באל-קעאידה חושבים כל הזמן כיצד לפתח פאניקה במדינות המערב, מעטפות האנתרקס גרמו ללחצים ופחדים כמעט בכל בית בארה"ב, וכמובן גם... בישראל.

* * *

"יש עבורכם חבילה קטנה בדואר רשום" הודיע צביקה גורניק הדוור הותיק לבני משפחת בלכהיים מרחוב בוסתן הגליל 27, "נדמה לי שמדובר בספר, או משהו כזה, גשו לדואר לקחת את החבילה, הנה לפניכם האישור אותו תציגו בפני הפקיד".

גיורא בלכהיים אברך בן 28 נשוי ואב לשלושה קטנטנים עסוק עד מעל לצווארו בללמוד וללמד, הבטיח לאמו כי מיד עם סיום לימודיו בכולל הוא יעבור דרך סניף הדואר השכונתי ויביא את החבילה.

השעה חמש ושלושים אחה"צ. גיורא מציג את האישור לקבלת החבילה. הפקיד מבקש שיחתום על קבלתה... אלא שגיורא בלכהיים לא ממהר לקחתה. החבילונת משום מה נראית חשודה בעיניו, חשודה מאד.

"תסלח לי כבוד הפקיד" אמר בלכהיים הצעיר "החבילה הזו ממוענת לאבא שלי שנפטר לפני 10 שנים. גרשון מנדל בלכהיים ז"ל. וחוף מזה שמו של השולח עוד יותר מוזר וחשוד בעיני. יוחנן בן זכאי... מתמיה מאד. יוחנן בן זכאי היה תנא חשוב בתקופת חורבן בית המקדש השני ומעולם לא שמעתי על קשר של דיוור ישיר בין אבא שלי שנפטר ממחלה קשה, לבין התנא בן זכאי, למעט העובדה שאבא היה בר-אוריין ובקי בש"ס ישר והפוך, ומסתמא היה בקי במכמני אימרותיו וחוכמתו של התנא יוחנן בן זכאי".

הפקיד הוריד את משקפיו וגרד בחוטמו במבוכה. "ובכן, מה מחליט כבודו... לוקח החבילה, או לא?".

"תראה ידידי הפקיד" השיב גיורא בלכהיים בשיקול דעת "דומני שהמעטפה הזו מכילה - אולי - חומר מסוכן...ה...ה...ה אולי אנתרקס. לך תדע. מי ירצה לשלוח לאבא חבילה 10 שנים אחרי פטירתו ועוד מכנה עצמו בשם יוחנן בן זכאי... עשה לי טובה בקש מן הממונים שלך בדואר לבצע בדיקה יסודית של החבילונת ואז נחזור אי"ה ונפגש".

האלמנה מרים בלכהיים זקפה גבותיה. "חבילונת בדואר רשומה על שם בעלי עליו השלום, והשולח - לא פחות ולא יותר - יוחנן בן זכאי... אני

המומה. טוב עשית גיורא, שהשארת את החבילה בדואר. שיבדקו, השם ישמור בהלת האנתרקס הגיעה גם לבני ברק?".

* * *

חלפו 10 ימים. היום י"א באלול. בערב י"ב באלול, היורצייט של גרשון מנדל בלכהיים, חמשת בניו מתפזרים בין בתי הכנסת בשכונה ועולים לדוכן.

* * *

ובאותה נשימה, תרצה בלכהיים בת ה-18 היתה אמורה להיפגש באותו ערב פגישה שלישית גורלית ומכרעת עם המשודך שלה. היא בת הזקונים המוכשרת של המשפחה, עדינת-נפש מחד ושופעת שמחת-חיים מאידך. חמשת אחיה הבוגרים כבר נשואים ומטופלים בילדים, ועושים נחת גדול לאמם האלמנה.

כאמור הפגישה המכרעת.

אמה של תרצה סיפרה לה לפני כחודש, כי כאשר היתה תרצה תינוקת כבת שנה, היא חלתה במחלה נדירה וקשה. בחסדי שמים ולאחר הרבה תפילות ותחינות היא הבריאה מן המחלה, וברוך השם אין בה מום ולא פגע. היא בריאה ב-100%, אלא שיש אליה וקוץ בה.

"בתי יקירתי, יש סרח עודף אחד למחלה הנדירה שבה חלית, וגם הוא לא משמעותי במיוחד. הפרופ' שטיפל בך אמר, שלפני שאת מתחתנת עליך לוודא שבן זוגך - חלילה - לא חלה במחלה הזו. אם חלילה נישאים בני זוג שחלו במחלה הנדירה הזו, עלול הדבר לפגוע פגיעה אנושה בילדיהם... אשר על כן, עם כל הקושי שבדבר בשלב מסויים בפגישות שלך עם המשודך תצטרכי להודיע לו על כך..." כך ביקשה הרבנית בלכהיים מבתה.

ישבו חמשת האחים בלכהיים לדיון סוער אחרי הצהריים. עוד שלוש שעות הפגישה. האם לומר למשודך, או לא לומר.

המתנגדים מבין האחים אמרו: הסיכויים שהמשודך חלה באותה מחלה נדירה הם אולי 1:1,000,000. סיכוי אפסי ממש, ובשביל מה להכניס ללחץ את כל המערכת? לדידם זה רחוק ממקח טעות.

המצדדים להודיע טענו כי עצם הסתרת המידע החשוב הזה יש בו משום שקר, משום סילוף. וזו אינה דרך נאותה וחינוכית לפתוח בה את החיים.

השוללים טענו בתוקף, כי יש חשש גדול שהמשודך עלול לקבל פיק-ברכיים ולבטל את השידוך רק בגלל המידע השולי הזה, שעלול לערער את הבנין היקר והסימפטיה שרוחשים המשודכים זה לזו וזו לזה.

הויכוח והמחלוקת ההלכתית הרקיעו שחקים. הבלכהיימים, יש לדעת, הם ללא יוצא מן הכלל תלמידי חכמים מובהקים וכל אחד הביא לשיטתו פסיקות של גדולי תורה מכאן ומשם, ראשונים ואחרונים שימשו בערבוביה, והשמש החלה לנטות לכוון הים.

עוד מעט שקיעה והענין לא מוכרע: האם תרצה הצעירה תספר למשודך על מחלת הילדות הנדירה שלה, או לא?

* * *

נקישות בדלת.

ובפתח, איך לא, צביקה גורניק הדוור הסימפטי עם חיוך ענק מרוח על פניו: "משפחת בלכהיים, יקירי ואהובי, לא אנתרקס ולא שמרטרקס, אף אחד לא שלח לכם מעטפת טרור. הנה החבילונת שלכם, ושיהיה לכם ערב טוב ובשורות טובות".

גיורא בלכהיים נטל החבילונת ופתח אותה לעיני אחיו ואמו. אט אט השתרבב מן המעטפה ספר קטן ובלוי מ"סדרת תיקון המידות" של הרב אברהם טובולסקי... וכותרתו: "מדבר שקר תרחק".

נשימתם נעצרה. על כריכת הספר הופיעה החותמת המוכרת של אביהם גרשון מנדל בלכהיים...

"בני חביבי" סיכמה האלמנה בלכהיים "הויכוח בזה הרגע הסתיים ממש בדקה זו שקעה החמה. זה יום האזכרה העשירי של אבא שלכם... בעלי, האיש הצדיק והיקר, אביכם ז"ל מדבר איתנו כרגע מגנזי מרומים ופסק את פסיקתו: "מדבר שקר תרחק. תרצה שלנו תספר למשודך שלה על מחלתה הנדירה... כך פסק אבא שלכם ועל כך אין עוררין, זו יד ההשגחה עליונה".

שעה אח"כ, 10 דקות לאחר שנפתחה הפגישה השלישית, אזרה תרצה בלכהיים אומץ וסיפרה למשודך על מחלתה הנדירה... בה חלתה כשהיתה תינוקת.

הבחור החביב בן הישיבה המוצלח, הצמיד ידיו לרקותיו ואמר: אני לא מאמין!!! אני לא מאמין!!! גם אני חליתי בילדותי במחלה הנדירה הזו, אבל הורי אמרו לי שאין צורך לספר על כך כי זו מחלה נדירה ביותר

ובלתי אפשרי הדבר שהמשודכת שלי חלתה בה... אם כך לא נוכל להשתדך... אבל זה רצון השם ונקבל זאת באהבה".

מבט עצוב נשקף מעיני השניים, והם ברכו זו את זו וזה את זו, שהקב"ה יזכה אותם בשידוך מתאים והגון, לאלתר.

* * *

וכששמע הרב יוחנן בן זכאי שהספר "מדבר שקר תרחק" הגיע ביום היארצייט של גרשון מנדל בלכהיים עם המסר הברור שלו, הוא ניגב את מצחו ואמר: את מבינה רעייתי מדוע במשך 20 שנה הספר היקר המתין בספרייתנו, כי עדיין לא הגיע הזמן הנכון והמדויק לשליחותו, ואם תשוחחי עם הרבנית בלכהיים שתחייה, היא תסביר לך היטב על סוג קיסמו ותכליתו של התיזמון.

זוג מן הפתקים

עולם הפוך ראיתי.

בעולם החופשי-המודרני אוהבים חידושים והמצאות. לא נחים לרגע. העתיק הישן והטוב, מפנה את מקומו לעדכני, לחדשני, למפתיע. הבורות ריקים, ואין בהם מים, אז צריך להמציא ריגושים, יוזמות מפתיעות. כך למשל מאד מקורי להגיש את הקינוח לפני הסעודה... ובאיבחה אחת אתה מקפיץ את הסעודה הבשרית לרמה של קינוח. מהפכים יוצרות בתקווה שזה יצלח, יסחוף. יביא להתמוגגות.

ועכשיו לחתונה בקיבוץ.

ובכן חברים יקרים, החתונות בקיבוץ תפשו לעצמן פוזה חדשה לגמרי. מעתה, רישמו לפניכם, החופה נדחקת לסוף. החופה היא שחותמת את הארוע. ולפניה? לפניה רבותי הנכבדים, ריקודים ומחולות, מטעמים ומגדנות, מוסיקה רועשת עד השעות הקטנות של הלילה. וממש סמוך לטכס הקידושין, נותנים מירווח של 10 דקות, רבע שעה, לברכות ואיחולים.

מי ומי המברכים?

מזכיר המשק למשל, יו"ר ועדת תרבות, לפעמים סבתא מרוגשת, לעיתים הדוור של הקיבוץ. תלוי מי ומי הנישאים ובמה הם עוסקים, חושבים, עושים ויוצרים, ותלוי גם, לאן נושבת הרוח התרבותית שלהם.

הנה למדנו שיעור קצר כיצד מתרחשת לה חתונה בקיבוץ ממוצע, וברשותכם אני מקפיץ אתכם לחתונה בקיבוץ "טללי שחר" לדקות המרטיטות שבהן מברכים את החתן והכלה, טרם יכנסו לחופה. השעה אחת אחרי חצות.

* * *

אז אחרי שמזכיר המשק גרשון הקריא איחול מן הכתוב, וסוניה מן המכבסה סיפרה כמה הכלה חרוצה, ושרגא מן הרפת עידכן עד כמה החתן מסור ונאמן לפרות, נתקבל איתנות מהדוד של החתן, הלוא הוא מיודענו שמיל החשמלאי של הקיבוץ. הו, הו, נשמעה נהמת פליאה מן הקהל. שמיל החשמלטור לא מוכר כדברן גדול, ההיפך להוציא ממנו "בוקר טוב" זה כמו להוציא שאור מן העיסה, או סבון מן הכביסה היבשה.

במכנס קצר כשסנדלים לרגליו וכובע טמבל על ראשו, ניגש שמיל למיקרופון וביקש לשאת נאום. השקט חילחל עמוק עד לממטרות המדשאה. שמיל מדבר, סצינה מחודשת בנוף הקיבוצי לעילא ולעילא.

* * *

וישא משלו ר' שמיל ויאמר: "קהל יקר. אני נואם קטן מאד, וגם דתי קטן מאד. 30 שנה חשמלאי כאן ורק השלטרים וארונות החשמל שמעו אותי מזמזם כמה שירי לכת. אבל הפעם, אני חש צורך עמוק לספר לכם סיפור שמתאים יותר לרבנים ולדרשנים ולא לחשמלאים בקיבוץ. לפני שמונה שנים החלטתי לנסוע למחנות ההשמדה בפולין. אתם יודעים, אני בן להורים ניצולי שואה. הורי נפטרו מזמן, אבל הרגשתי צורך עמוק לקיים צוואה בלתי כתובה שלהם, לדעת מאין הם באו. אשתי רוחמקיה סירבה. נופש לא עושים באושוויץ היא טענה כלפי. אבל מסע השיכנועים שלי עשה את שלו, נסענו עם משלחת של בני נוער לסייר באתרי השכול והזוועות של העם היהודי.

"לא היה לי קל. הורי אף פעם לא סיפרו ולא דיברו. אבל גדרות התיל, ערימות הנעליים והמשרפות דיברו גם דיברו. ביום השלישי למסע, החלטנו רוחמקיה ואני, לנסוע לעיירה ציורית קטנה בפולין, שם היה מחנה השמדה קטן ולא מפורסם. אבא היה שם אסיר במשך 4 שנים.

סובבנו בין המבנים והסככות ומחינו דמעה. לפתע הבחנתי ברב יהודי
כבן 85 לבוש בגד חסידי, שנע במהירות לעברנו.

אתם יהודים מישראל? הוא שאל.

כן. ענינו לו.

היום זה היארצייט - יום האזכרה - של האדמו"ר שלי זצ"ל. הקבר שלו,
הציון, נמצא 5 ק"מ צפונה מכאן. סעו לשם, כיתבו פתק ובו בקשה ותראו
ניסים ונפלאות. האמינו לי מי שפקד את הציון ביום האזכרה, וכתב
בקשה והניח על אחד הסדקים, קיבל מבוקשו... כך אמר לנו החסיד
הישיש.

"נו, אני דתי מאד קטן, ורציתי שיעזוב אותנו לנפשנו. אבל רוחמקיה
פתאום נחה עליה רוח הקודש, והיא לחצה עלי, שמיל, שמיל, בוא ניסע
לאדמו"ר. נכנעתי.

"הגענו לקבר והבחנו בעשרות חסידים מתפללים מתנועעים. רציתי
ללכת, אבל רוחמקיה לחצה, שמיל תכתוב פתק. איזה פתק, אני לא מדבר
עם אנשים מתים עניתי לה. תכתבי את. אז רוחמקיה הוציאה עט ונייר
מן התיק שלה והתחילה לרשום בקשה. אין לי מושג מה היא רשמה,
אנחנו לא חסר לנו כלום בקיבוץ, ברוך השם. בינתיים החסידים עלו
לטנדרים שלהם ונסעו. התקרבתי לקבר, רוחמקיה חיפשה חריץ ותחבה
לתוכו את הפתק. לפתע, משומקום, הגיח איכר גוי פולני משופם ענק
מימדים ובידיו שני דליים. הוא הניחם סמוך לקבר והחל לאסוף פתקים
מבין החרכים והסדקים. לוקח ומכניס לדלי. אלפי אלפי פתקים ודוחס
אותם בכפות ידיו.

"הלו, מיסטר, מה אתה עושה עם הפתקים האלה? למה אתה אוספם?
שאלתי. האיכר הפולני ענה לי באנגלית עילגת שפעם בשנה הוא מנקה
את הקבר אוסף את הפתקים ושורפם בחצרו.

"הייתי המום" סיפר שמיל "אלפי יהודים מכל העולם פוקדים את
המקום וכותבים בקשות לאיזה אדמו"ר שמת מזמן. מה הם כותבים לו?
מה הם מבקשים ממנו? הסקרנות הרגה אותי. הכנסתי את ידי לאחד
הדליים כדי להרים פתק אחד. רק אחד. כדי לקרוא ולדעת מה מבקשים
מאדמו"ר זקן שנח על משכבו כבר עשרות בשנים.

"חברים וידידים, חתן וכלה, שמונה שנים אני סוחר פתק זה בארנקי
ועכשיו ברשותכם אקרא מה כתוב בו".

שמיל החשמלאי הוציא ארנקו ושלף משם פתק צהבהב מקופל והתחיל
לקרוא.

"לכבוד האדמו"ר הזקן. אמרו לי שיש לך קשרים עם בורא עולם ומה שמבקשים ממך ביום האזכרה, אתה דואג שזה יתקיים. אני בחור פשוט מישראל ויש לי בקשה קטנה, אני מכיר נערה טובת לב אחת, שקוראים לה מיכל. אנא, עשה לי טובה, דבר עם בורא עולם שישכנע את מיכל להתחתן איתי. על החתום איתן מקיבוץ "טללי שחר". עד כאן.

"איתן ומיכל מזל טוב לכם!" קרא בקול ניחר הדוד שמיל החשמלאי. "הפתק הזה שבידי נכתב ע"י איתן חתננו היקר לפני 10 שנים, כשהוא היה בן 17.5 טרם גיוסו לצה"ל. והיום אני בחופה שלו. היום עיני רואות מה כוחו של רב זקן לעשות ולפעול... אתם מבינים, מתוך אלפי פתקים, הרמתי דווקא את הפתק של אחייני החביב ושמרתיו כאוצר יקר... נכון שמיל הוא לא דתי גדול, גם קטן הוא לא, אבל שמיל אומר לכם, איתן ומיכל אתם לא רק זוג משמים, אתם זוג מן הפתקים".

החתן איתן רץ לעבר שמיל והביט בפתק: "אני בהלם, אני לא מאמין רק עיוור לא יודה שיש כאן השגחה עליונה. אני בכלל שכחתי מן הפתק הזה... איך הרמת אותו מבין אלפי פתקים?".

כן מוזמנים יקרים, איתן שכח מהפתק, מהאדמו"ר, מהבקשה, אבל השכינה הקדושה שאפפה את חופת הזוג ליטפה את תלתליו ושלחה לו תזכורת.

* * *

שבועיים אחר כך איתן ומיכל נסעו לפולין.

איתן נישק את המצבה ואמר "כבוד האדמו"ר מיכל ואני נרעשים ונרגשים. תודה על תפילתך, ואנחנו מבטיחים כבוד הרב, להקים בית יהודי כשר למהדרין מחוץ לקיבוץ".

ועל חלקו האחורי של הפתק הצהבהב המקומט והישן כתבה מיכל ביד רועדת את המילים הבאות "תתפלל עלינו אדמו"ר יקר, שנצליח בדרכנו החדשה". היא תחבה אותו עמוק עמוק לתוך חריץ נסתר, שאף איכר פולני לא יצליח לשלפו. לעולם.

השכנה, השכינה, החתונה

הו, הו, הו, היה זה סכסוך שראוי - במרכאות - להתכבד בו. דשן, עסיסי, ססגוני, המפכה בכל פעם מחדש חידושים והמצאות נאצות גידופים וחרמות, על שלל הגוונים והצבעים.

שלא לדבר שהשכונה כולה רעשה וגעשה מן הגילויים החדשים והנקמות הקטנות והגדולות, שיצאו וצאו חדשות לבקרים אל ספקי החדשות השכונתיים. אלה, המדווחים הבלתי נלאים, שנעו על ציר המקווה, השטיבל, ומשם אל עבר נשותיהם המכבסות התולות, המייבשות והמחתלות. נהרות של לשון הרע.

בקיזור, סיכסוך שכנות כזה, שיכול היה למלא 800 דף בספר עלילתי של סופרת מן השורה, אלא שלי כשלעצמי, כסופר של 2,000 מילים אין את הלוקסוס והסבלנות לתאר בפרוטרוט כל מריבה קטטה ועלבון.

אז בואו נתחיל.

* * *

הכל התחיל מכך שלרבקה ניצני אם לחמש בנות ואשה לבעל אברך, היה נדמה בוקר אחד, ששכנתה שרה'לה שפיץ אם לשבעה - מן הקומה הראשונה - מלגלת על אופן לבושה. ניצני שמעה בחצי אוזן בצאתה מחדר המדרגות את המשפט הבא היוצא מפיה של גבי שפיץ: "אוף, היא פשוט נראית נורא, אין לה שום מושג כיצד להתלבש...". דלת ביתם של השפיצים היתה פתוחה, והיא אף שמעה את קול צחוקן המתגלגל של הגבי שפיץ ובנותיה.

ניצני היתה בטוחה שלגלוג הביקורת הזה מופנה אליה. הבעירה הפנימית שהתחילה מניצוץ של כעס קטן, הפכה מהר מאד לאש יוקדת, ללבה רותחת ולממטרים של אש וגופרית. סדום נראתה כמו גזיה של פיקניק, ביחס לנעשה בקירבה.

רבקה ניצני מצאה לעצמה הזדמנות לעקוץ את שרה'לה שפיץ, בפורום לא מבוטל של שכנות, כשהפעם היא מתמקדת בעובדה הפרוזאית שגבי שפיץ היא פשוט חסרת אחריות, בכל הקשור לעובדה שבניה הקטנים רוכבים כטייסי קרב על אופניהם ברחוב. השובבים הללו - יש לדעת - כבר גרמו לתאונה אחת או שתיים שלא הסתיימו - בנס - באסון. "אין לה מושג בחינוך לשפיצית הזו" סיכמה ניצני.

נו, כשגבי שפיץ שמעה את הביקורת הנוקבת על יכולותיה העלובות בחינוך, היא אגרה מידע מודיעיני לא מבוטל על הנעשה בחדרי חדרים אצל הניצנים, והפיצה ברחוב: "מה לעשות, ניצני לא מקפידה מספיק על צניעותן של בנותיה, וזה כבר לא משחק, כי סוף סוף מגיע תאריך השידוכין ועם כל הכאב שבדבר...".

ניצני השיבה מלחמה שעה. וכהרגלן של מלחמות, לעיתים יורים לכל כוון, ללא מעצורים.

* * *

הפינג-פונג הזה נמשך שבע שנים רצופות. זו מעליבה, וזו מחזירה. זו מנאצת וזו מחרפת. הנסיונות של בעליהן של שתי הניצות להרגיע את הרוחות, ולהשיב את כלי הנשק למחסנים עלו בתוהו. רוח הקרב נשבה אימתנית ויוקדת.

כטוב ליבן ביין - המחלוקת, נכנסו גם ילדיהן של האויבות הותיקות לכבשן האש, ומכאן ואילך נולדו לאוויר העולם כמה קטטות מביכות, שלא הוסיפו כבוד לעיר לשכונה ולמשפחות.

רשמו לפניכם, מטחים של עלבונות גם בסקטור הילדים. איזו בושה.

גיצי השינאה יקדו מעיניהן, בכל פעם שהן נזכרו זו בזו.

הרבניות משכנות השלום, אמרו נואש, ואפילו הרבנים שפיץ וניצני כבר הרימו דגל לבן. במידה מסויימת לאחר שכולם התייאשו, הפך סכסוך השכנות הזה למין הווי שכונתי עממי ומצחיק, שלולא הגיהנום שירשים מדברי לשון הרע לסוגיו, זה יכול היה להיות פסטיבל שובבני שופע הומור חייכני, כמו בדיחותיו הנבובות של בעל המכולת איציק פיטוסי, שמדלת אמותיו - של מכולתו - פרץ המידע העדכני לסימטאות השכונה.

* * *

כעבור שבע שנים ושלושה חודשים הגיע שירה-שושנה ניצני, הבת הבכורה של רבקה, לפירקה. נו, ובמזל טוב התחילו שידוכין, עוד קצת מזל טוב, עשו וורט, אחר כך הרבה מזל טוב, אירוסין, ובעוד חודש וחצי ים של מזל טוב - חתונה.

בדיוק כשניצה פיטוסי אשתו של המכולתניק איציק, קיבלה את ההזמנה של משפ' ניצני מידי הדוור, היא חשה כי מן השמים מצפים ממנה לעשות צעד מתבקש. להשכין שלום בין שתי השכנות. זה נראה בלתי אפשרי, אבל גברת פיטוסי האמינה שהפעם המפתח בידיה.

והנה, בשעה 1:15 בצהריים נכנסה גב' ניצני למכולת למסע קניות קצר של מוצרי חלב. ליד המקרר הפתוח ניצבה גב' פיטוסי ופתחה בנאום חוצב מחלבות. סליחה, להבות.

"רבקה'לה יקירה שלי, אני כל כך שמחה שאת מחתנת את בתך בכורתך. מזל טוב. אבל אינני מצליחה להבין אותך. שירה-שושנה שלך ספגה במשך שבע שנים את כל העלבונות והרוע של הריב עם שפיץ, את הלשון הרע, הנקמות, הריכולים. ממש נורא. אני ממש חרדה לילדה שלך. היא עלולה לחשוב שכך מתנהלים חיי שכנות, ואת מה שאת ושפיץ עושות אחת לשניה, היא עלולה לעשות לשכנותיה, ואוי אוי, איזה חיים יהיו לה. עשי לי טובה רבקה'לה תתפייסי איתה ותזמיני את שרה'לה שפיץ לחתונה, ועושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל המכולת של בעלי, ועל כל השכונה ואמרו אמך".

התמימות, השנינות והחביבות של ניצה פיטוסי עשו את שלהן. גם החשש שמא בתה שירה-שושנה תהפוך אף היא לשכנה נרגנת פעל את פעולתו, כי דברים היוצאים מן הלב, לאן נכנסים? ללב. "ואולי באמת נכשלת בחינוך" הרהרה בלבה.

* * *

רבקה ניצני אזרה אומץ ובשעה עשר בלילה דפקה על דלת משפחת שפיץ עם הזמנה ביד.

שפיץ פתחה את הדלת והביטה בשכנתה בעיניים קפואות מבע.

שפיץ : כן ניצני.

ניצני : שרה'לה די. אני מבקשת את סליחתך. באתי לשים קץ לסכסוך המכוער בינינו. אני מבקשת שתבואי לחתונת בתי שירה-שושנה בבקשה.

שפיץ פתחה את המעטפה, קצת נרגשת, קצת מופתעת, אבל בהחלט רוצה שלום.

שפיץ : מצטערת, הייתי מאד רוצה לבוא, אבל בדיוק באותו יום, בלילה, עלי לעבור בדיקה רפואית C.T..

ניצני : אז תדחי אותה, אנא, עשינו המון חילול השם במשך שבע שנים, יהיה זה קידוש השם אם תגיעי, ונפתח דף חדש של יחסי שכנות ואחוה לעיני חברותינו. נתקן את אשר קלקלנו. זו הזדמנות פז, התחננה ניצני.

גב' שפיץ בעיניים רכות ומבינות הביטה בשכנתה המתרצה ואמרה : זה בלתי אפשרי, האמיני לי. זו בדיקה מקיפה שאיננה סובלת דיחוי... אולי תשנו את תאריך החתונה, או תקדימו, או תאחרו... אז אוכל להגיע בקלות...

* * *

"אינני מוכנה לשנות תאריך החתונה" התעקשה הכלה הצעירה "ועוד בשביל השפיצית הזו... מה היא חושבת לעצמה, היא שכנה איומה ונוראה. שבע שנים של גיהנום סבלנו ממנה... איך היא מעזה בכלל לבקש להזיז את תאריך החתונה, חוצפנית, פשוט שכנה חוצפנית. בשום פנים ואופן".

"שירה'לה, אני מתחננת בפניך, אם לא בשביל השכנה אז בשביל השכינה. יש לנו הזדמנות מופלאה, ביום חתונתך לסיים את המריבה האיומה עם גב' שפיץ, תעשי כבוד לאמא..."

"בסדר... בסדר אמא".

הפלא ופלא גם החתן החביב אבריימ'לה בלוך, נעתר לבקשה המיוחדת.

* * *

משפחת ניצני דחתה את יום חתונתה של שירה-שושנה בשלושה ימים, ושלחה הזמנות חדשות, תוך התנצלות בפני בעל האולם. מה לא עושים בשביל שלום.

חשוב ונכון לציין, שתאריך הנישואין המקורי של שירה-שושנה באולם "גני ורסאי" בירושלים, היה בדיוק ביום הטרגי בו התמוטטה הריצפה תחת רגלי הרוקדים. 25 אורחים נהרגו, ועוד כ- 100 נפצעו. הדחייה הצילה ממוות.

"אמרתי לך בתי, אם לא למען השכנה, למען השכינה".

ויודעי דבר מספרים שהגברות ניצני ושפיץ רקדו שמחות וחבוקות בערב החתונה ללא הפסק, שימחו את הכלה, ובעיקר שימחו את עצמן, כי גדול השלום.

אחרי שהתפזרו האורחים ישבו שתי השכנות המפוייסות, וניצני החליטה לספר על ראשית עלבונה הגדול משכנתה.

"דלת ביתך היתה פתוחה, ובדיוק יצאתי החוצה לחדר-המדרגות. והנה אני שומעת אותך אומרת למישהי: "אוף היא פשוט נראיית נורא, אין לה מושג כיצד להתלבש". מכאן התחילה המריבה האיומה בינינו. כל כך נעלבתי ממך... מה פתאום את עסוקה באופן לבושי?"

גב' שפיץ פרצה בצחוק: "אוי, אני לא מאמינה למשמע אוזני. אני זוכרת היטב את אותו בוקר. בתי הקטנה שולמית אחזה בידיה את בובתה

הישנה והמרוטה, ושאלה, אמא נכון הבובה לבושה יפה? ומה השבתי לה: "אוף! היא פשוט נראית נורא, אין לה שום מושג כיצד להתלבש".

* * *

בסוף אותו שבוע נתלו עשרות מודעות קטנות בחדרי המדרגות בבנייני השכונה: נפתח שיעור לנשים בבית משפחת שפיץ על הנושא: "מילים תמימות שלפעמים פוגעות".

לפחות 50 נשים הגיעו, ושמעו ממקור ראשון את הניצוץ הניבזי של סיכסוך השכנות המפורסם, שהסתיים בנס.

הויתור

יש ילדים הסובלים קלות מקשיי תפישה, קשיי למידה ומעוד כל מיני הגדרות מקצועיות פחות, מקצועיות יותר, המסבירות את מצוקתם הלימודית להבין, לקלוט ולהשיג. בקיצור מדובר בילדים עם הישגים בינוניים הגורמים בדרך כלל ללחץ מצד ההורים המצפים והחולמים על גאון סידרתי, בעוד שהחמוד שלהם איננו אלא ילד חלש בהישגיו הלימודיים, ואף פחות מכך.

ילד כזה היה זליג נורדמן תושב שכונת "מאורות דוד" בירושלים. הוא מאד רצה להצליח בלימודים, ושינן את הסוגיות הנלמדות והמשניות, פעם אחר פעם. אבל הדברים היו פורחים מזכרונו, שלא לדבר שהשקלא והטריא במהלך הסוגיות לא היה מצליח לחדור אל מעבר למעלה הקרום העליון של מוחו. נכון, המלמדים לא היו רושמים לו ציונים שליליים, כי סוף סוף התנהגותו היתה מופתית וגם השתדלותו ורצינותו היו ראויים לשבח. וכידוע ציון איננו רק מדד להישג יבש, אלא גם חופן בחובו את כל מכלול הרצון, ההתמדה והשאיפות. גם הקריאה לא היתה שזורה על לשונו של זליג ינוקא, ומפעם לפעם תוך כדי קריאה, הוא היה מרחף מעל המילים והאותיות ושתיקה מביכה היתה קונה שביתה סביבו. הוא בהה במילים והן לא שידרו לו דבר.

"נשמה טובה זליגל שלנו" היתה אומרת סבתו סוניה פרידמן "נשמה שיותר שואבת רוחניות מן העליונים מאשר כאן בעולם הגשמי". היא היתה חובקת אותו בשתי ידיים אוהבות, נושקת על מצחו ולוחשת על

אוזנו "זליג מתוק שלי, לסבתא יש תפילה שתהיה צדיק אמיתי, ירא שמים מרבים. מלאך של טוב לב... ומי אמר שלכל המלאכים יש ציונים טובים..." ושניהם היו פורצים בצחוק מתגלגל.

בצלאל נורדמן, אביו של זליג, היה מודאג למדי. בעוד חצי שנה זליג יעלה לתורה, וכפי מנהג בית הכנסת השכונתי "שערי חוכמה" על החתן הצעיר לקרוא את כל הפרשה, ואין ויתורים בנושא זה. חתן בר-מצווה שלא מסוגל לעמוד בעומס, מוצא את עצמו עולה לתורה בבית הכנסת "דעת תבונות" שמעבר לרחוב המקביל. שם הסתפקו בעלייה אחת בלבד, או שתיים, ולא לחצו על החתנים לשלוט על פרשה שלמה.

בצלאל נורדמן היה נבוך. מצד אחד הוא מתפלל ותיק בבית הכנסת "שערי חכמה" ואם הוא ייקח את בנו לבית הכנסת השכן הדבר יכה הדים בקרב המתפללים, ומצד שני בנו זליגל היקר, הוא נשמה מופלאה, אבל בעל קורא לא בדיוק מוכשר, בלשון המעטה.

לאחר התייעצות עם הסבתא הדומיננטית סוניה פרידמן, ובעצה אחת עם הגבאי המסור ר' אבישי שפירא הוחלט שזליג יתחיל ללמוד את קריאת פרשת "בשלח", אז יחול בר-המצווה שלו, כבר מעתה. חצי שנה של לימוד אינטנסיבי יומיומי, עשוי להועיל ולהכין את זליג שלנו לעמוד כחתן גאה ובעל בטחון מול ספר התורה, לקרוא ולשלוט בטעמי המקרא כאחד הבקיאים בארץ.

"זליג אני משוכנע שתצליח לקרוא נהדר. אתה ילד מוכשר" עודד אותו במילים חמות הגבאי החסדן ר' שפירא, שרשם בפינקסו: "שבת בשלח, חתן בר-מצווה זליג נורדמן".

* * *

הו, הו, כאשר ישנו כוח רצון ושאיפה לגדלות, אז איך אומרים בבדיחותא: "אפילו מטאטא יורה". זליגל שלנו מסר את נפשו על פרשת "בשלח", בעודו צועד לתלמוד-תורה הוא מלמל את פסוקי "שירת-הים", שינן את טעמי המקרא בכל הפסקה, ובלילות היה חולם את עצמו עומד מול ספר התורה, קורא בלשון נהירה ובקול פעמונים, כשמסביבו ים-סוף הקרוע לגזרים ומרכבות פרעה אצות במשק-אופנים אחרי בני ישראל, והמים להם חומה, והסוסים שועטים ומבוססים בבוץ, ולפתע רואה זליג את הים חוזר לאיתנו הראשון ומטביע את כל חיל פרעה... והנה בחלומו מרים הנביאה אוחזת בתוף וכל הנשים אחריה משוררות וכל עם ישראל עם מלאכי מעלה מזמרים את שירת הים, וקולו של זליג נוסק מעלה מעלה עד לכסא הכבוד.

"יישר כוח, זליגל יישר כוח, קראת נפלא" הוא שומע חיזוקים מכל המתפללים, טפיחות על השכם, חיבוקים והמון סוכריות מסביב וילדים מכתתים רגליים ללקוט סוכריות בין הכיסאות השולחן והתיבה. ובחלומי, אמו המודאגת וסבתו המעריצה מוחות דמעה, ואביו קורן מאושר "זליג פשוט בעל-קורא עצום... תודה לך הקב"ה שנתת לי בן כזה".

חלומות לחוד, אבל המציאות עולה על כל דמיון. זליג נורדמן הצליח במסירות נפשו לשלוט על פרשת "בשלח" בצורה יותר ממעוררת כבוד. הגבאי שפירא שהאזין לו מעת לעת, התקשר לבצלאל ואמר לו: "ידידי, הבן שלך הוא כשרון עצום, ובאמת אינני מגזים. בשבוע הבא בר-המצווה שלו, והחששות שלך אין להן על מה לסמוך. אני לא אחטא לאמת אם אגיד לך, שהוא אחד החתנים המוכשרים שהיו לנו פה. שתרוה ממנו עוד הרבה נחת".

והמילים הטובות הללו היו כמים צוננים על נפשו המודאגת של בצלאל.

* * *

שבת "בשלח".

זליג, הוריו, אחיו והסבים והסבתות השכימו קום לאווירה שבתית ירושלמית קסומה וצוננת משהו. זליג נבלע בים הטליתות ונכנס מאושר ונרגש לבית הכנסת, היישר לחיבוקו החם של ר' אבישי שפירא הגבאי טוב הלב. הוא התיישב במקומו הקבוע, אחז בסידור החדש והחל לברך ברכות השחר. בזווית עינו הוא הבחין בחברו הטוב זלמליה בק נכנס עם אביו לבית הכנסת כשמאחוריהם משתרכת כל הכבודה המשפחתית שלהם. זלמליה וזליג היו ידידים שכונתיים טובים למרות שלמדו בתלמודי תורה שונים והם נופפו זה לזה בידידות. לפתע הבחין זליג שהגבאי אבישי צונח על מושבו, ושתי כפות ידיו חובטות על מצחו. קלמן בק, אביו של זלמליה מחליף עמו כמה משפטים, הגבאי מסיט ראשו לעבר זליג כמשווע לעזרה כשמבט מבוכה אפור ומיואש אופף את פניו.

לא יאומן כי יסופר. השבת הזו היא גם שבת בר-המצווה של זלמליה בק, וקרתה פה תקלה מביכה. ר' קלמן בק דאג אף הוא לעדכן מבעוד מועד את אבישי הגבאי על בר-המצווה של בנו, אלא שהגבאי הטרוד, רשם מידע זה על חתיכת נייר ולא עדכן זאת בפנקסו, כך שהוא לא עלה על הנתון הפשוט, שאין שני מלכים שולטים בכיפה אחת. במקרים דומים נוהגים להעביר חתן בר-מצווה אחד לבית-הכנסת הסמוך, כדי שיזכה בכבוד המלכים ללא חתן נוסף לצידו. עכשיו זה מאוחר מדי.

מי יקרא בתורה את פרשת "בשלח"? זלמליה או זליגל? או אולי נחלק את הפרשה בין שניהם? אבל אם נחלק אז יהיו פה שני מלכים בארמון אחד וזה לא מכובד... ולא נהגנו כך.

ר' אבישי שפירא היה מבולבל. מימינו ניצב ר' בצלאל נורדמן, משמאלו ר' קלמן בק, ושניהם רושפים וכועסים... ושניהם צודקים. הדרמה בעיצומה.

זליג קרב אל השלושה והיטה אוזנו כאפרכסת, כשהבין את גודל המחדל, נצבט ליבו בקירבו. "זלמליה ידידי בטח עמל על הפרשה כל כך קשה, הוא בטח יתאכזב אם תחולק הפרשה בין שנינו..." הרהר בלבו.

זליג סימן לאביו בעדינות לגשת אליו, ולחש על אוזנו: "אבא יקר שלי, אני יודע שאתה נרגש ומלא ציפיה שאעלה לתורה ואשמח אותך בקריאתי. גם אמא מייחלת לכך וסבתא עוד יותר. אבל לבי אומר לי, שזה הזמן לוותר. אתה יודע אבא שאני קורא היטב את פרשת "בשלח", מסרתי נפשי על כל אות ותג וטעם. עומד לפני נסיון עצום, ואני רוצה לעמוד בו. ל-ו-ת-ר. אנא, אבא נהדר שלי, אשמח אם תסכים לבקשת קלמן בק שזלמליה שלו יעלה ויקרא את הפרשה כולה... ואנחנו כולנו נשמח בשמחתם של הבקיס".

ר' בצלאל הרגיש איך שתי דמעות ענק טסות מתוך הלב שלו חונקות את שתי עיניו, וגרונו משתנק מתדהמה.

אבל למה זליג? למה?

"ככה אבא".

הוא חיבק את ראשו הקטן של זליג, ניגש לקמן בק ואמר "קלמן ידידי, זליג שלי מבקש שזלמליה שלך יקרא את כל הפרשה כולה..."

זלמליה קרא באופן נפלא את פרשת "בשלח" וזכה להמון מחמאות. זליג אף הוא ניגש וחיבק את חברו בחום. "זלמליה, אין כמוך, לא היתה לך אפילו טעות אחת". השמחה ב"קידוש" היתה גדולה ורק פניו של ר' אבישי שפירא הגבאי החרוץ, היו קפואות וכבויות משהו, הציקה לו מאד העובדה שזליג לא זכה לקרוא את הפרשה שהכין במשך חצי שנה. הוא ידע כמה זה חשוב למשפחה, ויסורי מצפון צבטו את לבו.

"ר' אבישי" חייך זליג "אל תתעצב. קראתי פעם בספר מוסר בשם גאון המוסר רבי ישראל סלנטר, שוויתור לחבר הוא דבר עצום עד מאד והוא עושה נחת-רוח לבורא עולם אפילו יותר ממצוות מעשיות, ומדוע? כי הוויתור מעיד על עבודת המידות... מה חשבת שלא רציתי לעלות לתורה? מה פתאום! האמן לי, בענווה רבה, הכנתי את הפרשה בצורה מצויינת, לא פחות מזלמליה. ואתה מכיר את המיגבלה הלימודית שלי, הורי ובני

משפחתי היו מתענגים מאושר ומנחת אם הייתי קורא... אבל הוויתור...
את, אח, הוויתור ר' אבישי, אין תענוג יותר ממנו".

הגבאי אבישי רכן לעבר חתן בר-המצווה הצדיק, ליטף את לחיו ואמר
לו: "זליג יקר, אני רוצה ומבקש שמשנה הבאה, ועד ביאת משיח צדקנו
וכל עוד שאני חי, בכל פעם שתגיע פרשת "בשלח" תהיה אתה בעל קורא,
זה פרס קטן וצנוע ממני על המידות הטובות שלך, בסדר?

"בשמחה" חייך זליג "אבל בתנאי שתחייך ר' אבישי, שתחייך".

והגבאי אבישי חייך.

* * *

במשך שלוש שנים רצופות עלה זליג נורדמן בפרשת "בשלח" וקרא את
הפרשה כולה בקול הפעמונים שלו, ובשנה הרביעית, ערב שבת "בשלח",
חש בצלאל נורדמן בלבו ותוך שניות ספורות הכחיל ואיבד את הכרתו.
הוא הובהל לבית החולים הדסה עין-כרם. לידו באמבולנס ישב בנו
הבחור זליג קורא תהילים. פניו של רופא מד"א בן ציון קליין, לא בישרו
טובות.

* * *

האמבולנס דהר בזעקת סירנות מצמררת. המנורות האדומות הבהבו
ומכוניות סטו ימינה ושמאלה כדי לאפשר לו להגיע במהירות לבית
החולים. המון אנשים טובים באמצע הדרך אמרו פרקי תהילים לרפואת
מי שמצוי שם בסכנת-חיים. כדאי שתאמצו זאת גם אתם.

זליג שלנו אחז בכף ידו של אביו וחש שהיא הולכת ומצטננת. נסיונות
ההחייאה נמשכו בתוך האמבולנס, עד לשליפת האלונקה מול חדר
המיון. זליג נותר - המום ודואג - על כסא מחוץ לחדר המיון, כולו תפילה
ותחנונים עם המון דמעות נוטפות שהרטיבו את ספר התהילים הקטן
שלו.

עוד חצי שעה - שבת, אבא מחוסר הכרה, מחר בבוקר פרשת "בשלח",
הגבאי שפירא בטח ידאג מן השמועה שבצלאל נורדמן אושפז, ושבעל
הקורא זליגל שהוא כל כך אוהב, לא יזכה לעלות ולקרוא את פרשת
"בשלח".

"מי יקרא במקומי את הפרשה?" הרהר "אני מקווה שזלמליה בק יגיע
לשבת מן הישיבה ויחליף אותי... ואוי רבונו של עולם תעשה שאבא שלי
יהיה בריא!".

בזווית עינו הוא הבחין בצוות רופאים מעל למיטת אביו, פועלים במרץ לייצב את מצבו. אחר כך האחות הסיטה את הווילון. זמן קצר אחר כך צעד זליג אחרי הצוות הרפואי למחלקה לטיפול נמרץ. בצלאל נורדמן עדיין היה חסר הכרה וכמה צינורות חוברו לידי ולנחיריו.

שמיכת השבת החורפית-הירושלמית כיסתה את בית-החולים במשבים של רוח מקפיאה, שהסיטה צמרות והעיפה כובעים. מלאכי השלום שירדו להם מגנזי מרומים, התפזרו על פני ירושלים כולה, נרגשים למשמע המזמור "בואי כלה" ומניעים כנפיים לבנות. זליג התיישב ליד מיטת אביו ולא מש ממנה. "בואי בשלום עטרת בעלה, גם בשמחה ברנה ובצהלה".

זו הפעם הראשונה בחייו שהוא מחוץ לבית בשבת, ועוד בחדר מאיים ומביך בו שוכב אביו, פניו צהובות, נשימתו כבדה, וכפות ידיו קרות.

הרופא האחראי על מחלקת טיפול נמרץ נכנס וסימן לזליג לגשת אליו.

"אני מבין שאתה בנו של מר נורדמן?".

"כן" הנהן זליגל.

"ובכן יקירי חובה עלי להסביר לך פחות או יותר מה מצבו של אביך. ובכן, מצבו מוגדר במינוחים רפואיים קשה, אבל יציב. כפי שהבנת הוא קיבל דום לב, אבל עם הגיעו לחדר מיון ולאחר בדיקות מקיפות גילינו שיש בריאותיו מצב של תסחיף הנגרם מחיידק מסויים. כרגע הוא מקבל מספר תרופות שאמורות לייצב את ליבו וריאותיו, אבל נכון לעכשיו אנחנו לא רואים שינוי במצבו. צריך להמשיך להתפלל בחור צעיר...".

דמעות ניקוו בעינו של זליג. הוא חזר למיטת אביו, הביט בו ממושכות ולחש: "אבא יקר שלי, אני כל כך אוהב אותך. אל תלך לנו באמצע החיים. יש לך עוד שבעה ילדים לחתן. יש את אמא, יש את סבתא. יש לך הרבה זכויות אבא, המון. ואני בנך האוהב רוצה לספר לקב"ה מעט מזכויותיך...".

וכאן בשפתיים דובבות פנה זליגל בתחינה לבורא עולם, וסיפר לו על מעשי החסד המופלאים של אביו הנעשים רובם בסתר, אך זליג יודע עליהם כי יש לו עין בוחנת ולב רגיש. הוא הספיק להכיר כמה חתנים שאביו דאג להם לתרומה נאה, הוא יודע על כמה חולים שאבא שלו רץ לקנות להם תרופות, והוא בין השאר יודע שאביו היקר דואג לאלמנתו ולששת יתומיו של ידידו ידידיה גולדין ז"ל, שנפטר צעיר לימים.

"ריבונו של עולם, אם צדקה תציל ממוות, אז אבא שלי הוא בעל צדקה, ואני מתחנן לפניך שיחזור להכרה ולבריאות איתנה" בכה זליג.

* * *

השעות נקפו לתוך הלילה עד שזריחת החמה הבלחה קרניים של שבת אהובה ומלטפת, לתוך מחלקת טיפול נמרץ. שינתו של זליג היתה טרופה. שעה ער, 10 דקות ישן. חלומות לא נעימים טרדו את נפשו. כשפגעה בעיניו קרן שמש שובבה הוא נותר ממקומו.

היום שבת פרשת "בשלח", הוא הביט בשעון וחשב "עוד שעתיים בבית הכנסת שלנו "שערי חוכמה" תתחיל תפילת שחרית. אבא כל כך נהנה לעמוד לצדי כשאני קורא את "בשלח", עיניו בורקות מאושר, סבתא ואמא בעזרת נשים אוזן כרוייה לכל תג וטעם, אלה הן שעות מיוחדות שמסבות עונג רב למשפחה שלי, וזו הפרשה שאני שולט בה בצורה מצויינת ואני כל כך אוהב לקרוא אותה..."

הרופא התורן נכנס, ביצע כמה בדיקות ולחש לאוזנה של האחות "אין שום שינוי. מצבו עדיין קשה... לדעתי אפילו חלה הרעה" לבו של זליג נרעד.

הוא ברך ברכות השחר והחל לקרוא פרשת העקידה וקורבנות.

בשעה 7:30 בבוקר - לאחר שחזר היטב על פרשת "בשלח" לאוזני אביו המונשם - נכנס זליג לספקות. האם להישאר ליד אבא ולהתפלל שחרית, או אולי לגשת לבית הכנסת של בית החולים... אולי יש שם מניין. מה חבל - הרהר - שלא אזכה לקרוא את הפרשה.

"אבא" נפנה זליג לאביו הרדום "כמו תמיד אני שואל אותך מה לעשות, להישאר או ללכת לבית הכנסת בקומה הראשונה, אולי יש שם מניין... כדאי ללכת?". נדמה היה לו שאביו מנענע ראשו מעלה מטה כאומר "לך לבית הכנסת".

חיש קל ירד זליג נורדמן במדרגות לכוון הקומה הראשונה. הוא פתח את דלת המסדרון של הקומה הראשונה והנה המולה. כ-15 אברכים נכנסו לבית הכנסת, אחד מהם דוחף עגלת נכה, בה ישוב ישיש בעל הדרת פנים וזקנו יורד על פי מידותיו.

"הו" נעתקה נשמתו של זליג "זה גדול הפוסקים של הדור הרב הגאון שמואל נחמן אלמגור".

אברך אחד אמר לזליג "בחורציק, אירגנו פה מניין עם הרב אלמגור, בוא זו זכות גדולה, יש עמנו גם ספר תורה".

תלמידיו של גדול הדור פתחו בתפילה וזליג בפנים קצת מודאגות, הצטרף אליהם.

כשהוציאו ספר תורה, התחילו שואלים זה לזה מי כאן בעל קורא? דממה מעיקה ריחפה באוויר. הרבה כתפיים נבוכות הורמו אל-על. הרב אלמגור פנה אל זליגל ושאל: "אולי כבודו בעל קורא?".

"כן" השיב הנער ביבושת.

"ובכן עלה ובשם השם נעשה ונצליח" חייך הרב.

חיך עדין הבליח משפתותיו של זליג נורדמן "תודה לך הקב"ה, שאתה מזכה אותי לקרוא השבת את פרשת "בשלח" עם גדול הדור, ויהי רצון מלפניך שבזכות קריאה זו אבא יבריא!!!".

הוא קרא עם כל הלב. מדקדק במילים ומחתך באותיות. כל טרחא, אתנח, סוף פסוק, וקול הפעמונים שלו מסלסל בנועם ובמתיקות על כל טעם ותג. ניכר היה שהרב אלמגור ממש מתענג מבעל הקורא המזדמן, שהפך את התפילה לחוויה רוחנית משובבת נפש.

אחרי תפילת מוסף סימן הרב אלמגור לזליג לגשת אליו. "אתה בעל קורא כישרוני ביותר... ממש נהנתי מקריאתך. מה שמך, ומה מביא אותך לכאן יקירי?" שאל הרב.

"שמי זליג נורדמן והגעתי לכאן אתמול עם אבא שלי לאחר שלקה בדום לב. הוא מאושפז כאן במחלה לטיפול נמרץ מונשם ללא הכרה. הרופא אמר שמצבו קשה אבל יציב, אבל בבוקר הרופא התורן קצת הדאיג אותי, הוא אמר שאין שינוי במצב למרות התרופות שקיבל... אבל כבוד הרב למען האמת אני בעל קורא לא כל כך מוכשר, אני שולט רק בפרשת "בשלח". לא יותר".

"הא אני מבין" אמר הרב וביקש מעוזרו הצמוד: "ר' שמעיה, עשה לי טובה, גש למחלקה שלי וקרא לרופא האישי שלי פרופ' צימבלר, אני רוצה לבקש ממנו טובה אישית".

מיד אחרי הקידוש הגיע פרופ' צימבלר, ונענה מיד לבקשת הרב אלמגור וניגש למיטת חוליו של בצלאל נורדמן. הוא החל לעבור על תיקו הרפואי וביצע בו אבחנה נוספת.

* * *

"השם ישמור!" זעק פרופ' צימבלר וטפח על מצחו "המצב הולך ומחמיר והכל בגלל שתי תרופות סותרות שמוזרקות לחולה. יש להפסיק את הטיפול הזה מיד...".

מומחיותו של הפרופ' הנודע צימבלר היתה לשם דבר בעולם הרפואי, כך שאף רופא זוטר כבכיר לא ההין לסתור את דבריו. תוך פחות מ- 30 שניות נותק בצלאל נורדמן מן התרופות שהוזרמו לוורידיו, והצוות הרפואי החל לבצע בו טיפול תרופתי חדש על פי הנחיותיו של רופאו האישי של גדול הדור.

למה להאריך. כבר במוצאי שבת נפקחו עיניו של בצלאל נורדמן, לקול קריאות השמחה של בניו, בנותיו, רעייתו וכמובן הסבתא הדומיננטית גב' פרידמן.

ביום ראשון בבוקר דיווח זליג לרב אלמגור שאושפז במחלקה הפנימית, כי אבא חזר להכרה מלאה והועבר למחלקה הקרדיולוגית.

"אני מבקש לקיים מצוות ביקור חולים" ביקש הרב "קח אותי לאביך".

"הו מכובדי ר' בצלאל, אני שמח לשמוע שמצבך משתפר. הרשה לי לספר לך, כי אתמול בבוקר בנך זליג קרא את פרשת "בשלח" בצורה מעוררת השתאות, קריאה מדוקדקת שזורמת ממנה יראת שמים טהורה".

מכאן ואילך סיפר בצלאל בלחש לרב אלמגור כיצד בנו לפני ארבע שנים, בשבת בר-המצווה שלו ויתר על קריאת התורה שלו, לטובת ילד אחר... זאת לאחר שבמשך חצי שנה שקד על הפרשה ושלט בה היטב.

עיניו של הרב אורו מהתרגשות. הוא אחז בימינו את ידו של זליג ובשמאלו את יד אביו ואמר "זליג הטוב, דע לך שהוויתור שלך ביום בר-המצווה הוא התרופה האמיתית של אביך. הוויתור הנעלה הציל את חיי אבא שלך. ראו ידידי איזו השגחה מופלאה. זליג ויתר לפני 4 שנים, הגבאי ר' שפירא איפשר לו לקרוא בכל שנה את פרשת "בשלח" מתחילה ועד סוף, והנה דווקא ערב פרשת "בשלח" אני מובהל לבית החולים וגם אתה ר' בצלאל מובהל לכאן, זליג מלווה אותך, ומהסס אם לרדת לתפילה בקומה הראשונה. אתה כביכול מהנהן לו, ובאורח ניסי אף אחד מתלמידי לא הכין את הקריאה. אבל זליג כן הכין אותה, והוא קורא אותה, ובטח מכוון שכל מילה תג וטעם יעמדו לרפואתך. ואז אני פונה אליו ושואלו כיצד הגיע לכאן והוא מספר לי... ותוך דקות ספורות פרופ' צימבלר הופך לשליח נאמן להצלת חייד, מה רבו נפלאות השם. וכל זה לא היה מתרחש אילו זליג לא היה מוותר... לו יהי חלקי עמך זליג נורדמן" אמר הרב ונשק על מצחו של הנער.

הרביעי

יונתן חיים בן התשע היה הבן הרביעי של החסיד נקי הכפיים וצח המידות זונדל שרגא רוטינפלד מקוצק, בימים שאחרי הוד אדמו"רותו הרבי מקוצק, המכונה "השרף". החלל שנפער בקוצק וגלילותיה עם הסתלקותו של האדמו"ר, הותיר את החסיד הנאמן רוטינפלד שבור ורצוף, מה שהניע אותו לאסוף את מעט מיטלטליו רעייתו השתקנית שיינדל ותשעת ילדיו, ולנדד לעיירה השכוחה מנצ'רה, מרחק עשר פרסאות ממוסקבה. בקומץ פרוטותיו הוא רכש צריף עץ קטן, ריפד אותו בשמיכות ישנות וכמה דרגשי עץ, ויצא מדי בוקר לחפש את פת לחמו תחת כל עבודה מזדמנת. פעם קושש עצים, פעם שאב מים, פעם עסק בבניה, ליקט מעט פרוטות וחזר לתלמודו.

העניות, צריך לומר, הייתה אורחת של כבוד בצריף של רוטינפלד והיא לא עשתה שום סימן ירוק שיש לה כוונה לצאת משם. לא, שלא תטעו, רוטינפלד לא היה הדלפון היחיד בעיירה, היו כמה וכמה דלפונים גדולים ועצומים ממנו, אלא שבניגוד לשאר עניי העיר החסיד הנאמן הזה לא עשה שום מאמץ לגרש את העניות.

"ברוך השם יום יום" הייתה האימרה השגורה על לשונו ואותה נהג לשנן לבניו ולבנותיו, שהיו אומנם רזים ושדופים, אך פניהם היו צוהלות תמיד. פת חרבה ושלוה בה. זה הכול.

* * *

יונתן חיים בן התשע, היה ילד יוצא דופן אצל הרוטינפלדים. הוא היה שתקן יותר מאמו, מופנם ועדין ואהב את המרחבים הירוקים יותר מן החומש. למה? מדוע? ובכן יראת השמים שלו נכרה מתוך עיניו, הכבוד שהוא העניק להוריו היה מעורר השתאות, עוצמת הוויתור שלו לאחיו ואחיותיו היו נדירות, אלא שההשגחה העליונה ניתקה ממנו חוט קטן. אותו חוט שמימי דקיק המקשר בין העין למוח, ומסייע בעד הצורב הקטן להפוך אותיות למילים, מילים למשמעות, ומשמעות לחוכמה, בינה, דעת והשכל. יונתן חיים רוטינפלד לא ידע לקרוא. כל הניסיונות והשיטות עלו בתוהו. טובי המלמדים של מנצ'רה וכפרי הסביבה מהר מאוד משכו ידיהם מניסיונות הנפל. הילד פשוט לא זכר מי א', מי ב', ומה עושה החיבור ביניהם. איפה הוא, ואיפה הקריאה. לא קרב זה אל זה יומם ולילה.

צער זעיר וצורב קינן תדיר בלבו של יונתן חיים, בעודו מביט באחיו הקטנים והגדולים המשננים משניות ובולעים דפי גמרא. למזלו הטוב, זכרונו היה סביר למדי, מה שעזר לו לנהל עמם מעת לעת ויכוח הלכתי כזה או אחר.

את היער הוא אהב, והיער אהב אותו. שם הוא היה חושף את צפונות ליבו ומעתיר לריבונו של עולם.

"אבא שבשמים" היה מעתיר הילדון, "אני כל כך אוהב אותך. אתה כל כך דואג למשפחה שלנו. תמיד יש לי פרוסת לחם לאכול, אחת בבוקר ואחת בערב. אבא מצליח כל שבוע להביא כמה דגים לשבת. ולא אכפת לי לישון על הרצפה בלי שמיכה. אני הרי אף פעם לא מתלונן שקר לי. העיקר שלאחים שלי יהיה חם. אני שבע כשהם שבעים, חם לי כשלהם חם, ואתה רואה ריבונו של עולם, אני לא מבקש גם בימי הצינה ללכת עם גרביים. את הגרביים שלי אני נותן לאחי הקטן שימעליה שיהיה לו חם ברגליים עם שתי זוגות. כמו שאומרים, כשחם לו, אז גם לי חם. ויש לי אמא טובה ואבא צדיק, ואני כל כך אוהב את הצריף היקר שלנו, ואני אף פעם לא מתלונן. אתה מכיר אותי אבא שלי בשמים... אף פעם לא ביקשתי בשביל עצמי, רק בשביל אחרים. ביקשתי שהאחים שלי יהיו בריאים וחזקים ושלאמא שלי יהיה כוח לטפל בנו, שלאבא תהיה עבודה מזדמנת להביא לחם ושיישאר לו זמן ללמוד. ועכשיו חורף קשה, ויש המון שלג והדרכים סתומות, ועוד שבוע תשרי, ראש השנה ואחר כך חג הסוכות, אני מתחנן ריבונו של עולם שתעשה לנו נס, ושנשיג אתרוג לתושבי העיירה. שמעתי שהגבאי שלנו פייבל נתן מורביץ אומר לרב העיירה שמעון מאיר בלום שבינתיים אין באופק אתרוגים. אירופה מושלגת אמר הגבאי... והרב קימט את מצחו והיה נורא מודאג... אז אנא, מלך מלכי המלכים, כל העולם שלך ובידך. בשבילך לשלוח לנו אתרוג זה כהרף עין".

כך שוחח עם הריבונו של עולם, בנו הרביעי של זונדל שרגא רוטינפלד. ואם שמתם לב או לא, למרות ליבו השבור על כי דעתו אינה משגת את אומנות הקריאה, הוא לא איזכר בשמץ את שאיפתו לקרוא. טוב לו לינוק הזה, כשטוב לאחרים. מאיפה שואב המתוק הזה תעצומות נפש להתפלל עבור אחיו, בני עמו, ולא בעבור עצמו. אפילו לא קצת בעבור עצמו??? לא ברור.

* * *

רב העיירה, הרב שמעון מאיר בלום, היה מודאג, ודאגה זו היה לה על מה לסמוך. שבוע לפני חג הסוכות הונחו בביתו לולב הדסים וכדי ערבות, שהגיעו בדרך לא דרך מכפרי הסביבה המושלגים. אבל אתרוג?

הגבאי המסור פייבל נתן מורביץ החזיק בידו את קופת הברזל של בית הכנסת ושפך אותה לעיני הרב. "כבוד הרב, הצלחנו לאסוף ולהתרים 532 רובלים. סכום עתק, וכל הכסף הזה נועד, אם כבודו יתיר, לרכישת אתרוג מהודר לתושבי עיירתנו".

הרב בלום עצם את עיניו ולחש "זה סכום עצום. באמת דמיוני. אבל מצוות ארבעת המינים היא מצווה עוברת. יש לנו בעיירה לפחות 350 יהודים בוגרים שמחויבים לנענע לולב מדאורייתא, ועלינו כמנהיגי ציבור לעשות הכול כדי לזכותם במצווה..."

הגבאי מורביץ גרד פדחתו במבוכה: "כבוד הרב, מה לא ניסיתי, עם מי לא דיברתי, הפכתי עולמות. כמה עשרות אתרוגים הגיעו מצפון אפריקה ונחטפו ע"י הקהילות הגדולות במחירי עתק. אתרוגים ספורים ממש הגיעו מארץ ישראל ונרכשו על ידי עשירי היהודים לטובת קהילותיהם. והחורף עדיין קשה... שמעתי שיש סוחר גוי שהצליח לייבא מספרד כמה אתרוגים, אבל אין לי מושג איפה למצוא אותם..."

הרב בלום לחץ בחמימות את ידו של הגבאי היקר שלו ואמר: "ידידי, לא ימנע השם הטוב להולכים בתמים. לא נותר לנו אלא להתפלל לרווח והצלה ואתרוג יגיע מהיכן שיגיע..."

* * *

לסוחר המומלח ולדימיר שייגץ אצה הדרך. היה לו חש ריח עסקי נדיר. הוא ידע לאתר מחסורים ולא לתר פתרונות מרהיבים, מן הגורן ומן היקב. הוא שלח ידו בכל מכל כל. החל משיווק תכשיטים, עבור לכלי זכוכית וכלה בעצי הסקה. גם השנה חושיו היו מפותחים להפליא. "היהודים זקוקים לאתרוגים", לחש לו החוש השישי - העסקי שלו.

עוד לפני שהחורף האירופאי הרוסי העצבני פרש כנפיו הוא שעט על מרכבתו עם שני סוסיו החסונים לכיוון ספרד. לדאבון לבו בספרד ופורטוגל הקיץ היה חמסיני ושרבי, מה שפגע קשות ביבול האתרוגים. התנובה הייתה דלילה מאוד. לאחר מאמצים עילאיים הוא הצליח לרכוש ארבעה אתרוגים יפהפיים במחיר יקר למדי ודהר כנשוך נחש לאירופה ההולכת ומלבינה. הלך לו לא רע, לשייגץ הזה, הוא הצליח למכור שלושה אתרוגים על הדרך, במחירים דמיוניים ועשה רווח של אולי אלפי אחוזים. הראשון נקנה ע"י קהילת ברלין, השני על ידי פרנסי העיר בפראג ואת השלישי רכש הגביר החסיד עתיר הנכסים נחמן גבירץ. האתרוג הרביעי היה מונח אחר כבוד בכרכתו המפוארת, עטוף בחוטי פשתן ושוכב לו כתינוק קטיפתי בקופסת נחושת מעוצבת להפליא.

ולדימיר שייגץ היה מספיק נכלולי ומיומן לחקור ולגלות כי בשנה חורפית שכזו, שהשוק שומם מפרי עץ הדר, תעריך האתרוגים ערב החג יאמיר לסכום הנוגע בעולם האצילות. והאתרוג הרביעי שלו עשוי להימכר במוסקבה ב5000 רובל לפחות. בקיצור, כל העסקים שלו בעשור האחרון יחווירו לעומת עסקת האתרוגים הפנטסטית שהוא עשה החורף

עם ארבעה אתרוגים צהבהבים מספרד. שלושה כאמור כבר נמכרו בהון
עתק, הרביעי בדרך למוסקבה.

* * *

עוד יומיים חג הסוכות.

יונתן חיים רוטינפלד צעד לתוך היער על גבי החריצים העמוקים שנחרשו
על ידי גלגלי העץ של הכיכרות שחלפו ביעף לתוך מעבה היער בדרך
למוסקבה. הייתה זו עוד צעידה אחת מיני רבות לכיוון מעבה היער

. שם הוא נהנה לטפס על עץ הצאלון הענקי, להתיישב על אחד מענפיו
העבים ולהביט אל הנוף הפראי והבראשיתי בעולמו של מי שאמר והיה
העולם.

משק הגלגלים המתקרבים משך את תשומת ליבו של הילד. הפעם הרעש
היה חזק מתמיד, שקשוק הגלגלים כמעט החריש את אוזניו. עיניו לא
הטעו אותו, הסוסים השחורים הללו היו גבוהים וחסונים ממה שהכיר
עד כה, הם דהרו ממש כמו איילות. הכרכרה השחורה - העטופה בבד
קטיפה הדור עליו היה רקום נזר של זהב - כמו עפה באוויר. לא פלא,
הסוחר ולדימיר שייגץ מיהר להגיע למוסקבה לפחות חצי יום טרם
התקדש החג, והארנק שלו ידע היטב למה.

תוכניות לחוד, מציאות לחוד.

יונתן חיים לא האמין למראה עיניו. באחד המדרונות המעוקלים שעטו
הסוסים בקצב שיא, אך לפתע הכרכרה איבדה שיווי משקל, אחד
מגלגליה נשמט לו, וההתהפכות המסוכנת לא איחרה לבוא. ולדימיר
שייגץ שחשב לעשות הון מן האתרוג הרביעי שלו, הועף מן הכרכרה כמו
ברווז שחוט, וגופו המסורבל הוטח בתנופה על גבי אחד הסלעים החדים.
זעקותיו של שייגץ פילחו את האוויר היער במשך דקה ארוכה. עד
שהשתתק. שקט מקפיא שרר באוויר.

יונתן חיים מיהר לרדת מן העץ ורץ כל עוד נפשו בו לכיוון הסוחר הפצוע.
הסוסים חרחרו להם כאובים על הארץ והכרכרה הייתה מוטלת על
צידה. יונתן חיים הבין בהגיונו הבריא שעל כתפיו מוטלת מצווה חשובה.
להציל חיים. הוא הניח את ידו הקטנה על ליבו של הסוחר, והלב אכן
פעם. הוא חיטט בכרכרה וגילה מגבת ובקבוק מתכת ובתוכו מים. הוא
החל לנגב את פניו של הסוחר מן הדם וניסה להשקותו בעדינות. אחרי
דקה או שתיים פקח שייגץ את עיניו וראה את פני המלאך המאירות של
הילד היהודי שניסה להחיותו. הוא חיך לעברו והצליח להוציא כמה
משפטים. "חמודי, תודה לך. תשקה אותי מים. חבוש את ידי השותתת
ותעזור לי להתיישר, ורוץ מייד לעיירה שלך להזעיק עזרה".

אין כאן מקום להאריך. הצדיק הקטן עשה את המוטל עליו בזריזות ובחריצות ותוך פחות משלוש שעות היה ולדימיר שייגץ שכוב וכאוב באחד החדרים הצרים בצריף החביב של הרוטינפלדים, לוגם כוס תה מהביל וחבוש יפה יפה מכל הצדדים כדי להקל מעליו את שברון הצלעות. מוסקבה נראתה לו רחוקה מתמיד.

יונתן חיים לא עזב אותו. הוא החזיק בידו ספר תהילים והתפלל לרפואתו. כזכור לכם, הוא לא ידע לקרוא. הוא אמר את הפרקים בעל פה והתפלל לרפואתו. "תודה תודה" מלמל הסוחר הגוי, "אתם אנשים נפלאים... בזכות הבן שלכם יצאתי חי מן התאונה" אמר לחסיד רוטינפלד שהגיש לו פרוסת לחם שחור טבולה בשמן.

הסוחר הפצוע סימן לפתע ליונתן חיים לגשת אליו ולחש כמה מילים על אוזנו...

* * *

יונתן חיים רץ כאיילה שלוחה בחזרה ליער, חיטט בין מטלטלי הכרכרה ההפוכה וגילה שם את התיק האבוד.

תוך שעה קלה הגיש אותו לולדימיר שייגץ שנרגע במקצת ממכאוביו. השייגץ פתח את התיק. מאות שטרי כסף ומטבעות היו שם. לפתע הוא שלף קופסת נחושת ואמר: "ילד חמוד שלי, קח את זה. זה אתרוג, אתם בטח זקוקים לאתרוג".

עיניו של יונתן חיים נפערו בתדהמה, התפילה שלו התקבלה. תושבי מנצ'ורה יקיימו את מצוות לולב. יש אתרוג!!! איזה שמחה! יש אתרוג!

"כמה זה עולה לנו?" שאל הילדון. "חח..חחח..חחח" צחק הסוחר, "זו מתנה ממני אליך. מ-ת-נ-ה! אתה נתת לי את חיי במתנה. אלמלא טיפלת בי הייתי מאבד דם ומת שם מקור ומחוסר דם, בלב היער. החיים שלי שווים יותר מאתרוג ואני לא כפוי טובה". יונתן מאיר הודה לולדימיר שייגץ, אחז את קופסת הנחושת בידיו ורץ חסר נשימה לכיוון ביתו של הרב בלוס. הרב בלוס הביט באתרוג מכל צדדיו ואמר, "ממש נס. זה אתרוג מהודר... אין לו מחיר" מיד אח"כ נכנס הגבאי מורביץ ונעמד המום. על אתרוג מדהים כזה הוא לא חלם בשיא האופטימיות שלו. השניים היו נסערים מהשתלשלות האירועים, כיצד ההשגחה העליונה זימנה את ולדימיר שייגץ ליער סמוך לעיירה, עם האתרוג האחרון שלו, כשפניו למוסקבה. נו, נו מוסקבה תצטרך למצוא לעצמה פיתרון אתרוגי אחר. מי יודע, אולי בחסדי השם הגיע לשם אתרוג.

"שלם לו" הורה הרב בלוס למורביץ.

הגבאי מורביץ הכניס 532 רובל לתוך שקית בד ואמר ליונתן חיים: "הקהילה אספה את הכסף הזה לטובת אתרוג. זה שלכם, זה בטח יעזור לאבא שלך..".

בצעדים כושלים נכנס יונתן חיים הבית עם שקית הבד הגדושה וניגש לאביו, לספר לו על המתנה שקיבל מן הסוחר. "אבא", הפטיר הילדון, "הרב בלום אמר לגבאי מורביץ לשלם לנו על האתרוג, יש כאן 532 רובל שאספה הקהילה לטובת המצווה..." נימה של אכזבה התגנבה לקולו של הילד. החסיד הטהור ז'ונדל שרגא רוטינפלד היה זקוק לכסף הזה יותר מאוויר לנשימה. היו פה כמה נדוניות יפות ובגדים חדשים ואפשרות לעבור לבית מאבן, ואפילו אפשרות להשכיר חנות קטנה. אבל חושיו של החסיד רוטינפלד לא הטעו אותו, הילד שלו, הצדיק האדיר הזה, לא אהב את הכסף שניספח למצווה הזו שנפלה לידיהם מן השמים. הילד שידר "בלי מילים" שלא נוח לו לקבל תמורה על מצווה עצומה זו. "לך בני, לך לרב בלום, ותגיד לו שאבא שלך לא מוכר מצוות בכסף. תגיד לו שאבא שלך מעדיף את השמחה הזכה של תושבי העיירה מקיום המצווה, על פני כל הנאה גשמית של 532 רובל".

עיניו של יונתן חיים אורו. החיוך המתוק שקנה שביתה על פניו היה החותמת הניצחת על כך. מצוות ותפילות לא מוכרים בכסף. גם לא בכסף גדול...

אוזניו של הסוחר המומלח שייגץ, מעבר לכותל, שמעו את הכול והוא נתן לגימה אחרונה מכוס התה הדליל שהגישו לו.

* * *

"אבא לא רוצה כסף על האתרוג. אבא אמר לי שמצות לא מוכרים בכסף, והוא רוצה את שכרו לעולם הבא... הנה הכסף כבוד הרב בלום" אמר הילד לרב העיירה כשעיניו מאירות מאושר, והניח את שקית הבד על שולחנו.

דמעות צלולות ניקוו בעיניו של הרב בלום. ניסיונו רב השנים בהבנת נפש האדם ובעיקר נפש מאות הילדים שחינך ולימד בעיירה, לא הטעו אותו. הוא הבין יפה מאוד שהחסיד רוטינפלד זקוק לכסף אלא שבנו המיוחד הזה, הוא הוא ששידר לאביו חוסר שביעות רצון מן המתת. הוא ניגש אל יונתן חיים רוטינפלד, ליטף את פאותיו, נישק אותו בחום על מצחו ולחש: "הוי ריבונו של עולם, הוי ריבונו של עולם, גם אם לא היה לנו אתרוג בחג הסוכות, הרי הילד הטהור הזה, הוא האתרוג האמיתי שלך".

* * *

בלילה שטרם החג נצצו כוכבים כפי שלא נצצו מעולם. יונתן חיים נרדם תשוש על ריצפת הצריף עטוף בשמיכה דקה. והנה בחלומו הוא רואה אתרוג ענק צהוב ומאיר באור יקרות ניצב באמצע השמים, וממנו משתלשלים חוטי פשתן זהובים. מיליוני חוטים זוהרים יורדים לכיוון צמרות העצים במעבה היער. יונתן חיים טיפס בחלומו אל צמרת העץ, שלח ידו ותפש באחד החוטים... אלא שבאותו שנייה הוא איבד, בחלומו, את שיווי משקלו והחל לצנוח מצמרת העץ לכיוון הארץ. האאאאאאאאאא, הצילו!!! זעקה גדולה בקעה מגרונו, וזיעה קרה כיסתה את כל גופו. אמא שיינדל אחזה נר בידה ניגשה אליו ליטפה את מצחו של בנה, וחיבקה אותו בדאגה. "אמא", לחש הזאטוט, "איפה החומש???" שיינדל הגישה לו את החומש ויונתן חיים דפדף בו לאור הנר והתחיל לקרוא: "בראשית ברא אלוקים... יונתן חיים קורא, בקול צלול וללא גמגום, הוא מבין, הוא קולט. הו, הו, איזו שמחה לילית רוגשת בבית משפחת רוטינפלד, הבן הרביעי שלהם הצליח לקבל את האתרוג הרביעי של הסוחר ולדימיר שייגץ וקיבל במתנה מן השמים את החוט השמימי המקשר בין העין למות, ההופך אותיות למילים ומילים למשמעות.

סוכות מאושר בבית הרוטינפלדים.

* * *

במוצאי שמיני עצרת התאווש הסוחר ולדימיר שייגץ וחזר לאיתנו. סוסיו אף הם חזרו לתפקודם הרגיל והיה מי שדאג לתקן את כרכרתו. הוא הודה במילים חמות לחסיד הצדיק שרגא ז'ונדל רוטינפלד ולחץ

בחמימות את ידו של מיטיבו הקטן יונתן חיים. "תודה לכם, אתם אנשים טובים", הודה שייגץ.

רק אחרי שהכרכרה נעלמה מן האופק הבחינו בני הבית כי הסוחר שכח את תיקו בחדר הצר.

"מי יכול לרדוף אחריו? מי יודע לאן הוא נוסע?" שאלו בני הבית בצער. אמא שיינדל הביטה וראתה קלף מגולגל מבצבץ מתוכו. הוא שלפה אותו וקראה מילה אחרי מילה בהטעמה: "השארתי לכם בתוך התיק 532 רובל במתנה ואתם בטח מבינים למה. בהוקרה רבה, ולדימיר שייגץ".

ולא נחטא לאמת אם נגלה לכם שברק של שמחה והודיה להקב"ה נצנץ מעיניו הבהירות של החסיד נקי הכפיים רוטינפלד.

ברית כרותה לשפתיים

שפרה שגיב עמדה לסגור שידוך. חלום חייה להינשא לאחד העילויים של ישיבת "קול התור" הולך להתגשם. חננאל גרוסבלום הוא ה-בחור של הישיבה, ושמו הולך לפניו לא רק באיכות הלימוד שלו, לא רק בחידושים המופלאים ובקונטרסים הרבים שהספיק להוציא לאור, אלא בעיקר על רקע אישיותו הכובשת והחביבות שהוא מקרין כלפי סביבתו.

שפרה היתה מאושרת ושמרה בסוד את מהלך התרקמות הקשר בינה לבין חננאל. היו אלה שלוש פגישות שנמשכו שעה וחצי כל אחת, אך תוכן היה עמוס ביראת-שמים, אמונה ובטחון בקב"ה, ובעיקר ברצון המשותף לבנות בית יהודי נאמן על יסודות התורה הקדושה. בפגישה הבאה, הרביעית, הקצוות היו אמורים להיסגר, ידברו על תאריך האירוסין והחתונה.

לשפרה, בתו של ראש ישיבה נודע ובעל ייחוס חשוב היתה חברה טובה מאד, ידידת נפש ממש. אסתר מורן.

לאסתר היא גילתה הכל. מה דיברו, מה דעתו על הא ודא ועל הישגיו המופלאים של חננאל אשר כל רבותיו גומרים עליו את ההלל, ועל המחשבות והספיקות היכן לגור, כאן, או אולי באחת מערי הפריפריה. אסתר היתה קשובה והביעה שמחה עצומה ואוהבת על השידוך המוצלח. "יהי רצון שהזיווג יעלה יפה" ברכה בחוס ליבה את חברתה "ובקרוב נוכל לחגוג את נישואיכם". אמן.

תודה, הודתה לה שפרה. גם אני מאחלת לך מכל הלב, שתזכי בקרוב בקרוב, עוד לפני ראש השנה להצעת שידוך שתעלה לטובה ולברכה, ונזכה שתינו לשמוח אחת בשמחת חברתה. והשתיים נפרדו בחיבוק אוהב.

* * *

ההלם אפף את שפרה. היא לא האמינה למשע אוזניה. השדכן התקשר הבוקר לאביה ומסר לו בצער: "צר לי הרב שגיב, אבל חננאל החליט מסיבות השמורות עמו, לא להמשיך בקשר. הוא מתנצל, הוא ממש דיבר בקול שבור, אינני יודע מה הסיבה בדיוק, אך כנראה שמשמים חושבים

אחרת. מסור לבתך שיש לי כמה הצעות משובחות לא פחות עבורה. ואני
מאד מאד מתנצל בשמו. סליחה".

שפרה הרגישה איך הסומק והחיוורון משמשים בה בערבוביה. היא אצה
לחדרה, נעלה אותו, ושם פרצה בבכי גדול. "אוי אבא שבשמים, הייתי
בטוחה שזה השידוך שלי, לא העליתי בדעתי אפילו ברמז שחננאל יחזור
בו... הוא היה כל כך נחוש בדעתו שבפגישה הבאה נדבר על תאריכים
וכו'..."

אחרי שעה של בכי, ועוד שעה של שתיקה נוקבת עדי תהום, היא אזרה
אומץ לחייג. אסתר היתה על הקו, וניסתה לרכז במילים טובות את
המשבר, אך ללא הועיל. שפרה היתה שבורה ומצולקת, כפי שלא היתה
בחייה, למרות שבסך הכל היא בת 21. היא היתה בטוחה שהצלקת הזו
לא תגליד לעולם... היא לא טעתה בהרבה.

* * *

10 חודשים אחר כך קיבלה שפרה הזמנה בדואר.

אסתר נישאת בשעה טובה.

למי?

לחננאל גרוסבלום. (!!!)

הו, הו, הו, השברון והדמע חזרו אליה והפעם בכוויות יותר עמוקות.

דווקא חברתי הטובה אסתר, ידידת הנפש שלי, היא היא הזיווג של
חננאל. היא הרגישה איך ליבה מתמלא סכינים של כעס והקפדות, גם
עליה, גם עליו. היא חשה נבגדת, היא הישירה עיניה למרומים ושאלה:
"אבא, ריבונו של עולם, אני מרגישה שאני נכנסת לנסיון נורא שאינני
יכולה לעמוד בו. מאז הסתיים הקשר ביני לבין חננאל דחיתי את כל
ההצעות. היתה וקיננה בי עוד תקווה שהוא ייעתר לפגישה נוספת... ועל
הכל אסתר שמעה, והכל היא ידעה... איך היא יכלה לעשות לי את זה.
דווקא היא!!! החברה הכי טובה שלי!!!"

שפרה אזרה עוז והחליטה לצאת לחופה. רגליה היו כבדות, ליבה העיב
עליה, ונחשול של דמעות רוויות מקנאה ועלבון עמד לפרוץ כל שניה
מאישוניה. היא הביטה אל הרב המקדש, זקפה מבט אל כוס היין, אחרי
הברכות, קריאת הכתובה, שבירת הכוס, התחילו החיבוקים והנישוקים.
היא חיפשה פינה להסתתר, התיישבה שם וניסתה למצוא מזור לנפשה
בקריאת כמה מזמורי תהילים.

אחרי חצי שעה היא קמה ממקומה וביקשה לחזור הביתה, בדיוק באותה שניה ירדו מחדר הייחוד החתן והכלה במדרגות לכוון האולם. הם לא הבחינו בה, היא הבחינה בהם, ואז היא סיננה מילים נוראיות. מילים שנגעו בנקודה השטנית והכי בוערת של היצר הרע, זה שאנו מחוייבים לעדנו ולנצחו.

היא הרגישה, שפרה האומללה, שאין לה כוח לעצור את הקללה האיומה הזו: "ריבוננו של עולם, אני מבקשת שלא יהיו להם ילדים לעולם... שלא יהנו מהזיווג שלהם".

החתן והכלה נבלעו באולם לפסטיבל הריקודים והשמחה המתפרצת. קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה.

שפרה כבר לא היתה שם. היא צעדה במעלה הרחוב שבורה ומסוייטת. אסתר כבר לא תוכל להיות חברתה הטובה, היא כבר לעולם לא תהיה האוזן הקשבת שלה ובוודאי לא כותל הדמעות. וחננאל? הו, קשה לה לסלוח לו. מה שנותר לה לשפרה הדוויה, זו השמחה לאיד הקטנה והאכזרית, שהזיווג הזה לא יזכה לפרי בטן. אל תשאלו איך ולמה, אבל שפרה הרגישה בחביוני פנימיותה, שהקללה הזו תפשה. היא תתקיים.

* * *

חלפו 25 שנה.

שפרה קנול פנתה לעלות על גרם המדרגות לכוון עזרת הנשים. לפתע היא מבחינה באשה בת גילה, מוכרת לה, ומסביבה כמה ילדות קטנות ומתוקות להפליא.

אסתר?

שפרה?

"לא התראינו 25 שנה לפחות" אמרה אסתר "מה שלומך שפרה'ליה?".

ברוך השם. ואיך אצלך? הפטירה שפרה במבוכה.

"הודו להשם, את רואה את שלוש הקטנטנות האלה, הן הנכדות שלי, הן שובבות וחכמות. סיימנו את התפילה והן מבקשות: סבתא עכשיו טיול. את יודעת שפרה אנחנו עדיין נשים צעירות אבל גם סבתות צעירות. וזו בהחלט זכות גדולה שנישאנו צעירות ובעודנו צעירות ובריאות אנו מסוגלות להשקיע גם בנכדים..."

"שנה טובה אסתר יקרה. שיהיה לך נחת עם הנכדים והבנים. מכל הלב." אמרה שפרה ועלתה בזריזות על גרם המדרגות ונופפה לשלום לידידתה משכבר הימים. היא נזכרה היטב בפעם האחרונה שפגשה בה. היה זה ביום חתונתה, ביום שמחת לבה, עם חננאל. הזוג ירד במדרגות וספג ממנה קללה נוראה שלא יזכו לפרי בטן!!!

שפרה התיישבה על הכסא הראשון בעזרת הנשים ופרצה בבכי קורע לב, בכי שנסק עד כסא הכבוד, שהרי שערי דמעות לא ננעלו.

"הוי אבאליה שבשמים" זעקה "עכשיו ערב ראש השנה, ואני מבקשת מחילה סליחה וכפרה על הקללה הנוראה שקיללתי את חברתי אסתר ביום חופתה. ואני מודה לך מעומק הלב - ריבונו של עולם - שהקללה הזו לא התקיימה בה וברוך השם שהיא זכתה לפרי בטן ומהלכת עם נכדותיה המתוקות ברחובה של עיר. אני מאושרת בשבילה, אבל עצובה בשבילי. עכשיו אבאליה אני מבינה מדוע לא נפקדתי עד היום בפרי בטן. מדוע עקרה הנני, ללא ולד, וללא סיכוי אי פעם לזרע של קיימא. הקללה שקיללתי אותה, פגעה בי. הרגשתי באותן שניות מזוועות, שהקללה תתקיים, אך לא האמנתי שהיא תתקיים".

* * *

ברית כרותה לשפתיים.

על סיפו של יום הדין הגדול והנורא, נעשה את חשבון נפשנו. בהחלט יתכן, כי רבים מן היסורים הרודפים אותנו, אנחנו יצרנו אותם בעצמנו על ידי מילים שמוטב היה שלא ייאמרו.

יתום וללא סגוריה

נתנאל ברקן התייתם מהוריו בגיל צעיר למדי. אסונות כאלה שמתרחשים על ילד בן 9, שעדיין לא עיצב את אישיותו, דורשים ממנו תעצומות נפש אדירות כדי לסגל לעצמו נתיב בריא לחיים. הוא היה אצל סבתו בקיבוץ הצפוני כאשר זה התרחש.

סבתא רחל קראה לו עם דמעות בעיניים, ליטפה את תלתליו, והסבירה לו שקרה משהו נורא לאבא ולאמא. מטוס נוסעים אמריקני שהטיס את

הוריו מעיר לעיר איבד את איזונו עקב סופת שלגים צנח ארצה והתרסק.
לא היו ניצולים.

נתנאל הבין שחיי כבד אינם אותם חיים - הוא יתום, ויש לו סבתא בקיבוץ, שהיא אמה של אמו, הוא בן יחיד, וזהו. סבו וסבתו מצד אביו נפטרו כשהוא עוד היה תינוק. כן, יש לו דוד שהוא בקושי מכיר, אח של אבא, שגר בכפר שמריהו.

הוא חיבק חזק את סבתא, ובכה בלי סוף. בכי כזה של ילד, שבקושי יש לו כתף להישען עליה. הוא לא צעק אבא, כי אבא שלו מת, וגם אמא הוא לא צעק, כי גם אמא מתה. הוא היה מספיק נבון לא להוציא מילים בלי פשר. בחושיו הילדותיים הוא קלט שחיי הולכים להיות מסע ארוך ומתיש, רווי נסיונות לא קלים.

"אני יתום, אני לבד, אני חייב להצליח בחיים" הרהר הילדון.

"אני כאן לצידך" אמרה סבתא. אבל נתנאל ידע, שסבתא היא אשה זקנה וחולנית, וכוחותיה דלים, והוא לא רוצה לחיות בקיבוץ.

שלטונות הרווחה הגיעו. העובדת הסוציאלית והפסיכיאטרית היו מאד עדינות ומתחשבות כלפיו, והן שכנעו אותו ללכת וללמוד בפנימיה. והוא הלך.

סבתא רחל מן הקיבוץ נפטרה אחרי שלושה חודשים של שברון לב.

"עכשיו אני עוד יותר לבד" בכה נתנאל "אין לי אפילו לאן ללכת לחופש..."

העו"סית גילה רווה, איתרה עבורו את מספר הטלפון של הדוד, אח של אבא. "דבר עם דודך" הציעה "הוא כנראה איש נחמד וסימפטי, תהיה איתו בקשר, הוא ישמח לארח אותך" הציעה גילה.

דודו, מר שמואל גולניק, היה איש עסקים מצליח, שיותר בילה בחו"ל מאשר בארץ. בזמן "השבעה" הוא הגיע לביקור קצר, ביום האחרון, אמר "קדיש" במנין ונעלם מבלי להשאיר טלפון או כתובת. נתנאל היה שבור ורצוף מדי מכדי להישען על כתפיו של הדוד שהיה חסר סבלנות, וגילה יותר ענין בנעשה בעסקים בחו"ל ולא ביתום האומלל שבקושי ידע לאן המציאות מוליכה אותו.

"דוד שמואל שלום, זה נתנאל" פתח היתום בשיחה.

"כן, נתנאל..."

קולו של הדוד היה צונן וחסר סבלנות.

"נתנאל, אני ממהר, רצית משהו?"

נתנאל הרגיש בקיפאון שנשב מקולו של דודו ואמר "לא, רציתי לדעת רק מה שלומך... שנה טובה".

"שנה טובה, להתראות".

השפופרת נטרקה בפרצופו של היתום.

ילד יתום בן תשע וחצי, במוסד פרוץ למדי, עם ילדים לא בדיוק מחונכים, ללא משפחה, ללא כתף, יושב ליד טלפון ציבורי ובוכה, ולא יודע למי בוכים, ועל מה מבקשים, ומי יעזור לו.

באותן דקות של דמע נבטה בקירבו של נתנאל השינאה. זה התחיל בזרע קטן, כמעט בלתי מורגש, אבל זה נבט וליבלב וצמח. הוא החליט שהוא שונא שינאת מוות את דודו שמואל גולניק.

"הוא רשע" הרהר בלבו "הוא איש רע, הוא יודע שאני יתום, הוא יודע שאני במוסד של ילדים לא טובים, הוא יודע שאין לי לאן לחזור לעשות שבתות וחופשים, הוא יודע שבקושי יש לי דמי כיס. הוא מתאכזר אלי. הוא לא שאל מה שלומי, הוא אפילו לא רמז לי על ביקור. בקיצור, הוא אדם גרוע ואני אשנא אותו עד יום מותי".

הרהורי השנאה האלה התעצמו עם השנים. נתנאל ברקן הפך לנער ממורמר וכועס על כל העולם, הכעס שלו היה פנימי, והשתיקות שלו היו ארוכות ורועמות. אט אט הוא רכש לעצמו מעמד חברתי בפנימיה, והפך למנהיג הבלתי מעורער לכל קטטה או ניתוח חלונות. מבלי לדבר הוא הנהיג את חבריו לעשות תעלולים נוראיים, שלא אחת הצריכו את ההנהלה להזמין משטרה למקום ולבצע חקירות.

לקח זמן רב עד שהצליחו המורים והמדריכים לאתר את מוקד האנדרלמוסיה. נתנאל ברקן. השתיקות שלו התגלו כחומר נפץ מסוכן. קריצה קטנה בעין הספיקה כדי שארבעת צמיגי מכוניתו של מנהל הפנימיה יפונצ'רו. עוד קריצה כבר הובילה להצתת רכבו של המנהל החינוכי.

שם, בפשע האלים, גילה נתנאל שהוא גיבור, שהוא חזק. שיש לו ביטוי. השיחות עם היועץ החינוכי, עם הפסיכולוג של המוסד נפלו על אוזניים ערלות.

נתנאל ברקן ידע שהוא הולך לבנות לעצמו מעמד, פרנסה וכבוד, דרך הכוח, האלימות, והשתיקה המאיימת. וזה הלך יפה, אפילו יפה מדי. המעצרים והחקירות האגרסיביות לא עשו עליו רושם מיוחד, תמיד הוא

יצא כשידו על העליונה. אף פעם הוא לא לכלך ידיו. אחרים עשו זאת בשבילו, ברצון רב. הוא הפך למנהיג שלילי מסוכן ומתוחכם.

מדי פעם, על משכבו, היה עוצם את עיניו ומשחזר את השיחה שהוא תיעב מכל עם דודו שמואל גולניק הרשע.

"נתנאל אני ממהר, רצית משהו?"

לא, רציתי לדעת רק מה שלומך, שנה טובה.

"שנה טובה, להתראות". טריקת טלפון.

הו, כמה הוא רחש תיעוב למילים הצוננות של דודו, שניתק ממנו מגע כבר שמונה שנים. לא ביקור, לא טלפון, לא רמז. פשוט נעלם. נתנאל ברקן בן ה-17 הבריון של הפנימיה תחב את פניו עמוק עמוק לכרית ובכה. מבלי שאף אחד ישמע. שמונה שנים הוא בין קירות הפנימיה. חגים ושבתות, יומם ולילה. הנסיונות לקרבו, לסלול נתיבים ללבו עליו בתוהו. הוא לא חיפש חברים, הוא לא רצה בחמימות של המדריכים והמורים, הוא רצה שהדוד שלו שמואל גולניק, שמאד דומה בתווי פניו לאבא שלו ז"ל, יגלה כלפיו יחס, שיתעניין בו. הוא שאר-בשרו היחיד, רק הוא.

נתנאל ברקן בכה שעה ארוכה, והשינאה כלפי דודו הלכה והתעצמה. "אני עוד אנקום ברשע הזה" גמלה החלטה בלבו "הוא עוד ישלם מחיר כבד על היתמות שלי..."

קרני הירח ריצדו מבעד לוילונות חדרו האפורים, בשובבות רגשנית, שמאד לא התאימה למצב רוחו של הנער האומלל.

* * *

נתנאל ברקן כבר בן 18. צו הגיוס מגיע אל משרדי הנהלת הפנימיה. המנהל ביקשו להתיישב והשמיע לו נאום ציוני על חשיבות השרות הצבאי, הקיום הלאומי, והתרומה למולדת.

המילים הללו חלפו ועפו כמו ציפורים נודדות מעל ראשו של הבחור, שחוץ מסאה של מרורים בדידות והזנחה, לא טעם בחייו רגע אחד של נחת. הצבא עניין אותו כמו שעניינהו שרוכי נעליו של מזכיר הפנימיה.

"אני לא מתגייס לשומקום" סיכם את השיחה עם המנהל.

העקשנות שלו נשאה פרי. הצבא עיין בתיקו האישי, ברקע האלים שלו, ובחר לשחררו מן הסיבה הכל כך פרוזאית: אי התאמה.

נו, ומה עושה צעיר בן 18, ללא מסגרת חינוכית או צבאית, ועם רקע לא בריא של אלימות?

נתנאל ברקן יורד לרחובות, הוא אוהב את הרחובות, והם אוהבים אותו. מהר מאד הוא נדבק לחבורת רחוב רעשנית, שהתמחתה בחטיפת תיקים מעוברי אורח, בעיקר קשישים.

הוא עושה את זה לא רע בכלל. אחר כך הוא לומד את מלאכת הכייסות. זה פחות מסוכן, ודורש מיומנות וזריזות ידיים. נתנאל למד להיכנס לשוק הכרמל, להסתובב בין התקהלויות צפופות ורעשניות ולהעיף ידיו לתיקים ולכיסים. הפדיון היומי שלו אף פעם לא היה מאכזב. בגיל 19 הוא נטש את כנופיית הפושעים שלו, והפך ל"עסק עצמאי". הוא גנב וכייס לבד. מידי פעם היה נפגש עם גנבים מדופלמים בוגרי כמה בתי סוהר, שלימדו אותו מיומנויות של פורצי דירות, אוזנו היתה קשובה לכל ניו-אנס, לכל עצה ורעיון.

"דע לך ידדי, שאם כבר אתה רוצה לפרוץ, אל תבזבז את זמנך על דירה קטנה ועלובה בשכונה ענייה. זה לא מכובד, זה רק גורם עוגמת נפש וצער לאנשים העניים הללו שחיים מן היד לפה". כך הציע לו באחד הימים ג'ורג' אבוטבול, גדול הפורצים של תל-אביב "עדיף שתשקיע שבוע או חודש של בילוש על וילה בכפר שמריהו, תלמד כיצד מנטרלים אזעקה, תחדור מן החלון, ותחזור עם כספת מלאה כל טוב...".

כפר שמריהו. השם הזה הצית בנתנאל ברקן, את השינאה הישנה לדוד שלו, שהוא כל כך שנא, שמואל גולניק. הוא ידע שהוא מתגורר בכפר שמריהו, והנה עכשיו הוא כבר מספיק משופשף כדי לבצע בדירתו גניבה טובה... ואולי אפילו יותר מגניבה.

נתנאל לא התעצל. טעם הנקמה המתוקה עלה באפו. 13 שנים חלפו מאז נעלם מחייו הדוד שלו שמואל גולניק, ולא נתן שום אות חיים, לא גילה בו שמץ עניין, הותיר אותו יתום וגלמוד להתמודד עם מהמורות החיים.

איתור הוילה היה מבצע פשוט למדי. רחוב עולי צרפת 28. זו הכתובת המדוייקת. נתנאל תיצפת על הוילה. הגינה נראתה מוזנחת מאד. הדשא היה יבש, העצים כמושים. "מעניין" חשב נתנאל, "גם הנשמה של שמואל גולניק יבשה וחסרת לחות. הרשע הזה חי חיי תענוגות בארץ ובעולם, והותיר אותי עם אסוני. אני לא אוותר לו על כך...".

באישון לילה נכנס נתנאל לוילה של גולניק. האזעקה נוטרלה מבעוד מועד. ריח כבד של עובש אפף את חלל הבית. קרני ירח שהבליחו לתוך הסלון גילו לעיניו הנדהמות של נתנאל קורי עכביש בפינות העליונות.

"אני הופך לו את הבית, ומרסק אותו לחתיכות... אני אלמד לקח את הדוד הנאלח הזה...".

במשך שעתיים ניפץ ושבר נתנאל ברקן, שולחנות, ארונות ומיטות, פסלוני חרסינה, כלי מטבח, קרע לחתיכות כריות ושמיכות, והשליך בביזיון את הספרים שבספריה אל תוך אמבטיה גדושה במים.

"הגולניק הזה יקבל את הוילה של החיים שלו" שמח נתנאל ברקן בליבו. "הוילה שלו נראית עכשיו בדיוק כמו הלב שלי. שבור, רצוף, עלוב, וחסר סיכוי. אח... אח... אני מרגיש שנגולה אבן מעל ליבי. 13 שנים של שינאה באו לידי ביטוי הלילה הזה. מה חבל שאין לי את הזכות לראות את פניו הנדהמות של גולניק כשישוב ויראה איזה פוגרום בומבסטי סידרתי לו..."

לאחר הפוגרום, התיישב הנוקם ליד חלון הסלון ורשם על פיסת נייר "לשמואל גולניק, מאחד שאוהב אותך". הוא הניח את הפתק על שאריות השיש המנופץ שבמטבח.

נתנאל ברקן יצא מן החושך של הוילה, לעבר פנסי הרחוב המואר. עלה על מכוניתו המיושנת ונסע כשחיוך של סיפוק על פניו לעבר הצריף העלוב בדרום תל אביב, אותו שכר מזה שנתיים.

"הו, הו" חייך הבחור "הצריף שלי נראה כמו ארמון בהשוואה לוילה של גולניק הרשע, שאין לי שום מילה טובה לומר עליו".

* * *

איך נוהגים לומר חכמי צפת: סוף גנב לתליה.

הפשע כידוע לא משתלם. חלפו עוד 11 שנים לא פשוטות על נתנאל ברקן. שמו בעולם הפשע אומנם קנה לו מהלכים ופירסום רב, אך גם המשטרה שמה עליו עין, והמתנינה להזדמנות מתאימה כדי להניח ידה עליו. לבלשי המשטרה יש סבלנות, הם צוברים נתון ועוד נתון, רסיס מידע לרסיס מידע. הם גובים עדויות, ומצרפים עדות לחברתה.

בלילה אחד סגרירי ואפלולי הסתיימה באחת הקריירה הסואנת של נתנאל כשודד ופורץ מתוחכם. בעודו נס את שנתו באותו צריף רעוע, פרצו לדירתו השוטרים, הניחו אזיקים בידיו ורגליו, והשליכו אותו לתא המעצר כמו שק תפוחי-אדמה.

בשעה שמונה בבוקר, המום, רועד מקור ורעב, ניצב נתנאל ברקן מול השופט ושמע מפי התובע המשטרתי עלילות מעלילות שונות על "תרומתו" לעולם הפשע.

שלוש שנות בילוש וחקירה מאומצת, הניבו תיק פלילי דשן ועגום, ליתום בן ה- 32 שחוץ מעצמו, הצריך הרעוע שלו (שבשכירות) וכעס על דוד אחד שנעלם מחייו, אין לו שומדבר בחייו.

הוא נעמד מול השופט בעיניים כבויות מהן נשקף עצב עמוק וחוסר אונים, ואפילו לא ביקש עורך דין. הוא איננו יודע מאין הוא שאב את תעצומות הנפש שלו, מן היתמות אולי, או מן העצב הענק שאפף את עולמו, ואמר לשופט את המילים הבאות: "כבוד השופט, אני מודה בכל סעיפי האישום. הכל נכון, מן המילה הראשונה ועד האחרונה. אני לא רוצה שום עורך דין שיסנגר עלי. אני גנב ופושע, ואני מעדיף לשבת בבית הסוהר הרבה שנים, על פני החיים הסרוחים שלי, כגנב עלוב נפש, בלי הווה ובלי עתיד".

השופט רענן שניידר נדהם. מזה 30 שנה שהוא שופט, ומעולם הוא לא נתקל בפושע שמודה בכל סעיפים האישום, ולא מבקש עורך דין.

"סלח לי איש צעיר" שאל השופט "אולי אינך רוצה עורך דין, אבל אין לך איזה חבר ידיד, או קרוב משפחה שיתן עליך עדות אופי, מילה טובה...".

נתנאל ברקן הרים זוג עיניים חומות לעבר השופט ואמר: "כבוד השופט, אני כלב בודד בעולם, אומלל ועזוב. אני יתום מגיל 9, ללא הורים, ללא אחים, לא סבא וסבתא, גדלתי בפנימיה עד גיל 18. אין לי שום מושג מה זה משפחה, אין מי שיתן עלי עדות אופי, כי אין מי שמכיר אותי, ואין לי גם אופי. אין לי מושג מה זה חיבוק של אבא, או אמא, או אח. כבוד השופט, אתה רואה מול עיניך תולעת רמוסה. שבר כלי. ואני לא מבקש רחמים. אל תרחם עלי כבוד השופט, שים אותי במקום שהכי נכון שגנבים יהיו בו".

השופט שניידר הרגיש שדמעה קטנה רוצה לברוח לו מן העין, הוא לא היה מורגל במונולוגים חוצבים כאלה, שיוצאים מפיהם של עבריינים. באמת שלא.

* * *

השופט שניידר הבין שיש לפניו פרוייקט לא פשוט. על פי חומרת העבירות וכמותן, נתנאל ברקן יכול להישלח לפחות לשלוש שנים בכלא, להינמק שם, ולצאת פושע יותר מדופלם. זה מחד, אך מאידך נסיונו רב השנים של השופט דקר את מצפונו כאומר לו: הלו שניידר, זה לא פושע רגיל, זה לא עוד עבריין צעצוע שיוצא ונכנס לבתי הכלא ולא מתרגש. עומד מולך אדם מרוסק, מודה על חטא, מיואש, אבל עם אישיות מיוחדת שעם השקעה קטנה עשוי לעמוד על הרגליים ולצאת ממעגל

הפשע. כן רענן, תביט בעיניו, העיניים משדרות מצוקה, אבל גם כנות וישרות פנימית בשילוב של זעקה מפלחת גלקסיות: הצילו!!!

השופט שניידר ניגב בהיחבא את הדמעה העקשנית ובקול נחרץ אמר לנתנאל ברקן השפוף: "כן חביבי, אני אשלח אותך למקום שלשם שולחים גנבים ופורצים מן הסוג שלך. ברשותך או שלא ברשותך, עם הסכמת התובע או ללא הסכמתו, אני מבקש לשלוח אותך לשיקום נסיוני בן שנה באחד מקיבוצי בקעת הירדן".

התובע ניסה להשחיל מילה, אבל שניידר בשלו: "התובע עדיין צעיר וחסר נסיון, ואני, מה לעשות, סוס משפטי קשיש ועתיר הסטוריות ומעשיות. התובע יאמין לי שמר ברקן אחרי תוכנית שיקום בקיבוץ, יעלה על דרך המלך, אבל כמובן תחת פיקוח קצין מבחן".

השופט שניידר לא נולד נביא, וגם אביו לא היה נביא, אבל הוא היה הראשון שקרא את זעקת ה"הצילו" של נתנאל ברקן, וידע בדיוק על מה הוא מדבר.

* * *

ש"שדות הבקעה" היה קיבוץ פסטורלי שתושביו רדומים למדי אך נינוחים ומסבירי פנים. מזכיר המשק גילי בלומנטל קידם את פניו של נתנאל במאור פנים בליווי טפיחה חביבה על השכם "יש לנו - נתנאל היקר - הרבה מה להציע לך. עבודה ברפת, בלול, בפלחה, במאפייה, בכוורת. רק תבחר. אתה עושה עלי רושם של בחור רציני, ואין לי ספק שתצליח בכל תחום שתבחר".

"אני מעדיף לעבוד עם בהמות" - הפטיר נתנאל - "העולם הזה מורכב מאנשים רעים וכפויי טובה, אני לא מאמין שהפרות בקיבוץ שלכם יחפשו את רעתי... ההיפך דומני שהן יעריכו את עבודתי למען".

נתנאל ברקן הגנב התל-אביבי המדופלם לשעבר, מצא את עולמו החדש, תחת עטיני הפרות הגדושים חלב חם ועסיסי, תוך צעידה רגלית בין מכוון החליבה למחסני החציר. נעול מגפי עבודה שחורות הוא פתח יום עבודה משש בבוקר עד שש בערב. מאכיל ומשקה עגלים קטנים בני יומם, מסייע למבכירות להמליט, ובקיצור, חי ונושם משמרות על גבי משמרות עם הפרות. מאוהב בהן עד תמצית דמו. גניבות? הס מלהזכיר. חלפה שנה, חלפו שנתיים, שלוש, חמש. נתנאל ברקן הוא קיבוצניק לכל דבר, מכור לרפת עד תנוכי אוזניו. קצין המבחן כבר שייך להסטוריה. הגנב הפך לרפתן מיומן וחרוץ.

אבל עמוק בלב, קיננה עדיין אותה שנאה טורדנית ועיקשת, לדוד שלו, שהזניח אותו מר שמואל גולניק, איש העסקים שנעלם מחייו לפני כ- 30

שנה ולא נתן שום סימן. נכון, נתנאל כבר אינו עבריין מסוכן, אבל הכתם המרגיז הזה לא מצליח להתכבס מליבו.

* * *

יום אחד הגיע לרפת בקיבוץ ר' מוטקיה צימרמן. איש חסיד ויז'ניץ, חביב להפליא, בריא גוף, עם זוג עיניים מלטפות. "אני מהרבנות הראשית, באתי לבדוק שאתם נערכים לקראת חג הפסח... אתה מבין אדון נתנאל, אסור שהפרות יאכלו חמץ..."

אחרי דקותיים של משפטי הכרות התיישבו מוטקיה ונתנאל על המדרגות במכון החליבה, עם שני כוסות קפה שחור והחלו לשוחח. נתנאל הרגיש שמוטקיה צימרמן יונק ממנו את סיפור חייו באמצעות עיניו המלטפות. והוא סיפר הכל. על היתמות בגיל תשע, על הסבתא האומללה שנפטרה מצער, על עולם הפשע, ועל השינאה לדודו שמואל גולניק, שנעלם לו 30 שנה.

"ודע לך מוטקיה, גם כאן בקיבוץ אני סמרטוט. אני כמו פרה חולבת. עובד כמו חמור, לא נח לרגע בשביל חדר קטן ושלוש ארוחות ביום. לא נשוי, לא שווה קליפת השום. כן, ברוך השם, אני לא פושע... אבל את הגולניק הזה אני כנראה אשנא עד יומי האחרון".

בפגישה השלישית ביניהם מוטקיה צימרמן הציע הצעה מפתה. "שמע נתנאל, בוא והתלווה אלי לטיול מיוחד באירופה. נפקוד שם קברי צדיקים. אכיר לך את היהדות הנפלאה דרך הקברים".

קברים? פער נתנאל את פיו.

"כן, אני מבטיח לך שאתה תקבל זווית אחרת ובריאה יותר לחיים".

אחרי חודש הם עלו למטוס.

* * *

הטיול הקסום נמשך 10 ימים. הם ביקרו ברוסיה, בליטא, בפולין, בגרמניה, באוקראינה. נסעו מאות קילומטרים ביום. מוטקיה צימרמן הישקה את נתנאל בסיפורי צדיקים במסה אדירה של מפלי הניאגרה. מהמהר"ל, לגאון מוילנא, לחפץ חיים, רב נחמן מברסלב, הבעל שם טוב. כל גדולי הדורות.

"הגענו לברדיצ'וב" אמר מוטקיה לנתנאל "כאן קבור יהודי ענק, רב עצום, תלמיד חכם מובהק שקיבל את התואר "סנגורם של ישראל".

יהודי שהיתה לו עין טובה על כל אדם, אפילו על הפושעים הגרועים ביותר. אם הוא ראה עגלון עטור טלית ותפילין מחליף גלגל באמצע התפילה, הוא היה פונה לקב"ה ואומר: ריבוננו של עולם, ראה איזה יהודים נפלאים יש בעולמך. גם כאשר הם עסוקים בהחלפת גלגל בעגלה, הם עסוקים בתפילה...

"הסניגור המופלא הזה" הדגיש מוטק'ה באוזני הקיבוצניק המשתומם.

"ראה יהודי אוכל ביום כיפור ושאלו, כבודו שכח שיום כיפור היום?"

"לא השיב היהודי, לא שכחתי.

"אז אולי כבודו שכח שהיום זה צום, ולא אוכלים...?"

"לא, השיב היהודי, אני יודע שצום היום ולא אוכלים.

"אז אולי כבודו חולה וחייב לאכול מפני פיקוח נפש?"

"לא, השיב היהודי, אני בריא ויודע שכיפור הוא צום ולמרות הכל אני אוכל..."

"הא, קפץ נתנאל ממקומו, כאן בחיים לא יוכל הרב מברדיצ'וב למצוא סנגוריה... זה אבוד. איזה סוג סנגוריה יוכל הרב לוי יצחק להביא לנו..."

"יקירי הקיבוצניק המתוק, הסכת ושמע. סנגורם של ישראל הביט לשמים ואמר: "ריבוננו של עולם, תראה איזה יהודי נפלא ומורם מעם. הוא יודע שיום כיפור הוא יום צום. הוא יודע שאסור לאכול, והוא לא חולה, והוא אוכל, אבל דבר שקר לא יוציא מפיו. הוא דובר אמת לאמיתה... האמת היא נר לרגליו אך איזו מעלה נשגבה יש לו..."

מוטק'ה סיפר לו עוד כמה סיפורי סנגוריה, על עיניו הטובה של הרב מברדיצ'וב.

נתנאל השתתק. הוא ניגש לציונו של "הסניגור" וליטפו באצבעותיו. בחוץ השתוללה סופת גשמים. מוטק'ה ניצב בפנינת האוהל וקרא תהילים.

נתנאל התיישב ליד מצבת השיש עליה חרוט: "פ.ג. סניגורם של ישראל", הוציא את פנקסו ורשם: "כבוד הרב מברדיצ'וב, אתה כנראה לא איש, אתה מלאך. יש לך עין טובה ומבט חיובי על כל מצב של יהודי, אפילו אם הוא גרוע שבגרועים. שמי נתנאל ברקן, אני יהודי עקור משורשי. אני יתום, וגנב, וקיבוצניק, ומבולבל. אינני מוצא את מקומי בעולם; והנורא מכל - אני שונא את שאר-בשרי היחיד שיש לי, הדוד שלי שמואל גולניק שנטש אותי כבר 30 שנה. אתה הסניגור הגדול, אתה החכם, אנא, אני מתחנן בפניך, עשה שאמצא סנגוריה עליו. אינני יכול לחיות עם השינאה

אליו. אני מרגיש שהיא פוגעת לי בחיים. עוצרת אותי. מעכבת את מזלי. כבוד הרב, אני מאמין שנשמתך כאן לצידי, ולכן אני כותב לך מילים אלו בלב שבור ובוכה. תשפיע עלי מן הסנגוריה שלך, מן האהבה הטובה והפשוטה שיש לך לכל אדם, כדי שאגמל מן הטראומה השינאתית שלי לשמואל גולניק. אנא! אנא! בבקשה!!!".

הוא הטמין את הפתק בין אלפי הפתקים בין חרכי המצבה.

נתנאל ברקן הניח את ראשו על הקבר של המלאך מברדיצ'וב ובכה ובכה ובכה, יותר מהגשם האוקראיני שצלף על העצים והשדות.

* * *

מוטק'ה צימרמן ונתנאל ברקן יצאו מציונו של "סנגורם של ישראל" לעבר החורף הכבד, שעטו לכוון נמל התעופה של קייב בירת אוקראינה ומשם במטוס אחרי שעתיים וארבעים דקות הם נחתו בנתב"ג.

"מוטק'ה יקירי" אמר נתנאל לפני הנחיתה "אני מודה לך על הזכות המופלאה שזיכית אותי להכיר גדולי עולם שהמוסר שלהם חובק עולמות... אבל אני מרגיש שרק אחד מהם ממש נגע לליבי... האישיות הקורנת שלו עדיין זורמת לי במחזור הדם... אני נורא רוצה להידמות לו....".

"כן" הפטיר צימרמן "זה בוודאי סנגורם של ישראל".

"כן, נכון...".

"ובכן נתנאל, יש לי הפתעה קטנה בשבילך" ניצת זיק מסתורי בעיניו של מוטק'ה צימרמן "אנחנו לא ניפרד בנתב"ג אנחנו נוסעים".

"לעוד קבר של צדיק בישראל?"

"נכון יקירי. אנחנו נוסעים לציונו של בנימין בן יעקב ליד כפר סבא, אבל זו תהיה רק תחנת ביניים לעוד מעשה חסד שחובה עלינו לעשות".

* * *

שעה אחרי הנחיתה נעצרה מונית מול ציונו של בנימין.

מוטק'ה צימרמן: "דע לך נתנאל, בנימין בן יעקב, צעיר בניו של יעקב אבינו, קרא לעשרת בניו שמות שאיפיינו ואיזכרו לטובה את אחיו הגדול יוסף שנמכר על ידי אחיו לישמעאלים והורד מצריימה. בנימין ערג אחרי

אחיו, אהבו אהבת-נפש וידע והאמין שאחיו הצדיק לא חטא מעולם כנגד אחיו. לא היה סניגור גדול כמו בנימין על אחיו הבוגר. וכשהם נפגשו מאוחר יותר הם בכו איש על צוואר אחיו באהבה עצומה פולחת דורות. יוסף היה נרגש מגעגועיו של אחיו, ומעינו הטובה כלפיו, והאחוה הזו שכולה ראייה טובה וכף זכות איש לרעהו, זיכתה את שניהם שבחלקם, בנחלתם, יבנו המשכן, ובית המקדש... עכשיו נתנאל אקח אותך למקום נחמד אשר אחת לשבוע אני פוקד אותו ועושה חסד עם אנשים שזקוקים לחמימות".

בפאתי כפר סבא ניצב לו בית האבות "שיבה טובה" של ההסתדרות הכללית. מבנה פשוט בן ארבע קומות, עם מסדרונות ארוכים, ובחצר מדשאה קטנה, שישה ספסלים ושלוש ממטרות מסתובבות.

"מה אתה עושה כאן בדיוק, לא הבנתי" שאל נתנאל.

"יש מספר קשישים שזקוקים לתשומת לב. אני משוחח איתם, דורש להם כמה דברי תורה, שר להם כמה שירים חסידיים, ובקיצור משתדל להוסיף שמחה ואור לחייהם".

מוטקיה צימרמן לחץ על כפתור מס' שלוש. הם יצאו מן המעלית ונכנסו ללובי רחב. כשלושים קשישים סיעודיים קידמו את פניו של מוטקיה בחיוך ובקריאות צהלה.

"יופי מוטקיה, סוף סוף רואים אותך!"

"איפה היית מוטקיה, אנחנו נמות טרם זמננו בלי פרשת השבוע.

"הייתה מוטקיה, רוצים ללמוד עוד שיר חסידי חדש!"

מוטקיה התיישב במרכז הלובי וסקר את הקשישים בעיניו המלטפות, הוא נשם עמוקות והחל לזמר: "כאייל תערוג... על אפיקי מים". הקשישים הצטרפו למקהלה ואט אט הפך הלובי לקונצרט חסידי מהמם, כאשר מן החדרים מצטרפים עוד ועוד זקנים סיעודיים, חלקם מחוברים למכשירי הנשמה.

נתנאל הביט בהם מוקסם. שבה את ליבו קשיש ישוב על כסא גלגלים, עיוור, עיניו מכוסות במשקפי שמש שהפליא לזמר יותר מכולם, למרות נשימתו הכבדה, וחירחורים שנשמעו מריאותיו מפעם לפעם. הזקן תופף קלות על ברכיו, זקף ראשו והרים קולו עד גנזי מרומים.

"כן נפשי תערוג... אליך אלוקים".

מוטקיה צימרמן הבחין שעניו של נתנאל תקועות בעיוור המזמר וסימן לו: שב לידו, שוחח איתו.

נתנאל : אתה שר נפלא.

העיוור : חוץ מלשיר אני חתיכת בשר בלי תועלת.

נתנאל : למה אתה ממעיט בערך עצמך, אתה נראה לי אדם רוחני, יש לך יראת-שמים...

העיוור : את מעט יראת-השמים שיש בי, קיבלתי מאוחר מאד. אם הייתי זוכה בה מוקדם יותר, אולי היו חיי מוארים ובריאים ולא חשוכים וחולים... אני איש מוכה ועצוב ידידי הצעיר.

נתנאל : חבל לדבר בצורה פסימית ושחורה, למד את עצמך לסגור על עצמך ועל חייך, אם תרצה אספר לך על יהודי קדוש שכינו אותו "סניגורם של ישראל" רבי לוי יצחק מברדיצ'ב.

וכך נמשכה לה שיחת אמונה חמימה בין נתנאל לבין הקשיש העיוור.

נתנאל : גם אני עברתי לא מעט טרגדיות בחיי, אבל ברוך השם, אני מתחיל לראות אור בקצה המנהרה.

העיוור : ספר לי על חייך, בוא נעשה השוואה בין הטרגדיה הקטנה שלך, לטרגדיה הנוראה שלי... ובכלל מה שמך חביבי.

נתנאל : נתנאל, נתנאל ברקן... אני גר בקיבוץ "שדות הבקעה" מזה חמש שנים.

ומכאן ואילך פרש נתנאל את סיפור חייו הנורא. יתמות מהוריו בגיל 9, סבתא שמתה מיד אחר כך, חיים קשים בפנימיה, הכניסה לעולם הפשע, השופט שניידר ששלח אותו לשיקום עם פרות בקיבוץ "עד היום, עד עכשיו, אני יתום, בלי משפחה, בלי אשה, בלי ילדים, עם נסיון לבער את השינאה לדוד שלי שמואל גולניק שנעלם לי 30 שנה...".

רק עכשיו הבחין נתנאל שהעיוור בוכה מסיפורו, בוכה ומתרחרר.

"הסיפור שלך נתנאל באמת שובר לבבות. אני בוכה ממנו כי הוא שובר גם את לבי. אתה יודע, פעם מוטקיה צימרמן לימד אותנו, שהיהודים ערבים זה לזה. הם כמו גוף אחד גדול, וכשכואב ליהודי אחד זה צריך להכאיב גם לשני. כמו כן אדם שכואבת לו אצבע, אז כל הגוף סובל... וכשאני שומע שאדם צעיר כמוך ראה המון יתמות ויסורים בחייו, זה משפיע גם עלי... בעיקר שגם אני אשם לא מעט בטרגדיה האישית שלך...".

"אתה לא אשם" חייך נתנאל לעבר בן שיחו וליטף את ידו "אתה פשוט יהודי רגיש עם נשמה גדולה, שמסוגל להזדהות עם צער הזולת... גם

אותי לימד אדון צימרמן שלדבר הזה קוראים 'נושא בעול עם חברו'... אל תרגיש אשם ידידי... אולי נמשיך לשיר...?!"

"אני אשם! אני אשם!" צעק הישיש. "אולי לא השתדלתי בשבילך מספיק".

נתנאל הביט בו נדהם.

"אני שמואל גולניק, נתנאל. הבט בי היטב. אני איש עיוור קרוב ל-30 שנה, חולה סכרת ושביר באגן הירכיים. השינאה שלך לא הוסיפה לי דבר... היא בוודאי הוסיפה שמן למדורת צרותי.

נתנאל פער פיו מתמהון: אתה דודי שמואל גולניק?

"כן יקירי, כיום אני בן 75... וקרוב למחצית שנותי אני שבר כלי..."

נתנאל הרגיש שרחמים עצומים מציפים את ליבו וכליותיו. את האיש האומלל הזה הוא שנא ותיגעב ואולי כל השינאה הזו היתה לחינם. הוא כבר לא עשיר, לא איש עסקים, חולה ואומלל אמיתי.

"ובכן, כששוחחנו בטלפון לפני כ-30 שנה, כשהיית יתום שביר ורצוף בן 9, היה זה דקות ספורות לפני שהייתי צריך לעלות על מטוס ולהימלט לדרום אמריקה. העסקים שלי כאן בארץ היו לא כשרים בלשון המעטה, והייתי מאויים על ידי גורמים פליליים מסוכנים. לכן הייתי קצר-רוח ומבוהל וטרקתי את הטלפון בפניך, אבל האמן לי, התכוונתי לחזור אליך וללוות אותך בהמשך חיידך, אבל אלוקים חשב אחרת. הגעתי כתייר נמלט לדרום אמריקה, אבל שונאי רדפו אותי יומם ולילה. איבדתי נכס אחרי נכס כדי לממן את בריחותי. חסכוניותי אבדו, וכל עסקי היבוא שלי פשטו רגל. יום אחד אחרי חמש שנים הם תפשו אותי, נתנאל, ואת התוצאה אתה רואה לנגד עיניך, עיוור ונכה. תקופה ארוכה הייתי חסר הכרה, נע ונד בין בתי חולים בארה"ב וקנדה. תקופה ארוכה חיפשתי את נפשי למות. לא היה לי כוח פיזי ולא כוח נפשי לאתר אותך. חייתי בנסיון לשקם את חיי. לא נישאתי מעולם, כי מי רוצה להתחתן עם שבר כלי חסר כלי???

מוטקיה צימרמן התיישב סמוך לשניים.

"לפני כשנה כשהייתי בבית חולים סיעודי בקנדה, הגיע אלי החסיד מוטקיה צימרמן. הנשמה הטובה הזו, עשתה את כל הסידורים להביאני כאן, למות בישראל. הוא הכניס בי תקווה, הכניס בי אמונה בבורא עולם שהכל לטובה. לפני מספר חודשים סיפרתי לו עליך. היה זה סוד ששמרתי בליבי 30 שנה. יש לי אחיין יתום, אמרתי למוטקיה, הוא כבר כמעט בן 40, אנא חפש לי אותו, מצא אותו, אני רוצה לחבק אותו, לבקש את סליחתו, להגיד לו שהדוד שמואל גולניק מתנצל, ושתסלח לי, כי הקב"ה

הוא זה שמנע ממני - עקב חשבונותיו העלומים - מלהגיע אליך. אתה סולח לי נתנאל? אתה כבר לא שונא אותי?"

חיבוק ארוך רווי דמע ובכי עצור, בין האחין והדוד שסגרו מעגל.

עיניו המלטפות של מוטק'ה צימרמן חייכו במשובה לנוכח הקשר המשפחתי החדש.

"אמרת לי שאתה בא מן הרבנות הראשית לבדוק שהפרות בקיבוץ לא אוכלות חמץ לפני חג הפסח..." פרץ נתנאל בצחוק.

* * *

חצי שנה אחר כך נפטר שמואל גולניק. במשך אותם שישה חודשים פקד נתנאל את מעונו פעמיים בשבוע והנעים את זמנו. לאחר הלוויה פנה לנתנאל איש נשוא פנים הגיש לו מעטפה ואמר: "אני עורך דינו של מר גולניק, קרא מה כתוב כאן".

"נתנאל אחייני האהוב. נכס אחד נותר לי מכל עמלי בעולם הזה. וילה בכפר שמריהו. עורך הדין מנחם צור-נתן, מטפל בצו-הירושה. אתה אהובי, אתה היורש. ושוב סלח לי, אוהב אותך - שמואל".

כשנכנס נתנאל לוילה, הוא לא האמין למראה עיניו. הכל היה שם עזוב, זנוח, שבור ומנופץ. "זו העבודה שלי... אני עשיתי נזק לוילה הזו כנקמה... גולניק לא הגיע אליה מעולם מאז ברח מן הארץ. במו ידי הרסתי מתנה שחיכתה לי".

הוא נכנס למטבח, ושם על שאריות השיש המנופץ הוא הבחין בפתק קטן ומצהיב עליו כתוב "לשמואל גולניק, מאחד שאוהב אותך".

נתנאל הצמיד את הפתק לחזהו ולחש: "דוד שמואל, כתבתי את המשפט הזה בציניות אכזרית לפני כ- 20 שנה... מתוך כוונה להשפיל ולהעליב אותך. עכשיו אחרי שהכרנו, אחרי שלמדתי את הסנגוריה עליך, אני רוצה לומר לך דוד שמואל שאני מתכוון לכל מילה, אני באמת אוהב אותך. אני אומנם יתום, אבל למדתי סנגוריה מה היא..."

* * *

נתנאל עזב את הקיבוץ, נשא אשה והקים משפחה אותה שיכן בוילה של שמואל גולניק. פעם בשבוע הוא נוסע לבית האבות ומנעים את זמנם של הקשישים. את הפתק ההוא, הוא שומר עמוק בארנק ומדי פעם מציץ בו בעין דומעת. הפתק הזה, ללא ספק, הוא ספר המוסר הכי משפיע שהוא

נהרות תשובה

"בתנאי שיש הערינג"

הגבאי המסור ויקטור לוי כמעט בלע את לשונו. הישיש הדור-הפנים שישב מולו צמוד לסטנדר וגמרא "יבמות" בידיו, הדהים אותו כפי שלא הדהים אותו אף מתפלל צעיר כזקן מזה 40 שנה.

וזאת למודעי, שהגבאי לוי הוא הגבאי היחיד שלא התחלף מאז הוקם בית הכנסת "נתיבי ישורון" לפני ארבעה עשורים, והוא בעצם מאבני היסוד ומעמודי הבניין-מניין החזק של הקהילה הקדושה. לפחות שני מנייני גבאים באו והלכו, ולוי כסלע איתן. הוא כבר ראה ושמע הכל, ונסיונו המשופע בסיפורים עצובים ומשעשעים בין כותלי בית הכנסת יכול היה למלא כמה כרכים דשנים באנציקלופדיה התוססת של הקהילה הזו שהתחילה בקושי רב עם מניין מינוס, וכיום פוקדים אותה מדי שבת מאות מתפללים, מי סופר.

קהילת בית הכנסת "נתיבי ישורון" הלכה וצמחה לה במרחב המדברי של העיר הדרומית, כך שמדי יום התקיימו שם מספר שיעורי תורה מגוונים לבעלי בתים חשובים, וכן כולל ערב גדול של אברכים המה בעזרת הנשים שבקומה השניה.

על מלאכת הקודש הזו ניצחו בכישרון רב בית הכנסת הצעיר (יחסית) מרדכי פרץ וכמובן הגבאי המיומן והוותיק מיודענו ויקטור לוי. בעוד הרב פרץ מרביץ תורה בקצב מעורר השתאות, ובמקביל בונה אברכים צעירים כמגידי שיעורים, שקד ויקטור לוי גבאינו על מלאכת ההתרמה ביד חזקה ובזרוע נטוייה.

מה זה שקד? מסר את נפשו. ממש כך. לפחות שלוש ארבע פעמים בשנה היתה הקהילה המתוקה הזו חוגגת סיומי מסכתות של קבוצות הלומדים השונות. הו, הו, ועוד איך חוגגת. השולחנות שהיה פותח ויקטור לוי היו מעוררי השתאות ותיאבון גם בקרב כאלה שרק לפני רבע שעה סיימו ארוחת-ערב.

מה היה על השולחן? מה לא היה על השולחן.

מכל טוב. החל משלושה סוגי מנות ראשונות. חריימי טריפוליטאי חריף, קציצה מרוקאית מתובלת ברסק עגבניות, או מפרוס עסיסי עם המון חצילים ותבליני טעם וריח. מיד אחרי המנה הראשונה הוגשו לשולחן המנות השניות, בגיוון שלא היה מבייש אף אולם חתונות אריסטוקרטי ברמת-אביב או בהר חוצבים, החל מעופות ממולאים באורז, עבור ללשונות בחרדל וסיים בפרגיות אפויות טוב טוב ביין מוסקט מדיפות ניחוח משכר, שהיה מעיר - במעופו - את התינוקות משנתם. שלא לדבר על התוספות והסלטים הפיקנטיים והחריפים... אבל ביננו לבין עצמנו, ההבנה שלי כסופר עממי בבישול מקצועי איננה מגביה שחקים, אז בואו נפרד מהתפריט. נפרדנו, אבל כל נשכח שבסופו של ענין מה שחשוב הוא סיום המסכת, ותחילתה של המסכת הבאה. ואם תשאלו איפה הגבאי ויקטור לוי בתוך העסק התלמודי? התשובה היא: נייט. לוי שולט מקסימום ב"חוק לישראל" ותהילים. אבל הלב שלו מלא כבוד והערכה ללומדי התורה, ולכן הוא עף קל כנשר כדי לגייס תרומות עסיסיות למימון הסעודות הללו, ואין מאושר ממנו כשהוא מגיש להם כמלצר מיומן את המגדנות שתארנו לעיל.

* * *

והנה מולו יושב ר' אלחנן צבי הרשקוביץ, איש צדיק כבן 80, זקנו יורד על פי מידותיו, כולו אומר הוד והדר ועיניו מאירות כספירים. ר' הרשקוביץ ואשתו הגיעו לעיר הדרומית - בעקבות שתי בנותיהם - רק לפני חצי שנה, ולמרות אשכנזיותו, הוא מצא עצמו - באמצע השבוע - משתלב בקהילה הספרדית כדג באקווריום צבעוני. הוא פשוט אהב ללמוד שם, באווירת האש-התלמודית. בשבתות הוא התפלל כמנהג אבותיו עם קהילת יוצאי אשכנז.

"אתה מוזמן לסיום מסכת "מנחות" מחר בערב... תהיה פה סעודה עשירה... אשמח שתגיע" ביקש בנימוס הגבאי לוי.

עיניו של ר' הרשקוביץ האירו באור טוב ומלטף: אשמח להגיע זו מצווה גדולה, אבל בתנאי שיש הערינג, דג הערינג!"

ויקטור לוי נכנס למבוכה ולתדהמה. מעולם לא הכשילו אותו בהיבט הגסטרונומי. הוא שמע על הדבר הזה שנאכל עם קרקר מלוח ואפילו טעם פעם חתיכה או שתיים. אך אם נשים על המאזניים את ההערינג המלוח והדהוי מול מעדני המלכים של המטבח המרוקאי... נו, נו... מה יש להשוות.

"אני בא" חייך ר' הרשקוביץ תוך ניגון ישיבתי מול המסכת שלו "רק בתנאי שיש הערינג! וזה תנאי חד-משמעי" ושוב צלל אל מכמני הגמרא.

"יהיה הערינג" מלמל ויקטור תמה עד תנוכי אוזניו.

* * *

איך לא, ויקטור לוי גבאנו, נשמה טובה, רץ וקנה צנצנת דגי הערינג ועוד קופסת קרטון של קרקרים מלוחים והניח אותם באסטטיות על צלוחיות חרס מול ר' הרשקוביץ החביב, שהיה גם בר-אוריין לא קטן, ובעל חוש הומור כובש. כשהיו שואלים אותו: הרב הרשקוביץ מה שלומך, היה משיב במתיקות: "בסדר, אבל בכל "סדר" יש קצת מרור".

* * *

לאחר סיום מסכת "מנחות" הדרשה של הרב פרץ והסעודה הגדולה, ברכו ברכת מזון ברוב עם. ויקטור לוי שם לב, שהרשקוביץ קשישא לא נוגע באף מאכל, חוץ משלוש חתיכות הערינג קטנות על גבי שלושה קרקרים וחצי מלפפון חמוץ.

הסקרנות הלמה בו, והוא מיהר ליידע את רב הקהילה, כי הדייר החדש בשכונה, היתנה תנאי - מפורש וחד משמעי - לבואו לסיום המסכת "בתנאי שיש הערינג".

לאחר שהתפזרו כולם, התיישבו הגבאי ורב הקהילה מול הישיש החביב וביקשו הסבר שיניח את דעתם. ממתני ולמה מעמידים תנאי להשתתפות בארוע תורני כה חשוב, בחתיכת הערינג?

ר' הרשקוביץ סגר את הגמרא, נשען על הסטנדר ועצם את עיניו "הו, חברי הטובים הרב פרץ היקר והגבאי הטוב ר' לוי, זה סיפור ארוך, אבל אנסה לקצרו. נולדתי לפני 82 שנה בארצות הברית, בעיירה נידחת באוהיו. לדאבון הלב הורי היו אנשים חופשיים שהתנכרו לעברם. מהר מאד נשאבתי כילד לואקום של התרבות האמריקנית הריקנית, מבלי לדעת דבר על שורשי. העתיד שלי כמו כל נער אמריקאי היה צריך להיות קולג', יוניברסיטי, עריכת דין, פתיחת משרד עסקי בניו-יורק ורדיפה אחרי הדולר עד זיבולא בתרייתא. שואת ההתבוללות באמריקה, נוראה

לא פחות מהזוועות בגרמניה. עשרות מליוני יהודים התבוללו שם מאז מלחמת העולם השנייה ועד היום, גם אני הייתי אמור להיות עוד קורבן של שואת ההתבוללות.

"יום שבת אחד, אחרי הצהריים, בעודי אוחז כדורסל צועד לכוון מגרשי הספורט עבר מולי הרב ג'ייקוב רובינסון, יהודי מבוגר כבן 60, עם חיוך תמידי על פניו. הוא פנה לעברי וברך אותי: "שבת שלום יאנג בוי". זו היתה הפעם הראשונה ששמעתי את הביטוי "שבת שלום", ידעתי שאני יהודי, אבל לא ידעתי מה זה יהודי. ה"שבת שלום" שלו שרט לי את הנשמה היהודית השקועה בבוץ.

"אתה מוזמן לסעודה שלישית" אמר לי הרב ג'ייקוב. "תטעם משהו, ואחר כך תלך לעיסוקיך". לא היה לי נעים לסרב לבקשתו. הוא היה אדיב כל כך. נכנסתי לצריף הקטן ששימש כבית כנסת שכונתי בפאתי העיירה. ישבו שם שני מנייני יהודים מבוגרים - רובם חבושי כובעי מצחיה וכובעי ברטים מיושנים - ואכלו... הערינג ורדרד ועסיסי עם קרקרים מלוחים. טעמתי, וזה מצא חן בעיני. אחר כך הרב ג'ייקוב אמר קצת דברי תורה, לא הבנתי מילה, וסימנתי לו שאני יוצא, הוא ליטף את בלוריתי ויצאתי לרחוב.

"וכך במשך חמש שנים - על פי בקשת הרב - עד גיל 19, הקפדתי להגיע לסעודה שלישית, לא בשביל השבת, לא בשביל התורה, בשביל ההערינג. הטעם הזה כבש אותי והייתי ממש מתגעגע אליו. מידי שבת הקשבתי 15 - 20 דקות לדברי התורה של הרב ג'ייקוב ואחר כך... כדורסל.

אחרי חמש שנים, ממש לפני הכניסה ליוניברסיטי והצלילה בעולם החולין דרש בשבת "ויצא" הרב ג'ייקוב ואמר: "ליהודי אסור להיות עיוור, יש בורא לעולם, יש תורה שהוא נתן, והתורה מחייבת כל אחד גם את הרחוק ביותר. יהודי לא יכול להרשות לעצמו לחיות כמו חתיכת דג הערינג, לשכב בנינוחות על הקרקר עם קיסם תקוע בגבו ולהרגיש כמו מלך על זרי הדפנה. יבוא הרגע ויבלעו אותו חי, והוא יתן דין וחשבון על תרדמתו, עצלנותו, עיוורונו. תתעוררו יהודים, כל עוד הנר דולק, כל עוד לא נבלע ההערינג, עוד אפשר לתקן, כולם צחקו, חוץ ממני.

"אינני יודע למה ואיך, אבל המשל והנמשל צרבו את ליבי כגחלים לוחשות. חשבתי לעצמי שאני בעצם לא יותר מחתיכת הערינג על קרקר, רדום ונהנתן, ניגשתי לרב ג'ייקוב וביקשתי ממנו: כבוד הרב, אני רוצה ללמוד תורה, מה עושים? מכאן היתה קצרה הדרך לישיבתו המעטירה של הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצ"ל.

"וזהו ידידי המכובדים כמעט כל הסיפור שלי. כל הקשר שלי לתורה, למצוות וליהדות מתחיל בהערינג ואני חייב לו חוב של כבוד, ואני לא מסוגל שלא להודות לו, ולהכיר לו טובה לדגיגון הזה, על שטעמו המלוח-

חמצמץ על משטח הקרקר הציל את חיי מהתהום של אמריקה. תסלחו לי, המעדנים שלכם לא מרגשים אותי כמו ההערינג שלי שאני חייב לו את חיי. שאו ברכה".

ושלושתם יצאו אל הלילה המדברי, חבוקים ומלאי אמונה.

לפעמים שיא הבריאות זו מחלה ממארת

פתאום הוא חזר, בעלה היקר, עם כיפה על הראש. היא גיחכה. היא ייחסה את זה לעובדה שהוא מסתובב סביב לזנב של עצמו, מחפש כוון ומשענת. נו טוב, אז הוא מצא לו פינה חמה ונעימה בבית הכנסת השכונתי, שם נערכים להם שיעורי תורה על ידי רב השכונה.

זה יעבור לו, היא חשבה. יום יומיים, והוא בעצמו ירגיש מגוחך ויטמין את הכיפה אל הארון, כדי לפגוש אותה רק בחגים.

אבל היא לא ירדה לו מהראש. "ריבונו של עולם, רק שלא יחזור לי בתשובה, אני לא מסוגלת לחשוב על זה" הרהרה בליבה.

* * *

לניצנית מאור מתל אביב יש דעה עצמאית. היא אשה בת 30 משכילה, עובדת בענף היי-טק מצליח, ויש לה השקפת עולם ברורה: הדתיים נחמדים, סימפטיים, היא לא נגדם וגם לא בעדם. שיניחו לה. היא לא מפריעה להם, שהם לא יפריעו לו, ברוח המשפט הישראלי הכי שחוק במזרח-התיכון: אני מכבדת דתיים, אבל מרחוק.

אבל מה לעשות שבעלה רענן מאור האקדמאי המבריק שהחזיק גם הוא באותה דעה, התחיל למסמס את התזה הסימפטית הזו, ובמשך חודשי האבטלה שלו התחיל להיחשף לרזי חוכמת הגמרא.

והכיפה? הו, הו. הכיפה העקשנית הזו, לא רוצה לרדת לו מהראש.

שתדעו, שזוג אקדמאיים איכותי, לא מנהל שיחה בצעקות. לשיחות ביניהם יש קוד מתון ועדין משהו. הוא מנוסח גם בלשון גבוהה ונקיה.

"תשמע" אומרת לו ניצנית "אני מוכנה איכשהו לסבול את הכיפה הסרוגה הקטנה שעל ראשך, אבל אל תסחף לי גם לציציות... זה ממש מלבוש משונה החוטים האלה..."

והוא עונה לה: יקירתי, עד כמה שהספיקותי להבין, יהדות זו עיסקת חבילה. אם מדובר פה באמת, אז אי אפשר לקחת רק חצי ממנה. חצי מן האמת - זה שקר מוחלט, כך שאינני יכול להבטיח לך שמחר לא אלבש ציצית.

"נו טוב" היא עונה "אני רק מקווה שאחרי שתחזור בתשובה לגמרי לא תתחיל להכריח גם אותי לקיים מצוות. אני מספיק רגישה כדי לא לכנות את מה שעושים לך כמיסיונריות, אבל זכיתי להכיר את יושרך האישי, את כושר שיפוטך, ואני בהחלט מעריכה את צעדיך..."

הזוג החביב ניהל אורח חיים ברמת חיים גבוהה, אך לא זכו לפרי-בטן.

אולם, בשלב מסויים ניצנית החלה לחשוב על גירושין, בלי לריב, לבצע חלוקת רכוש ברוח טובה וגט זריז. "לא נורא". היא רמזה לו.

אבל רענן לא היה מוכן: "את אשתי היקרה לי. לעולם לא אוכל לחיות בלעדיך. את טובה ורגישה. ואין לי ספק שניישר קו עוד מעט. תהיי סבלנית. את אולי לא מבינה, ולא מספיק מאמינה, אבל אנחנו זיווג משמים, ואהבה מוצקה כמו סלע לא מפזרים כמו אבק סתם כך".

והמילים החמות הללו, שנבעו מלב אוהב וטהור פרטו על נימי הרגש. גם היא לא רוצה לוותר על בעל מיוחד וטוב לב שכזה.

הסבלנות ניצחה, כי סבלנות תמיד מנצחת.

ניצנית הסכימה לשמור שבת. לא בישול, לא הדלקת אור, וכמובן לא נסיעה. היא התרגלה מהר מאד לשקט המרומם והחודר של קסם השבת.

אחר כך טהרת המשפחה.

אחר כך למדה לברך.

באמת הישגים ראויים לציון.

רק על דבר אחד היא עמדה בתוקף. "אינני מסוגלת לשים על עצמי כיסוי ראש. שהקב"ה יקבל אותי ככה, כמו שאני, עם השיער הטבעי היפה והמיוחד שהוא נתן לי. הוא מבין, הוא יסלח. אתה אומר שהוא אבא רחום וחנון, אז אבא סולח לבתו על שובבויות קטנות... אינני יכולה להיפרד מן השיער... הוא כל כך יפה".

וכאן היא היתה באמת עקשנית גדולה. שנה ועוד שנה, שומרים שבת, שומרים הכל, אבל ניצנית בלי כיסוי ראש. זה הפך כמעט לאידיאולוגיה אצלה. שש שנים אחרי הנישואין, הבית יהודי, השבת יפה ואצילית, זרע של קיימא? אין. כיסוי ראש? אין.

* * *

ואז האסון. ניצנית התמוטטה בחדר הרופא. המחלה הנוראה מקננת בה בדס.

"אני נורא מצטער גב' מאור" אמר פרופ' אחיקם שנהב "את תקלעי למצב לא נוח מבחינתך. אחרי הטיפול הכימותרפי שייעשה בך, השיער שלך ינשור. צר לי, אני רק יכול לעודד אותך שהמחלה שלך אומנם לא פשוטה, אבל סיכויי ההחלמה הם בהחלט סבירים".

ניצנית מאור נכנסה לטיפול הראשון.

כשהם חזרו לביתם הגדול והריק, היא אזרה אומץ.

"רענן, אני לא טיפשה. אני יודעת בדיוק מה קרה כאן. אבא שבשמים מדבר אלינו, הוא - בעיקר הוא מדבר אלי. הוא פונה אלי ואומר: ניצנית שלי, אני כל כך אוהב אותך, את הבת הכי יקרה ונפלאה שלי. חזרת בתשובה, עם כל כך הרבה התחשבות בבעלך, בסבלנות עלית בסולם הרוחני צעד אחר צעד. אני כל כך מרוצה ושמח ממך. אבל רק דבר אחד גורם לי צער. הצניעות. שיער פזור לאשה זה נורא, זה מפגע. זה מקלקל עיניים. זה פוגם. כך לא מסתובבת ברחוב בתו של מלך. אין לי ברירה בתי ניצנית, אם את לא רוצה לכסות את השיער שלך מרצונך, אז אני אעזור לך להיפטר ממנו. תביני אותי, אני אוהב אותך, ורוצה רק בטובתך, ולכן אני נאלץ להכריח אותך להיפרד מהשיער... כך אומר לי האב שבשמים.

דמעות ניקוו בעיניו של רענן.

"רענן בעלי האציל, אינני יודעת אם אשאר בחיים אחרי המחלה הארורה הזו, אבל דבר אחד נוסף נותר לי לעשות למענך ולמען הקב"ה. שיערי עדיין לא נשר מן הטיפולים... ובעודה מדברת לקחה ניצנית מספרים והחלה לגזור את שערותיה "ואם ירחמו עלי מן השמים, אגדל שיער חדש ואחביאהו מתחת לכיסוי ראשי".

* * *

אנחנו 10 שנים מאחרי הסיפור הזה. ניצנית הבריאה לחלוטין וברוך השם נולדו למשפחת מאור שלושה ילדים.

רענן הוא אברך כולל מבריק ומגיד שיעורים ברחבי העיר.

חידון. וממה מתפרנסת ניצנית?

יש לה חנות גדולה ומצליחה במרכז העיר לכיסויי ראש, וברקורד שלה עשרות רבות של נשים, שנכנסו לחנות גלויות ראש, ויצאו צנועות להפליא. היא מספרת להן את סיפורה האישי והוא פועל את פעולתו.

לפעמים, אין דבר יותר מבריא ממחלה ממארת.

”נו נו נו אלברט”

לאלברט אוחיון יש חוש ריח מפותח, איך לעשות כסף מכל מה שזז. מכיריו טוענים בתוקף שהעיניים שלו בוחנות כל עצם וכל חפץ בעולם, מן הזווית שיכולה להניב כסף, כסף טוב וקל. חשוב שיהיה קל. מאמץ, עבודה קשה ומפרכת לא רשומים בלקסיקון של אדון אוחיון, שמודד את עצמו על פי נתוני המפתח של מיליארדים כמו יצחק תשובה, גאידמק, ואפילו בלי בושה כמו ביל גייטס המולטי-מיליארדרים בעליה של חברת המחשבים ”מייקרוסופט”.

נו, לא צריך להגזים, המרחק הפיננסי בין הכיס שלו לחלומות שלו הוא דמיוני בהחלט, אבל בסופו של דבר כמה מאות אלפי דולרים, שוכנים אחר כבוד בחשבון הבנק שלו עקב עיסקאות שונות ומשונות.

ובכן, מיודענו אוחיון המכובד, הוא גבר בן 36 נשוי ואב לשלושה בנים חביבים שגדל במושב עני בדרום הארץ. בימים ההם, אם היית שואל את ילדי המושב, אף אחד לא יכול היה להצביע על כישורים מיוחדים שיש לנער הצנום הזה, שיותר שתק מאשר דיבר. בצבא הוא לא התבלט, ועיסוקו כמוכר בקנטינה הפיקודית לא הוסיף לו נקודות ברקורד הממילא הבינוני שלו.

דתי? ובכן אלברט כמו רבים מבני עדות המזרח נולד בבית מסורת-דתי, אבל כמו מאות אלפים כמותו הוא נישאב אל הוואקום החילוני. נשאב? כן, כן, אלא שלעולם לא יכולת לתפוש אותו בלי כיפה מקומטת בכיסו

והעובדה הזו לכשעצמה הניחה את דעתו שהוא עדיין יהודי טוב ואפילו שומר מצוות. נו, נו.

ובכן, מיד עם שחרורו מהצבא הכריז אוחיון הצעיר, שלהיות שכיר באיזו חברה אפורה, ולהיעלם על איזה פס ייצור במפעל אנונימי באזור תעשייה מעושן ומאובק, זה לא ברזומה שלו. ייאמר מיד, כי רבים מחבריו למושב נשארו במושב, ואלה שעזבו, רובם ככולם הפכו לשכירי יום.

אבל כמו שסיפרנו, אצל אוחיון לבלבה השאיפה להתעשר. מעניין, גם אם תעשה תחקיר מקיף בקרב ידידיו הותיקים וגם החדשים, אף אחד מהם לא יודע בוודאות במה הוא בדיוק עוסק. כן, הוא קונה ומוכר, נוסע מדי פעם לחו"ל, חוזר ושוב טס. שלא תטעו, אף אחד לא חושד בו שעסקיו לא כשרים. ההיפך. בסביבתו תמיד תמצאו אנשים מכובדים ונעימי סבר, והוא כיאה לילד מרוקאי שגדל אצל אבא חם ומסורתי, מכיר ישר והפוך את מצוות הצדקה.

רבים וטובים מודעים לאצבע הנוחה שלו, השולפת מדי פעם פנקס צ'קים צעיר ורענן, ומיד אחר כך נכתב לו טרי ומריח טוב, צ'ק עליו שמעלה חיוך של נחת בקרב חתנים, כלות, חולים, וסתם נודניקים.

* * *

באחרי צהרים אלולי אחד החנה מר אוחיון מיודענו את רכבו המפואר מול בית אביו במושב. כשהוא יצא החוצה, הבחינו בו כמה מרכלני המושב, ולא האמינו למראה עיניהם, על ראשו של איש העסקים המסתורי אוחיון, היתה מונחת כיפת קטיפה שחורה, וציציות לבנבנות רקדו סביב מותניו. מרחוק הם לא הבחינו בשתי פיאות קטנות שהסתתרו מאחורי אוזניו.

"הופה" לחש ויקטור דהן מגדל התותים האגדי "אם אוחיון שלנו הפך לחרדי, זה בטח סיפור שמלקקים ממנו את האצבעות".

"צימע" הציע אליקו צרור הלולן גבה הקומה, "מה כ'פת לך, ניגש אליו נשמע את הסיפור, שיהיה מה לספר לאשה בבית".

בקיצור, ויקטור את אליהו החלו לנוע לכוון בית אוחיון, אמרו "ערב טוב" והתיישבו להם על המרפסת והמתינו. אצל האוחיונים לא שואלים "מה תשתו". תוך פחות משלוש דקות היו מונחות על השולחן הנמוך שלוש כוסות קפה שחור, שלוש כוסות מים ועוגיות מלוחות תוצרת הגברת.

* * *

"יפה, אז באתם לשמוע איך חזרתי בתשובה... נחמד" חייך אוחיון לעבר ידידיו הותיקים. "אוי קיי, אין ברירה, הפעם אחרוג ממנהגי ותזכו לסיפור דליקטס.

"ובכן, לפני מספר שנים גיליתי סוד מקצועי שאף אחד לא ידע, לא שמע, ולא חלם עליו. עליתי על כך שבפילם של המצלמות טמון כסף. לא שקלים, לא דולרים, כסף. החומר - כסף. היצרנים משתמשים בו, ואנליא יודע איך, כדי שהצילומים יהיו מוצלחים. מפה לשם הצלחתי לגלות, שיש טכניקה מסויימת, אשר באמצעותה מגרדים את הכסף מעל גבי הפילם, אוספים אותו, ולא תאמינו כאשר אוספים אלפי פילמים, צוברים כמות כסף שיש לה ערך כלכלי רציני.

"מה עשיתי, עברתי מחנות צילום לחנות צילום, והפכתי לפועל הנקיון שלהם. הם זרקו פילם, ואני תמורת פרוטות רכשתי אותם. בשלב מסויים נודע לי שיש מפעל באיטליה אשר פיתח טכניקות משוכללות להפקת כסף מפילם בעלויות מינימליות, מה שהיה מכניס לכיסי עוד סכומי עתק. אלא מה, באותה עת התגלה הסוד לחברת צילום גדולה, שהבינה שהיא מוכרת לי בפרוטות סחורה ששוויה אלפי דולרים. נו, מה עושים? ניהלתי עמם משא ומתן והגענו להסכמות, שאני אהיה נציגם מול החברה האיטלקית, והרווח יחולק שווה בשווה.

"ועכשיו שימו לב. אני מקבל פאקס מאיטליה, ובו מודיעים לי על הפגישה העיסקית המתוכננת. עסקה שממנה אני אמור להרוויח ערימה של כסף. אלא מה, התאריך הלועזי נראה נחמד, אבל לא תאמינו, הוא נפל בדיוק ביום... כיפור י' בתשרי. ובאותיות קטנות כותב לי המנכ"ל האיטלקי. "אם לא תגיע בתאריך הנ"ל תדחה פגישתנו לעוד שלושה חודשים" עקב איזו סיבה מקצועית, או עיסקית.

"מה לא עשיתי" מספר אוחיון לעיניהם המשתאות והסקרניות של חבריו "כדי לדחות את הפגישה. התחננתי, ביקשתי רחמים. שומכלום. הגוי האיטלקי היה עקשן, ומנגד לחצה עלי חברת הצילום הגדולה לנסוע. ובסופו של דבר הוכרחתי לטוס לאיטליה לפגישה, השם ישמור, ביום כיפור.

"היצר הרע שלי ניצח את היצר הטוב. תאוות הממון התגברה על המסורת מבית אבא. את חטאי אני מזכיר היום... התעוררתי ביום כיפור בבוקר, השעה 9:00. בעוד שעה פגישה עם המנכ"ל. אני עולה על מונית. שעה נסיעה. בחיים שלי לא נסעתי ביום כיפור. הלב שלי פועם כמו גנרטור. אני מרגיש לחץ בחזה, אני לא דתי גדול, אבל הרגשתי שאני אולי קצת מגזים. אבל יצר הרע הרגיע אותי: אלברט תרגע, אתה עושה עסקים. אתה צם, לא אוכל, רק עושה ביזנס. הקב"ה יסלח לך על הנסיעה ביום כיפור... זה הגוי האיטלקי שנוהג, לא אתה... אין לך ברירה אלברט, הכריחו אותך.

"נו, אז אני נכנס לפגישה, ואחרי שעה של דיבורי עסקים נחתם חוזה שמן. אני יוצא החוצה עם מנכ"ל המפעל לסיור על פס הייצור של הפקת הכסף מהפילמים. מליוני פילמים על הפס מכל רחבי העולם. הטכניקה מדהימה, הפקת הכסף פנטסטית. אני מביט לשמים הכחולים מבעד לחלום ושואל את עצמי: אבא, ריבוננו של עולם, אל תכעס עלי..."

"סמוך לרגלי הימנית הבחנתי בגליל פילם ואני מרים ופותח אותו אל מול השמש. 32 תמונות מצולמות בתוכו. מסתכל ולא מאמין למראה עיני, אלו תמונות שצילם יהודי. בית כנסת, ספר תורה, יהודים מתפללים, נרות שבת דולקים. אבל הצילום האחרון, מתוקים שלי, הצילום האחרון שבר אותי. אני רואה על הפילם, צילום של סידור תפילה, תפילת יום כיפור, פתוח בדיוק בעמוד של "ונתנה תוקף קדושת היום" בסמוך הסיפור הנורא של אמנון ממגנצא. ולגד עיני בולטת שורת המחץ שבסידור: "בראש השנה יכתבון וביום כיפור יחתמון... מי יחיה ומי ימות מי בקיצו מי לא בקיצו. מי במים, ומי באש, מי בחרב ומי בחיה, מי ברעב ומי בצמא..." אני מרגיש איך הלב שלי מחסיר פעימה. ריבוננו של עולם מליוני פילמים במפעל, מכל קצווי העולם, והיחיד שאני מרים ביד, אוהז ומסתכל בו, זה פילם של יהודי ובו מילים ברורות... מי ימות ומי יחיה. ואני מרגיש שהתמונה הזו ממש חונקת אותי. כאילו היא עושה לי כמו גננת לילד קטן: נו, נו, אלברט, לא יפה ככה לעשות לאבא בשמים.

"אז זהו מתוקים שלי, בורא עולם נתן לי רמז ענק. חבוב, אדון אלברט אוחיון יום כיפור לא עושים בו עסקים ואתה בטח לא רוצה למות לפני הזמן. נשארתי במפעל האיטלקי עד הלילה, חצי שעה אחרי צאת הכוכבים הזמנתי מונית. הנחתי את הכיפה על הראש, והנה המוצר הסופי אלברט אוחיון הולך להיות תלמיד חכם. היידה תשתו, הקפה מתקרר..."

ורוח נעימה של ערב קריר נסקה לה בעדינות מן השדות למרפסת הירוקה על שלל עציצה של משפחת אוחיון.

סבתא כבר לא שותקת

הרב הלל זוסמן היה מומחה גדול בקרוב רחוקים, בעיקר קרוב רחוקות. לסמינר שלו "נווה עולם" היו מגיעות נערות ונשים כמעט מכל סקטור ישראלי. כולן היו צמאות לדעת יהדות, לשאוב מים טהורים מבארה של

מרים הנביאה, ולהזות על עצמן מי-אפר פרה אדומה כדי להיכנס בדלת הקדמית - מוכנות - אל הבית היהודי.

נסיונו העצום של הרב זוסמן, היה מפתח מיומן להכשיר את הלבבות, לסלול נתיבים ולהורות דרכים לאותן צעירות תוהות-טועות, שחיפשו את הדרך בחזרה לאוהל שרה רבקה רחל ולאח.

אבל רונית ברק היא אחד הסיפורים היותר מרגשים שנקלעו לפיתחו של הרב זוסמן. אולי המרגש מכולם. סיפור ששורשיו נוגעים בשואה האיומה, עת עלה הכורת הנאצי ושיסוף שליש מן העם היהודי, בשנאתו הלא-כבושה.

* * *

"שלום. שמי רונית ברק, שמעתי שכאן בסמינר מחזירים בתשובה, אולי תוכלי לעזור לי... אני רוצה לחזור בתשובה".

לאה רוט, מזכירתו של הרב זוסמן, הפנתה אליה את מבטה וחייכה. היא הבחינה בנערה כבת 18 לבושה בפשטות, ועיניה סקרניות להפליא.

כן, השיבה גבי רוט, כאן מקרבים בנות ליהדות. מי שרוצה חוזרת בתשובה. אנחנו לא כופים כאן על אף אחת מצוות. יש לך אפשרות לשמוע וללמוד הכל על תורתנו הקדושה, ההסטוריה שלנו כיהודים ועל אבותינו...

"כן כן, אבל אני רוצה מעכשיו, הרגע, מה עושים?".

הדחיפות והתכיפות של הנערה, רונית ברק, נראתה משונה ומוזרה בעיניה של הגבי רוט. היא לחצה על הזמזם, והרימה את האפרכסת. "הרב זוסמן, הגיעה למשרדי הגבי רונית ברק, דומני שכדאי מאד שתשוחח עמה... אפילו עכשיו".

"ברוכה הבאה, כיצד הגעת אלינו, ומדוע כל כך דחוף לך, כבר מהרגע להרגע ללמוד יהדות. קחי לך קצת זמן למחשבה..." במילים חמות אלו ניסה הרב זוסמן לעדן את התלהבותה של רונית ברק.

"הגעתי לכאן כי סבתא שלי שלחה אותי לכאן..."

סבתא שלך? מאין אתם?

"אני ילידת קיבוץ "רמות החלוצים" בצפון. וסבתא שלי מותיקות הקיבוץ נפטרה לפני שש שנים... כשהייתי בת 12, עכשיו אני מבקשת לקיים את הצוואה שלה..."

ומכאן ואילך פרשה רונית ברק הקיבוצניקית את סיפור השתלשלות הדברים, עד הבוקר בו הגיעה לסמינר לבנות "נווה עולם".

"סבתא שלי, פנינה גרוס, אמה של אמי, היתה ניצולת שואה והיא נפטרה יומיים לפני יום השואה. אמא שלי - נעמי - לא הרשתה לי ללוותה לבית העלמין של הקיבוץ הנמצא הרחק מאחורי שדות הכותנה. את קטנה מדי, היא אמרה לי. האמת היא שהיה לי קשר די רופף עם סבתא פנינה. בקיבוץ קראו לה "פנינה המשוגעת", ואני די התביישתי בסבתא הזו, שהיתה פשוט אילמת, שתקנית כרונית... חוץ מלנענע את ראשה כאומרת "הן, הן" היא לא הוציאה מילה מן הפה. לא טוב, לא רע. אמי נעמי, היא בת יחידה לסבתא, והיא נולדה לה בגיל מאוחר מנישואין שניים של סבתא לסבא דב-יעקב ז"ל ממייסדי הקיבוץ. סבא דב-יעקב איבד את אשתו ושלושת בניו בשואה, ונישא לסבתא פנינה שאיבדה שם אף היא, את בעלה ושתי בנותיה התאומות. את סבא לא הכרתי מעולם, אבל אמא סיפרה לי שהוא היה שתקן כרוני כמו סבתא, והיא גדלה בבית שבו הקירות דיברו יותר מאשר בני אדם.

"השתיקה של סבתא היתה מסתורית בעבורי, ומהר מאד הבנתי שהקיבוצניקים מכנים אותה "המשוגעת" כי היא פשוט היתה מנותקת מכל קשר חברתי. שמלותיה היו תמיד ארוכות ואפורות, ועל ראשה היה מונח כובע מצחיה, דהוי ומרוט שהסתיר את שערותיה. היא עבדה במכבסה של הקיבוץ, כפופה, וזריזה, מגהצת בקפדנות וממיינת בקצב שיא את הבגדים. פעם שאלתי אותה, סבתא, למה כולם קוראים לך בקיבוץ "פנינה המשוגעת", והבחנתי בחיוך מריר שהשתרבה משפתותיה. לא ראו אותה מעולם בחדר-אוכל, לא פגשו אותה במועדון החברים, לאף טיול היא לא יצאה. המסלול שלה עד יום מותה היה מחדרה הקטן, למכבסה ובחזרה. אמא סיפרה לי שפעם בשנה בימים הנוראים סבתא נסעה לכותל בירושלים, ואולי ביקרה גם קרוב משפחה שלא הכרנו... מדי יום שישי אחה"צ, היא הדליקה שני נרות על פמוטים גבוהים וניצבה מולם שעה ארוכה.

"כחודשיים לפני מותה היא שכבה על מיטתה בקיבוץ מחוברת למכשירים ובקושי נשמה. אמא שלי טיפלה בה במסירות. גם אני עזרתי ככל יכולתי. סבתא לא רצתה למות בבית חולים... האחות של הקיבוץ פקדה את חדרה כמה פעמים ביום.

"בערב חג הפסח, נכנסתי לבקרה, ולתדהמתי היא חייכה. מעולם לא ראיתי את סבתא מחייכת. היא סימנה לי באצבעה לגשת אליה ושמת לי לב ששפתיה דובבות. התרגשתי וקרבתי אוזני לפיה.

"רונית מתוקה שלי, סבתא השתקנית שלך, תלך עוד מעט לעולם הבא. אין לי הרבה כוח לדבר, אבל כשתהיי בת 18 נדבר...".

"סבתא איבדה אחרי כמה שעות הכרתה, ושבויעיים אח"כ נפטרה. ומאז החדר של "פנינה המשוגעת" נותר יתום, סגור ועגמומי. אף קיבוצניק לא רוצה עד היום להיכנס לבית של "המשוגעת".

"חלפו שש שנים מאז, והשבוע סבתא פנינה באה אלי בחלום. זקופה ויפה ולראשה כתר זהב, עם שמלה ארוכה רקומה בחוטי כסף נוצצים. בידה היא החזיקה מספר דפים ואמרה לי, אני רוצה שתקראי רונית מתוקה, מה כתבתי לך... כשתקומי לכי לארון שלי... ודעי לך שבזכות השתיקה שלי, איפשרו לי לדבר איתך".

"עוד לפנות בוקר, רצתי לחדר של סבתא. היה לי מפתח. ניגשתי לארון הבגדים שלה והתחלתי לחטט. גיליתי צרור דפים בכתב יד צפוף. סבתא סיפרה לי שם את כל סיפור חייה הנורא. בפרטי פרטים. סביה והוריה היו ממשפחה חסידית, שלא נותר מהם שריד ושארית. את "חוויותיה" במחנה הריכוז היא לא חששה לתאר. נורא ואיום. ובסיום מכתבה היא כותבת לי: "רונית מתוקה שלי, גזרתי על עצמי שתיקה במשך כל שנות חיי כי חששתי שמא אטמא את פי אי פעם בלשון הרע... או שמא תקרוס נפשי משיחזור הזוועות. גידלתי את אמא שלך בכוחות-נפש עצומים, שלא היו לי, מתוך תהומות של שכול וסיוטים. בשארית כוחותי, כאן בקיבוץ, שמרתי על מצוות היהדות, שאשה מחוייבת בהם. מעולם לא חיללתי כאן שבת!!! מעולם לא טעמתי מזון לא כשר! שמרתי על טהרת הבית היהודי, ועל לבוש צנוע כמו בעיירה שלנו בפולין. רונית יקרה האהובה שלי אני מקווה ומתפללת שמכתב זה יגיע לידיך ואם כן, אנא קבלי על עצמך להיות יהודיה כשרה, והנני תפילה, שיהיו בך את כוחות הנפש לקום ולצאת מן הקיבוץ, ולפתוח לך שער חדש לעולם התורה והמצוות. עשי זאת מהר בתי. אפילו עכשיו, שמא תפול עליך קרירות ושכחה... סעי לך לירושלים וחפשי סמינר יהדות לבנות ישראל. אוהבת - סבתא".

* * *

הרב הלל זוסמן מחה דמעה ופתח אחת ממגירות שולחנו, והוציא משם מעטפה חומה גדולה, חתומה וסגורה היטב מכל צדדיה.

זה בשבילך, אמר.

הוא הגיש את המעטפה לרונית וביקש שתפתח. רונית שלפה משם דף שורות אחד עליו התנוסס התאריך כ"ח סיוון תשנ"ט, ובו המילים הבאות: "רונית שלי, אני מאד מאושרת שהגעת לכאן, לסמינר הנפלא של הרב הלל זוסמן. הרב זוסמן הוא בן אחיו של בעלי הראשון הי"ד שנרצח בשואה. הרב הלל עושה חיל גדול בעולם התורה והתשובה

בירושלים. מעכשיו יש לך גם סמינר ליהדות להכיר את שורשיך, וגם בית יהודי חם שישמח לארח אותך. ממני סבתא פנינה-השותקת".

* * *

"סבתא פנינה", אמר הרב זוסמן נרעש ונרגש, "הפכה את השתיקה שלה לדברי אלוקים חיים. האמיני לי. פעם בשנה היא הגיעה לביקור בביתנו בירושלים והמשיכה בשתיקה שלה. לפני שמונה שנים היא הפקידה מכתב זה בידי, וביקשה שרק את, רונית נכדתה לכשתגיעי לכאן תפתחי אותו ותקראי...".

ברוכה הבאה לסמינר רונית ברק, קראה לה הגברת רוט.

החבטה

פרדי חממה היה אולטרא שוטר. שוטר פלוס פלוס, במשקל כבד, שהיה עושה עבודה של 30-40 שוטרים עממיים בקריצת עין, או בהרמת גבה. בקיצור, כשפרדי חממה היה יוצא לסיור שיגרתי על גבי הניידת שלו במרחבי העיר לבוש בחולצתו הקצרה וההדוקה שחשפה שרירי גוף חטובים ועבים כמו צינורות המוביל הארצי, באופן מיידי היו הפושעים והעבריינים מסתתרים בחוריהם ומאורותיהם, עד יעבור חממה. מפלס הפשע היה צונח מיד מטה מטה.

מפרגנים רבים לא היו ברקורד המקצועי שלו, והסיבה ברורה. קציני המשטרה הבכירים לא יכלו לסבול פעם אחר פעם שהוא גוזל מהם את הקרדיט בחיסול מוקדי פשע, בלכידת ראשי הצפע ובפיזור קטטות וחשיפת גניבות וכדומה.

גם ידידיו השוטרים שהיו רועדים ממנו מפחד, לא פיזרו עליו מתמאות יתר, מאחר והם תמיד נראו לידו כמו קובץ נמלים משוטטות ליד פיל אפריקני דוהר. הם היו כל כך חיוורים לידו, שלא תמיד היית בטוח אם הם שוטרים, או - במקרה הטוב - נושאי כליו של פרדי חממה.

מה שכן, העבריינים הזוטרים כמו הבכירים רחשו לו כבוד. ולא כאן המקום והזמן להאריך ביחסי הגומלין בין האולטרא-שוטר חממה, לבין אלה שעולמם היה רקום מעבירות של אלימות וגניבות. הם ידעו שמילה

שלו זה ברזל, וסיכום איתו הוא סיכום של פלדה, ועדיף לסגור איתו עיסקה ולא עם שר המשטרה, המפכ"ל, או כל אחת מן הפיגורות בדרגות הביניים.

למה להאריך, פרדי חממה הפך לאגדה עוד בחייו וברוך השם יש לו עוד עשרות שנים לתפקד במשטרה ולקבוע שם מסמרות של מסירות, רצינות והצלחות.

* * *

לפני מספר שנים במסגרת מרדף אחרי פלטיאל פומרנץ המכונה "הצדיק" (למה "הצדיק"? הסבר יבוא) שהיה בעל עבר והווה של גניבות, נכנס חממה מיודענו לבנין ישיבה מיושן, שכתליו נוטים ליפול וחלונותיו, ברובם, פרוצים ושבורים. על פי המידע המודיעיני הגנב המיומן מצא לו מקום מסתור בבית הארחה שלא היה אלא מרתף של ישיבה זו, שקלטה בין כתליה אנשים קשיי יום ומחפשי דרך מסוגים שונים.

גבאי הישיבה ואיש האחזקה שלה, ר' חיימק'ה צוקרמן פתח את דלת הישיבה הרעועה והביט בעיני התכלת החודרות שלו באולטרא שוטר שלנו, שגופו להט ממוטיבציה ללכוד את הגנב.

"כן, המבוקש פומרנץ נמצא כרגע במרתף, ישן שנת ישרים. אבל אני מבקש מכבודו, לא לעצרו, ולא להכותו. אין לי ספק שהוא רוצה לחזור בתשובה. האמן לי כבוד השוטר, הוא כאן שבועיים, טובל במקווה, מתפלל עם דמעות, והיו לי עמו כמה שיחות נפש... הוא השתנה" אמר צוקרמן, והושיט יד לחממה בידידות כובשת.

נועם דיבורו של צוקרמן והתמימות המלטפת שזרמה מעיני התכלת שלו, שיכנעו את חממה הקשות, שאכן "הצדיק" הגנב חזר למוטב.

צוקרמן הגיש כוס נס-קפה רותח לחממה וביקש לעשות איתו עסקת טיעון. "אני אדאג שפומרנץ "הצדיק" יחזור למוטב ואתה תבטיח לי לעזוב אותו למשך חצי שנה. תבוא בעוד חצי שנה ואני מוכיח לך שהוא צדיק ממשי - בלי מרכאות - ובמקום גניבות הוא יהיה עסוק עד למעלה מראשו במצוות ובמעשים טובים".

חממה הנהן בראשו והביט בביישנות בפניו הרזות של צוקרמן, ששתי פיאות בהירות ומסולסלות השתלשלו להן עד למטה מזקנו. "אני מסכים לעיסקה הרב צוקרמן. אני רואה על פניך שאתה צדיק, ומילה שלך זו מילה".

"שב, שב" ביקש צוקרמן.

פרדי חממה, זאת למודעי, שקל למעלה מ- 113 ק"ג שהתחלקו יפה יפה על פני גובה ממוצע של 175 ס"מ, והכסא עליו הצביע צוקרמן היה לפחות בן 60 שנה, עשוי מעץ דהוי, עם המון סדקים.

האולטרא שוטר התיישב וזה לקח בדיוק שלוש שניות עד להתרסקות. חממה שהחזיק בידו את כוס הנס הרוחתת השתרע על הארץ כמו פיל של שבע טון שצנח לתוך בור במעבה היער. המשקה הרוחת נשפך על חזהו ועצמותיו התפוקו להן בקול הרעש של התנפצות הכסא.

גניחותיו של השוטר - עקב החבטה - פילחו את חלל הישיבה, וצוקרמן חש שעולמו חרב עליו. הנה הוא בא להכניס אורחים, לכבד אותם, לעשות גם טובה לפלטיאל פומרנץ "הצדיק" שרוצה לחזור בתשובה, והתוצאה: פרדי חממה טוב הלב על הרצפה, בטח שבר כמה צלעות.

תוך שמונה דקות הגיע האמבולנס, והצוות המקצועי אסף בזהירות רבה את השוטר הפופולרי חממה מעל הרצפה, והריץ אותו תוך אזעקת סירנה מחרישת אוזניים לבית החולים.

צוקרמן לא ידע את נפשו מרוב צער ומבוכה. הוא עלה על הווספה שלו ושעט לכוון חדר המיון.

"אני לא עוזב את חממה, עד שהוא מבריא", גמלה החלטה בליבו. "הוא בן אדם זהב, הוא לא מחפש גנבים בשביל להעניש אותם. עובדה הוא היה מוכן לעיסקת הטיעון שלי על "הצדיק" פומרנץ. הוא נשמה טובה החממה הזה".

ד"ר גדליה בר נתן בדק את חממה מכל הצדדים, שלח אותו לצילומים מכל הזוויות והעביר אותו למחלקה להשגחה במשך 24 שעות.

"אני חושש מאד, שמא יש לו שבר באגן הירכיים" אמר הדוקטור, "זה לא שבר פשוט", אבל השוטר הזה חממה הוא בריא גוף בלי עין הרע, נראה לי שהוא יעבור את הטראומה מהר וטוב".

ומן הנקודה הזו ואילך התפתחה ידידות-נפש מופלאה בין הגבאי צוקרמן המארח, לבין חממה האורח ששבר את עצם אגן הירכיים.

לפחות שלושה חודשים נדרשו לחממה לחזור להליכה תקינה יחסית. ולאורך אותם חודשים מדי יום ביומו סמוך למיטת חוליו של השוטר המושבת ישב לו ר' חיימקה צוקרמן עם הספר "אורחות צדיקים" והקריא לידידו החדש, דף אחר דף, פרקים נבחרים של מוסר יהודי ודרך ארץ.

עיניו של חממה אורו. הוא אומנם גדל בבית מסורתי אבל מה רחוקה המסורת הרדודה, מעולמה של תורה חיננית המשופעת בחסד ומעשים

טובים, כפי שהוקרנו מאישיותו אצילת הנפש של ידידו החדש חיימקיה צוקרמן.

בוקר אחד הגיע צוקרמן עם שקית בד קטיפה כחול ושלף משם זוג תפילין וטלית חדשה.

"אתה לא תאמין חממה, כשסיפרתי ל"צדיק" פלטיאל פומרנץ שאני מקריא לך מהספר "אורחות צדיקים" הוא התרגש עד דמעות ואמר לי 'חיימקיה יש לי רצון עז לתת מתנה לפרדי חממה, שבזכותו אני בישיבה ולא מאחורי סורג ובריח.... תשמע פרדי, פומרנץ עובד גם כמנקה של הישיבה ומשתכר 700 ₪ לחודש, בקומץ הפרוטות שהוא הרוויח בחודשיים האחרונים הוא רכש לך תפילין מהודרות... והוא הקפיד לומר לי 'חיימקיה תגיד לחממה שזה לא מכספי גניבות, זה כסף כשר לחלוטין'".

דמעה קטנה הבליחה מעינו של השוטר הכאוב חממה.

* * *

כאן אולי המקום והזמן לספר לכם, מדוע מכונה הגנב פלטיאל פומרנץ "הצדיק". ובכן, באישון לילה, באחת הפריצות האינסופיות שלו, חלה תקלה בלתי צפויה. בעוד פומרנץ אוסף לתוך תיק הניילון שלו תכשיטים מלוא חופניים, נכנסה בעלת-הבית האלמנה פאני קראוס לביתה, ותפשה אותו "על חס".

היא לא צרחה. היא נעמדה קפואה, הביטה בעיניו ואמרה: "דע לך שאתה גוזל ממני את הנדוניה של שתי בנותי היתומות שהגיעו לפירקן. אין לי חסכוניות, אין לי רכוש, רק התכשיטים הללו".

אין אף קרן לייזר בעולם שתוכל לחשוף את אשר התרחש בחביונות מצפוננו ולבו של פומרנץ הגנב, אבל בשורה התחתונה, פלטיאל השאיר את התכשיטים על המיטה, שלף מארנקו 3,000 ₪ במזומן ואמר לגב' קראוס: "סליחה, אני מצטער, הכסף הזה יעזור לך להכניסן לחופה".

כשפרדי חממה הגיע לחקור את הארוע, התאור וטכניקת הפריצה הלמו את דמותו של פלטיאל פומרנץ. בסוף התחקיר אמרה האלמנה קראוס "אין ספק שמדובר בגנב צדיק".

ומכאן נגזר הכינוי "הצדיק" לגנב הכי פעיל ואטרקטיבי במחוז.

* * *

אחרי שלושה חודשים פחות יומיים, עמד פרדי חממה האולטרא שוטר על רגליו די יציב, ודי יצוק. אבל היה זה אדם אחר, עם המון יראת שמים וראייה הרבה יותר מפוכחת ואוהדת כלפי כל בן אנוש. פעם כל מי שזז היה נחשד בעיניו שהוא גנב. עכשיו? זה השתנה. מי אחראי לזאת? חיימק'ה צוקרמן כמובן, הגבאי הבלתי נלאה שהעניק לו שפע של תורה וחמימות יהודית בכל ימי השיקום בבית-החולים ומחוצה לו.

חממה קיבל על עצמו להניח תפילין כל יום, להקפיד על לפחות שתי תפילות ביום, עדיף מנחה ומעריב, וכמובן לתת ממעשרותיו בעין יפה לפעילויות החסד הנהדרות של צוקרמן.

"אני מרגיש חיימק'ה" אמר חממה בצאתם מבית החולים השיקומי "שהחבטה שחטפתי מן הכסא הרעוע שלך, עשתה ממני איש חדש. אומנם נשברו לי כמה עצמות וצלעות, אבל ניבנו בתוכי הרבה רגישויות שלא היו בי, או שנחבאו מתחת לתדמית השוטר הקשוח".

צוקרמן הנהן בראשו בסיפוק, וחממה המשיך "האמן לי צוקרמן יש לי חשק לעזוב את המשטרה ולפתוח דף חדש בחיים. להשקיע עצמי גם באיזה עסק מכניס, אבל בעיקר לעסוק בלימוד תורה, 'האורחות צדיקים' שלך הגביה אותי עד לשלב האחרון בסולם יעקב".

אמר ועשה. שבועיים אחר כך הגיש חממה מכתב התפטרות למפקד המחוז, והשמועה עשתה הדים הן באגפי המשטרה, וכמובן גם בקרב העבריינים וגרורותיהם. העזיבה של השוטר - הענק הזה - תרתי משמע היוותה פגיעה אנושה בשני הצדדים. במשטרה, למרות חוסר הפירגון קלטו שהם מפסידים כלי מנצח. העבריינים התעצבו אל לבם, על כך שספק רב אם יהיה מי שיחליף את השוטר האמין, שידע להרביץ, אך ידע גם ללטף ולהתחשב, ויבוא גדול גנבי האזור פלטיאל פומרנץ המכונה "הצדיק" ויעיד על כך.

המפכ"ל ושר המשטרה היו כמה פעמים על הקו, וניסו לפתות אותו בקידום, בכבוד, בשיפור תנאי שכר, אבל חממה היה החלטי. "אני מחוץ למשטרה. אני את שלי עשיתי, שיהיה לכם בהצלחה".

* * *

חודש אחר כך הצפין חממה והתנחל בחיפה. תוך זמן קצר אחר כך הוא פתח שם את חברת השמירה שלו "אתם בחממה טובה", חברה בע"מ שמהר מאוד הפכה לאטרקטיבית בקרב בעלי עסקים ומפעלים. שמו הטוב של השוטר חבוש הכיפה הלבנה-הסרוגה, היה הרבה יותר טוב משמן אקדחים, ואפילו משמן זית זך. עובדיו שנקלטו במערכות שרותי השמירה שלו למדו מהר שאמינות, דייקנות, ורצינות, הם סוד הקסם

ונוסחת ההצלחה, ומי שפיקשש, פיקשש רק פעם אחת. בפעם השניה הוא היה בחוץ.

ברוך השם, מצבו הכלכלי של פרדי חממה השתפר לאין ערוך, וגם ידו החלה לפזר צדקות לכל עובר ושב. כן, היתה לו הוראת קבע דשנה לישיבה של צוקרמן שבעיר הולדתו, אבל אחרי חמש שנות פרוד, צוקרמן ופומרנץ היו כבר עבורו כמו חלום רחוק אבל מתוק. הוא שקע בעבודתו העסקית-בטחונית מחד, והקפיד לקבוע עיתים לתורה, בוקר ולילה, מאידך.

* * *

בוקר אחד הוא קיבל שיחת טלפון מאישיות חשובה! "הלו רבי פרדי, מדבר אליהו. בעוד שבועיים, באיצטדיון הכדורגל בעיר פלונית, תערך עצרת התעוררות גדולה. אנו מצפים ל- 10,000 משתתפים, גם גדול הדור יגיע, ואני רוצה שחברת "אתם בחממה טובה" תתן את שרותי האבטחה. שמך הולך לפניך לטובה ולברכה. אגב, ישתתפו בכנס לפחות עוד 50 רבנים על בימת הכבוד".

היו אלה שבועיים של הכנות קדחתניות. חממה הכשיר את מיטב עובדיו למבצע ההגנה על גדול הדור. הוא נסע איתם לאיצטדיון שבעיר הולדתו, בדק את מנהרות הכניסה והיציאה, חלף עמם בין היציעים וביצע הגנות היקפיות למקרה של התקהלות המונית. חממה היה מאושר עד הגג מן העובדה שמן השמים זיכו אותו לאבטח ארוע רוחני חשוב זה.

"הא, ישתבח שמו, אוהבים אותי מן השמים" הרהר בלבו.

* * *

הלחץ על השערים היה מבהיל. רבבה? שטויות, היו שם לפחות 30,000 משתתפים, משולהבים בשלהבת קודש, פיוטים ובקשות משובבי נפש שוררו מפיהם של הרבבות, ששתו בצימאון גדול את דברי התורה של הרבנים, והמתינו כמהים להגעתו של גדול הדור.

בשעה 23:00 בלילה נשמעה ההודעה: "היכוננו לכניסת מרן הגאון הגדול... ושירת "ימים על ימי מלך תוסיף" החרישה אוזניים ונסקה עד כסא הכבוד. ההתרגשות היתה עצומה גם בקרב עשרות המאבטחים של חממה, כשהוא הנרגש והנסער מכולם. הוא נישק את ידו של הרב, חטף ממנו זפטה של חביבות על הפנים, סימן לאנשיו ליצר מעגל טבעתי צפוף, והחל לנוע עמו לכיוון הבימה.

במשך חצי שעה דרש גדול הדור, חימם לבבות וחיזק את הנשמות הכמהות לאביהן שבשמים. מילותיו הפשוטות אך המרטיטות האירו את חשכת הפנימיות של הרבבות שדממו, וכולם אמרו כבוד.

הדרשה נסתיימה.

פרדי חממה ידע שמכאן ואילך העסק מתחמם וסכנה לא פשוטה מרחפת באוויר. האלפים הרבים שצבאו על הגדרות ומנהרות הגישה, עלולים היו להיות נחשול אנושי מאיים, שמסכן את גדול הדור.

חממה עלה לבימה, החזיק את המיקרופון ושאג: "קהל קדוש, אני מבקש מכם, בכל לשון של בקשה, אנא הישארו במקומותיכם ותנו לרב לצאת בצורה בטוחה ומכובדת, כאן לא המקום והזמן לבקש ממנו ברכות" ואז נשם עמוקות ואמר בקול שופע קשיחות "צר לי, אך אני מזהיר: כל מי שיתקרב לרב, מסכן את עצמו. אנא אל תזוזו ממקומכם עד להנחייה לעזוב את המקום. ושוב, אני מזהיר כל מי שינסה להתקרב לרב..." הוא לא היה צריך לסיים את המשפט, התזה היתה ברורה.

טבעת המאבטחים נעה לכוון שער היציאה והרב במרכז כשחממה אוחז בידו הימנית. האלפים צבאו מסביב ופיהם אומר שירה. הכבודה נכנסה למנהרה, שהובילה לשער, ולפתע הפסקת חשמל. חשכה.

"להמשיך לנוע" צעק חממה לאנשיו ביציאה מן המנהרה. חמישה מטרים לפני השער, מתוך העלטה הכבדה, הצליח מישהו לחמוק מבין המאבטחים ולנוע בזריזות לכוון גדול הדור. חממה לא היסס לרגע, נאמן לתפקידו הוא הניף את ידו הימנית, תפס בצווארוננו של המרדן, הרים אותו מטר וחצי באוויר ובעדינות עוצמתית העיף אותו באוויר - מעל ראשי מאבטחיו - לעבר גדר הברזל שהקיפה את האיצטדיון. קול חבטה נשמע, אבל חממה היה עסוק כבר בפתיחת דלת מכוניתו של הרב שברך אותו בחוס רב.

אגב, גדול הדור אפילו לא הבחין בנעשה, עיניו היו שמוטות לאדמה...

* * *

"אשתי היקרה אני תשוש ורצוף. אשאר הלילה לישון כאן במלון, ובבוקר אעבור לבקר את ידידי הגבאי חיימקיה צוקרמן, את זוכרת אותו? משם, אצלו בישיבה התחלתי לחזור בתשובה" הזכיר פרדי לאשתו.

בחמש לפנות בוקר הוא עמד על רגליו, נטל ידיו, ויצא למכוניתו כדי להגיע למקווה השכונתי ומשם לתפילה עם הַנֶּץ החמה.

המקווה היה אפלולי. כשהוא נכנס יצאו משם שני טובלים שהספיקו להתנגב, והתחילו להתלבש. אחד מהם היה צולע וגנח מפעם לפעם. הקול היה מוכר מאד. חממה הדליק את מציתו ולפתע מול עיניו ניצבו לא פחות ולא יותר חיימק'ה צוקרמן הגבאי ידידו משכבר - ואיך לא - פלטיאל פומרנץ - הגנב לשעבר - שזקן עבות כיסה את פניו.

במשך דקות ארוכות התחבקו השלושה... אחרי פרידה של חמש שנים, הפגישה במקווה היתה טהורה ורוגשת.

"אני לא זוכר אותך צולע" העיר חממה לצוקרמן. "וחוץ מזה מה זה הפצעים והשריטות על הידיים והכתפיים שלך...? צוקרמן שיהיה ברור, אם מישהו פגע בדך יש לו חשבון איתי, אני מטפל בו יפה יפה מכל הצדדים..."

"איזה צולע" חייך צוקרמן "אתמול הייתי בעצרת ההתעוררות באיצטדיון בעיר, לא יודע איך נקלעתי - בקצה המנהרה - לידיים של איזה מאבטח, זה היה בדיוק בהפסקת חשמל והוא הרים אותי, והעיף אותי כמו טיל בליסטי עד לגדר המתכת הדוקרנית, שרט לי את כל הגוף... מזל שפומרנץ היה איתי ואסף את השברים שלי מהרצפה, טיפל לי בפצעים, נחנו קצת והגענו למקווה..."

"אוי סליחה! סליחה צוקרמן" זעק חממה "ריבוננו של עולם, אני הפושע, איך עשיתי לך את זה? איך העפתי אותך באוויר?! אני איבטחתי את גדול הדור ולא הבחנתי בחשכה מי חדר לטבעת המאבטחים... סלח לי צוקרמן, אתה יודע שאני חייב לך את החיים שלי, לך ולפומרנץ, שלעולם לא אשכח שקנה לי את התפילין, ובזכותכם אני שומר מצוות..."

חממה היה כאוב עד עמקי נשמתו מן התקלה.

צוקרמן התיישב על כסא כתר פלסטיק מחוץ למקווה, הצמיד ידיו אל רקותיו והרהר דקה ארוכה. פלטיאל התיישב לידו, על גדר הבטון.

"תשמע חממה אהוב לבי, אין מקריות בעולם. הגוף שלי כואב וחבוט אבל אני יודע למה. בדיוק לפני חמש שנים נכנסת לישיבה שלי נרעש ונסער במסגרת תפקידך כשוטר, כדי לתפוש את פלטיאל. הקבלתי את פניך בלבביות, הגשתי לך כוס נס קפה רותח, והושבתי אותך על כסא עץ. תוך שלוש שניות התרסקת על הרצפה וחטפת חבטה איומה. שלושה חודשים של בית חולים ושיקום חלפו עליך במהלכם למדנו יחד 'אורחות צדיקים'. נכון, זכית לחזור בתשובה כי מן השמים ריחמו עליך, כי בטוב ליבך ריחמת על פלטיאל פומרנץ ולא עצרת אותו. זכית, היום פלטיאל הוא אברך יקר שלומד ומקרב לבבות, נשוי ואב לשני תינוקות. אבל אני, צוקרמן הטיפשון, נותרתי חייב. אם הייתי פוקח עין ונוהר קצת יותר, לא היית מתיישב על כסא העץ הרעוע ומתרסק. ועכשיו אני חושב,

שכנראה לא מספיק ביקשתי ממך סליחה על העוון הזה.. תתפוש טוב חממה, החבטה שנחבטתי אמש ממך, היתה מגיעה לי ותודה לך שלא יצאתי ממנה בשן ועין".

שלושתם פרצו בצחוק אוהב, והזדרזו לתפילה בטרם הבוקר יאיר.

נהרות דמעה

אפקט האבן והשלולית

כל אחד מכיר את אפקט האבן והשלולית.

אתה מיידה אבן למים, לכאורה פעולה רזה וחסרת משמעות, בפועל, מייד עם העלמותה של האבן במצולות השלולית, הולך ונוצר מעגל קטן על פני המים, שהולך ויוצר עוד מעגל אחד ועוד אחד, כך שלאחר שנעלמה האבן לחלוטין, עדיין האפקט שלה יוצר ריגושים הרחק מעבר למקום צניחתה ועד לגדות השלולית.

* * *

עזריה צרפתי הפך לשם דבר בעירו הדרומית הקטנה. הוא הגיע לכאן לפני לפחות מ- 15 שנים, אך דומה היה לתושבי העיירה - אפילו לוותיקים מביניהם - שהבחורצ'יק הזה הוא אחד מוותיקי מייסדיה.

מה הוא לא עשה בעשור האחרון?

מה לא?

מיד עם בואו לעיירה קלט החתן הצעיר שיש מחסור בגן ילדים לציבור בעלי התשובה ההולך ונרקם. תוך פחות מחצי שנה, לאחר שרץ כאיילה שלוחה לכל משרד ירושלמי וגישש ומישש נהלים ותקנות אצל כל פקיד

אפור ורדום נוסד גן הילדים "אפיקי הנגב", שהפך תוך שנים ספורות לרשת גנים ברחבי השכונות.

נו, ואחרי שהורי בוגרי המכינה בגן הילדים אותנו על כוונתם להמשיך בחינוך הטהור בתלמוד תורה, נזעק שוב עזריה צרפתי אל הדגל, והתחיל במרץ רב לייסד תלמוד תורה. הוא לא בחל בשום אמצעים וכמו עסקן ותיק ומשופשף הוא קלט מהר מאד את עוצמת ערלות לבם של ראשי העיר ופקידיה, והתחיל לעקוף אותם בצפצוף מהיר וחורק.

באישון לילה הוא הנחית קראוון דו-כיתתי, ריהט אותו טיפ-טופ, חיברו לרשת החשמל וערך סבב טלפוני בין ההורים: "תרגעו, יש תלמוד תורה".

כשהגיעו פקחי העירייה עם הדו"חות וצווי ההריסה שעט צרפתי הנמרץ ללשכתו של ראש העיר להבהיר לו חד משמעית: "אם לא תזרז את הליך רישיונות הקמת הקראוון, ואם לא תקצה מיידית קרקע לבניית ת"ת, תוך שנתיים תועף כמו טיל בליסטי מלשכתך, והשרביט יוענק לרעד הטוב ממך".

הנחרצות והברק בעיניים של צרפתי עשו את שלהם. ראש העיר הבין שהצעיר הזה קרוץ מחומרים של מנהיג, ואם הוא לא מיישר איתו קו ומייד, הרי שתוך שנתיים הוא יצטרך לעמוד בתור ללשכת העבודה כאחרון הפועלים הזוטרים. לא נעים.

עזריה צרפתי לא עצר באדום. מיד אחרי שנוסד הת"ת, הוא כבר בנה תשתית לישיבה קטנה. אחר כך יצר קשר עם משרד הרווחה והקים מוסד ייחודי לילדים פגועי מוח. זה לא הספיק לו. הקצב הבלתי נלאה שלו הריץ אותו לפגישה פורייה עם אחד מראשי אירגוני החסד הגדולים ועזריה חנך בעירו סניף גדול ומרשים, שהעניק מאות חבילות מזון למשפחות נצרכות בעיר. הוא גם למד היטב את מלאכת השנורר בחינניות שובת לב.

למה להלאות אתכם, העשור פלוס של עזריה צרפתי בעיירה הדרומית היה מדהים בהיקף העשייה שלו. פשוט להתקנא, וקנאים - ברוך השם - לא חסרים.

בינתיים נולדו שישה זאטוטים, והעזר כנגדו מעולם לא רטנה על עומס עבודה. היא נתנה לגיבור שלה להמשיך ולכבוש שיאים ופסגות של תורה וחסד, כי הלוא הזמן קצר והמלאכה מרובה, בעל הבית דוחק, אבל עזריה צרפתי הוא פועל חרוץ, אותו לא צריך לדחוק, הוא דוחק רבים וטובים.

* * *

יום אחד הוא חזר הביתה עם חולשה אדירה מאד לא אופיינית. הוא סחב אותה יומיים שלושה, עד שהתמוטט. האמבולנס הבהיל אותו לבית החולים סורוקה בבאר-שבע. אחרי בדיקות מקיפות יצא ד"ר אנדריי פוקסמן בפנים נפולות מן המחלקה, הושיב את עזריה ורעייתו אורית מולו ואמר את המשפט הנורא: "צר לי עזריה, אתה סובל מניוון שרירים...".

לא היה צריך להגיד יותר. עזריה קלט שתוך שנים ספורות הוא עוזב לעולם שכולו טוב. בחושיו הבריאים הוא הבין עוד, שהקצב המופלא שלו היה קצב שמיימי של עשייה, כ- 2,000 ילדים למדו במוסדותיו ועוד היד נטויה.

"אורית, אינני מתרגש מן המחלה. יש בעל בית על העולם, הוא יודע מתי התחנה האחרונה שלי אבל העבודה עדיין רבה. איזרי כוחות רעייתי, צריך להקים בית ספר לבנות על יסודי, וישיבה גדולה לבנים, ואי"ה נייסד כאן בית תמחוי מכובד".

אמר ועשה. למרות המחלה שהחלישה אותו מדי יום, עזריה צרפתי יישם את חלומותיו אחד אחרי השני, כאחד הבריאים ממש.

* * *

שלושה ימים לפני פטירתו ישב לצידו רב העיר נחשון ארגמן ליטף את ידו באהבה גלויה ושאלו: "עזריה ידיד נפשי - איש אשכולות הפועל נצורות - מעולם לא סיפרת לי מה הניע אותך לחזור בתשובה ולקבל עול מלכות שמים".

חיוך עדין בקע משפתיו היבשות של עזריה.

"ישבנו במסעדה חיפאית, כל ה"חברה הטובים". היתה שעת צהריים. שתינו בירות, אכלנו חמוצים, שרנו, שמחנו, בשיא הריקנות וקלות הראש. מול המסעדה ניצב חלון ראווה של חנות תועבה ובה תמונות מבחילות השם ירחם. לפתע הגיע מעבר לרחוב, אברך צעיר חבוש חליפה וכובע, הוא צעד נחוש לעבר צידו השני של הרחוב, אך כשהבחין בחלון הראווה המתועב, הוא הסיט ראשו ימינה, עצם עיניו בחוזקה והפשיל את כובעו אל מתחת למצחו, ושעט אל מעבר לצומת. כולם צחקו, כולם לגלגו, אבל אני הרגשתי שחץ נתקע לי בלב. חשבתי לעצמי, איך יתכן שבחור צעיר איננו מתפתה להציץ. אם הוא לא נכנע לתאוה הזו של ראייה אסורה, אז כנראה שיש לו דברים חשובים וטובים שהוא מתאוה להם. הם הדברים שנותנים לו עוצמות בנפש להימנע מלחטוא בעיניו. שלושה ימים התהפכתי על משכבי, משחזר את הסצינה של האברך המסיט ראשו מפשיל כובעו, עוצם עיניו ונמלט מן התועבה. אחר כך

הרמתי טלפון לישיבת "נתיבות תשובה", שם למדתי תורה, וקיבלתי את כל התשובות. ואז התחלתי במרוץ שאתה מכיר - כבוד הרב - את תוצאותיו...".

* * *

מול אלפי תושבי העיירה, לאוזני האלמנה וששת היתומים נשא הרב ארגמן דברי הספד מרטיטי לבבות, על מסירות נפשו של עזריה ז"ל למען הכלל והפרט.

"עיננו רואות וידינו ממששות את פעליו ויצירותיו של עזריה היקר והצדיק שלנו... לפני שלושה ימים סיפר לי עזריה מה הניע אותו לחזור בתשובה, אל חיק אבותיו... אתם מבינים? אתם קולטים יקירי ואהובי תושבי העיר, אברך צעיר עצם עיניו, הסיט ראשו והפיל כובעו על עיניו כדי לא לראות תמונות תועבה בחיפה לפני 15 שנים, גרם לעזריה לעשות תשובה שלמה. בואו ניקח אל לבנו, כיצד פעולה קטנה של קידוש השם, של צניעות, של שמירת העיניים שעושה יהודי כשר בינו לבין קונו, בונה עד אין סוף קניינים של תורה וחסד.

"... והאברך ההוא מחיפה אפילו לא יודע מה נבט וצמח מאותו רגע מופלא. והחי יתן אל לבו, בואו נעשה פעולות של קידוש ה' למען עילוי נשמתו של הארי שבחבורה, עמוד התורה והחסד, עזריה ונשמור את עיננו מראות ברע".

* * *

"כתבנו בספר זכיות" אנו מבקשים מבורא עולם. מדובר באותן פעולות קטנות, שמשתלשל מהן, בלי כוונה, שפע עד אין קץ בזיכוי רבים וקרוב רחוקים.

כבר דיברנו, על אפקט האבן והשלולית.

"יששכר נשמתו"

יש אנשים שמצליחים להגיע לפסגות של הטבה ולשיאים של נתינה. יש להם למלאכים הללו מעיינות מפכים של מסירות למען הזולת וחרוף נפש מבהיל להיטיב ולעטוף באהבה, גם כשכיסם הפרטי אזל לחלוטין מחופני מעות ועושר.

הסכם יששכר וזבולון - כידוע - הוא השילוב הפנטסטי שבין עמוד התורה לעמוד החסד. וכששני עמודים אלו נשזרים זה בזה, אזי הם מגביהים עוף עד לכסא הכבוד והעולם כולו נשען עליהם סמוך ובטוח, בבחינת השלך על השם יהבך... והוא... העמוד העצום הזה - יכלכלך.

הזבולונים הם אנשים חכמים. הם פרקטיים שצופים למרחוק. תומך תורה שיש בו יראת שמים טהורה, יודע שרק בעולם הזה קונים תורה בכסף. בעולם הבא כל הזהב והיהלומים לא ישוו לה ולא ישיגוה. ומי שיש בו דעת תורה צרופה, עושה כאן ועכשיו את העסקה הכי מוצלחת המניבה פירות של נצח. זה הזמן, ואין בלתו.

* * *

לבצלאל אגוזי אצה הדרך. הוא איש עסקים חסר נשימה, המנהל קרבות צפופים לרכוש עסקים ולבצע עסקאות המרפדות - בלי עין הרע - את חשבון הבנק שלו בעשרות אלפי ₪ מדי חודש. יש לו שני פלאפונים (תרגעו, כשרים כשרים) מחשב כף יד, ועוד מחשב לפ-טופ, שלוש מזכירות פעלתניות במשרדו, וכמובן ששה סוכני מכירות שבקושי ישנים שש שעות בלילה. אם הוא לא מצליח לנשום, למה שהם ינשמו?

בקיצור, במונחים בני-ברקים, אגוזי הוא סיפור הצלחה בהחלט מרשים. יש לו שתי דירות, שלוש מכוניות, קופות גמל עסיסיות ואשראי בנקאי שמנמן למדי.

קביעת עיתים לתורה? סליחה. כאן יש פנצ'ר. כאן בנקודה הזו, החריקות צורמניות ואפילו די מביכות.

ברשותכם, בואו ונציץ קלות לעבר ההסטוריה של מר אגוזי הסוחר הממולח, כדי שתבינו עד כמה מצבו עגום.

אגוזי בנעוריו היה צורב מבריק שקדן ותוסס. החבורות שלו היו לשם דבר בישיבה הקטנה, כך ששמו הטוב הדהד עד למיטב הישיבות הגבוהות שהתחרו לרכוש אותו כתכשיט מרהיב לבית מדרשן. גם בישיבה הגבוהה המעטירה, הוא המשיך להבריק ואפילו הוציא לאור קונטרס מדהים של פלפולים מבריקים בסוגיות שהרבה גדולי עולם התחבטו בהם. זקן ראשי הישיבות של הדור שעיין בקונטרס כתב לו: "עדיין לגדולות, והיית כאחד הגדולים בארץ".

עקב בצד אגודל עם בצלאל אגוזי למד הבחור השקט והחרישי פנחס יוחנן שעיבי. הפער ברמת הלימוד בין אגוזי לשעיבי היה בלתי נתפש. די אם נאמר, שלפחות שלוש פעמים ביום ניגש שעיבי בביישנות לאגוזי וביקש שיסביר לו את החילוק שבין רבנו חננאל לתוספות, התחנן בפניו שיחזור על עיקרי השיעור היומי של ראש הישיבה. אגוזי היה משיב בקוצר רוח לשאלותיו של שעיבי, והיה רומז לו בעדינות שלא יפריע לו יותר מדי. אבל פנחס יוחנן שעיבי שלא היה מבריק גדול, ידע שרק אצל אגוזי הוא ישמע דברים כהווייתם, ולא נואש. הוא ניגש אליו פעם אחר פעם, מדי יום ביומו. תורה הוא ביקש.

* * *

גלגל סובב בעולם. בגיל 21 נישא בצלאל אגוזי לדרורה בתו האצילית של הגביר הנודע שמשון גבריאל יעקובי, ששאף להשיא את בכורתו לעילוי של הישיבה המפורסמת. שאיפתו עלתה בידו, ואכן האברך אגוזי שקד 5 שנים על תלמודו בכולל, אך נשאב אט אט לעסקיו של חותנו. ואתם יודעים איך זה מתחיל, פה שעה, שם שעה, ולבסוף בגיל 30 מצא עצמו אגוזי שקוע עד צוואר בעסקים, אף רץ ללקט עסקאות שונות ומשונות כלקוט ביצים עזובות.

בגיל 45 וחודשיים לקה - אגוזי מיודענו - בליבו, ואושפז במחלקה הקרדיאולוגית. הצינטור לא אחר להגיע ובין בדיקה לתרופה התעשת הסוחר אגוזי ומשך באוזניו כלא מאמין: "15 שנים אני מחוץ לעולם התורה, חוטף בקושי מנחה וערבית במנין, שחרית זריזה, וקביעת עיתים לתורה? אוי לאותה בושה, אוי לאותה כלימה אוי ואבוי לי, אפילו על נתינת מעשר געלט אני לא מקפיד... ועכשיו אני שוכב כאן כמו פגר מת כמו שור מובס המובל לטבח..."

ובעוד הרהורי תשובה מנקרים חולפים במוחו, הוא הבחין לפתע במסדרון המחלקה ביהודי תמיר ונאה שזקנו יורד על פי מידותיו וסביבו כשתילי זיתים 6-7 ילדים קטנים המצחקים בעליזות.

"שעיבי!?! חירחרר אגוזי לעבר האיש. "שעיבי, אני לא טועה, פנחס יוחנן ידידי בוא הכנס לחדר 17..."

הו, ידידי ורעי הנפלא, רבי בצלאל אגוזי, מה שלום כבודו - האיר שעיבי פניו לעבר ידידו משכבר הימים, תוך לחיצות ידיים חמימות.

שעיבי רכן לעבר ידידו חיבק אותו בחמימות ולחש לאוזנו: בצלאל ידידי כמעט 20 שנה לא נפגשנו... וזו אשמתי. אני עדיין לא תיקנתי את מידותי. יש לי חוב מוסרי וערכי עצום כלפיך, ועכשיו אני רוצה לפרוע אותו. אם יש בי תורה - היא בזכותך. אם יש בי דרך ארץ - זה בזכותך. היו לי ימים

קשים בישיבה, ולא אחת החלטתי לצאת לרחוב וללכת למכור פרחים או בגדים. הייתי משוכנע שאפסו סיכויי לצאת תלמיד חכם. אתה בוודאי זוכר אותי בוהה בשיעורים, נכשל במבחנים, אבל אתה בצלאל, היית עמוד האש שלי, עמוד האור. כל פעם שפניתי אליך תמיד קיבלתי יחס חביב, על כל שאלה היתה לך תשובה. אתה היית היחיד שהייתי מבין את ניסוחיו וסברותיו של ראש הישיבה, והסברת לי אותן בטוב טעם שיחדרו למוחי וללבי. בזכותך, ורק בזכותך הצלחתי לצלוח את עולם הישיבות. איך אמר רבי עקיבא לתלמידיו "שלכם ושלי, שלה הוא". גם עליך אני אומר, שלי שלך הוא. כיום ידידי - זיכוני מן השמים - לעמוד בראש כולל ובו 40 אברכים שקדנים, ואני בבערותי ובעוניי מעביר שיעור או שניים מדי יום, הספקתי להוציא לאור שישה ספרים בהלכה שקיבלו הסכמתם של גדולי הדור. וכל מה שיש לי, שלך הוא. ושיעמוד לך לרפואה שלמה ובריאות איתנה. אגב, אבי מאושפז כאן במחלקה בחדר הסמוך ובאנו לבקרו..."

בצלאל אגוזי לא האמין למשמע אוזניו. הבחור פנחס אלחנן שעיבי ראש כולל!!! ??? מוציא לאור ספרי הלכה! ואני בצלאל אגוזי, העילוי הדגול מצונטר ועוסק במסחר ומקבל ממנו - מן הגאון הזה - כבוד, כאילו עולם התורה נשען עלי. לא יאומן!

* * *

שבועיים אחרי. חצות לילה.

נקישה בדלת.

הרב שעיבי פותח דלת. למולו בצלאל אגוזי.

ברוך הבא ידידי, מאיר שעיבי פניו.

"פנחס אלחנן באתי אליך בענין רציני, ואני מבקש שתהיה קשוב לדברי. אמרת לי לפני שבועיים שאתה בעל חוב שלי. שהתורה שלך היא בזכותי. ננית. אני בסה"כ איש קטן ועלוב, ומכל העילוי הגדול יצא סוחר הזוי ומתווך דירות. קשה לי לחזור היום לאוהלה של תורה, ורק אתה יכול להציל אותי, ואתה גם חייב להציל אותי. בדקתי ומצאתי שברוך השם נולדו לך 10 ילדים כן ירבו, עיני רואות שאתה מתגורר בדירה בת 2.5 חדרים. אתה בטח תגייד לי "כן אבל אני מאושר". אני מאמין לך. אכן כן, יש לעוני שלך הוד ותפארת, זה נכון, אבל זה לא פוטר אותי מלהיות הזבולון שלך ולהכניס רווחה לחיידך".

הסוחר אגוזי הכניס ידו לכיסו הימני ושלף משם 12,000 ₪ במזומן: "כל ראש חודש, אם ירצה השם, אגיע אליך בחצות לילה ואשלשל לידך 1,000 ₪ על כל נפש. כמו כן, כבר מחר אשכור לך דירה בת 5 חדרים שתתגוררו

ברוחה. אני מתחנן לפניך תהיה אתה יששכר שלי, ואני אהיה הזבולון שלך".

הדברים שיצאו מלב מורתח ואוהב נכנסו אל ליבו העדין של ראש הכולל הרב פנחס אלחנן שעיבי, אשר בביישנות רבה הסכים לעיסקה. "אני מקווה ידידי ר' בצלאל שאתה נותן ממה שיש לך..."

הו, אל תדאג יקירי - השיב בצלאל - יש לי די והותר. חתום כאן על ההסכם...

הסכם יששכר וזבולון נחתם בין שני הידידים הותיקים ויצא לדרך.

* * *

הו, הו, היו אלה ימים יפים וגדושי תופינים ומעדנים, עופות, דגים ובשר שמן עבור משפחת שעיבי, שהמקור שלהם מעולם לא הכיר שפע שכזה ופער בתימהון את דלתו, כשהם התמקמו שם. הכסף הנזיל של הסוחר אגוזי, העלה סומק בריא בלחייה של הרבנית שעיבי, ולא רק בלחייה, כל צאצאי המשפחה - בלי עין הרע - השמינו היטב.

לא זו אף זו, משפחת שעיבי, שלא העיזה מעולם להעלות על דל שפתיה את המושג נופש מחוץ לבני-ברק, סוף סוף העלתה את הביטוי: "נופש" על דל שפתה, ואף נקטה בצעד ביצועי, עם הזמנתם של שני צימרים איכותיים בעיירה צפונית, לצורך החלפת כוחות והתרעננות.

"שלא יהיו לך שום נקיפות מצפון" היה הסוחר אגוזי לוחש מפעם לפעם לאוזנו של ידידו ראש הכולל שעיבי "אני לא טיפש, אני צריך אותך יותר ממה שאתה צריך אותי... אין לי שום ספק שהברכה בעמלי נובעת מטהרת הלימוד שלך, ומזיכוי הרבים שאתה עוסק בו מדי יום ביומו. אתה בעצם הסיכוי היחידי שלי שלא אפטר מן העולם כשאני עם-הארץ גמור. תודה לקב"ה שהביא לי את הלחצים בלב, את האישפוז הכפוי, ועל ידי כך זכיתי לראותך במסדרון בית החולים. אתה ידידי, אתה יששכר נשמתיי".

נו, אז אם כל כך טוב, אז למה כל כך רע? לא רע.

במשך חמש שנים התנהל לו הסכם יששכר וזבולון בין השניים, כאשר אגוזי כמו שעון שוויצרי נוחת כל אי בחודש אצל שעיבי, הם לומדים בצוותא סוגיה קטנה ונפרדים בחיבוק חברי אוהב.

אחרי חמש שנים סמוך ונראה לערב ראש השנה, שומע הרב שעיבי שיחת סוחרים אקראית על מדרכה ברחוב רבי עקיבא.

הנה ציטוט חלקי: "שמעתי שאגוזי פושט רגל. הבנק עיקל לו שתי
מכוניות ואת שתי דירותיו, ועכשיו גם החסכוניות שלו בסכנה.

מדוע?

"הוא עשה כמה השקעות כושלות בנדל"ן... כנראה היו לו עיניים
גדולות".

יומיים אחר כך כשהגיע אגוזי עם השטרות המרשרשים הבחין שעיבי
בזיק של מתח המשוך בין עפעפיו של הזבולון שלו.

"אגוזי תהיה הוגן כלפי, ואל תסתיר ממני דבר. שמעתי שנקלעת
לקשיים...".

נסיונות הטיוח של אגוזי עלו בתוהו. לאחר שתיים שלוש דקות של דחיות
דיפלומטיות, התרצה אגוזי: "מה לעשות נפלתי בגדול, אני לא סוחר
גדול, אני כבר תרנגול מרוט... אבל אני בהסכם שלי עומד... שכח מזה
לשכנע אותי לפרוש מן ההסכם, אני חוסך מן הפה שלי וכל גרוש שארוויח
אני מעביר אליך. אל תדאג שעיבי, אשתי מודעת להסכם, והיא עומדת
מאחורי. למרות הכל, אני לא רעב ללחם.

"בשום אופן לא" היה נחרץ הרב שעיבי "אין דוחין נפש מפני נפש. הפיות
של הילדים שלך קודמים לפיות של ילדי. אם הבנקים עיקלו את רכושך,
לא יעלה על הדעת שתממן אותי. זה איסור מוחלט".

אגוזי לא נכנע: "אני אעמוד בהסכם, אני עדיין מרוויח, אני עדיין מגלגל.
יש סיכוי שאחלץ מהקריסה הכלכלית שלי. אל תדחה אותי פנחס יוחנן,
אל תחליש אותי..."

הרב שעיבי חש שידידו, הזבולון שלו זועק מעומק ליבו "תשאיר אותי עם
ההסכם", אבל ליבו והגיונו לא נתנו לו להסכים".

אגוזי: "הרב שעיבי, תעשה לי טובה, אני מוכן לפשרה. תן לי לממן לך
לפחות את כל צרכי השבת. תעשה חשבון כמה עולה לך שבת, עם כל
המעדנים והמצרכים ואני משלם. אל תחסוך. זה יפחית מעלי מעט את
הנטל... אבל ישמור אותך מאושר".

הרב שעיבי הפך לחומה בצורה: "לא ולא. אני לא אהיה מסוגל לאכול
בשבת את המעדנים שתרכוש לי מהאין כסף שלך. זה יפגום לי בעונג שבת
שלי. זה יצער אותי. אני מעדיף פת במלח ומרק דלוח משלי, ולא תופינים
ממך. תבין אותי! זה יהרוס לי את עונג השבת... תתחשב גם ביי".

אגוזי לא נכנע: הרב שעיבי, והשבת שלי מה יהא עליה? האמן לי, עם כל
הכבוד, כשאני אשב בשבת בביתי על עופות, דגים ומעדנים, כי ברוך השם

אינני דלפון... ואני יודע להסתדר, יפגם העונג שבת שלי מן הידיעה שאתה ועשרת ילדיך תסתפקו בלחם צר ומים לחץ, וידוע כי ממון של הוצאות שבת חוזר. זו צדקה שתחזור אלי, וגם אני טוען - כמוך - ידידי אתה תהרוס לי את עונג השבת!!".

הפולמוס נמשך שעה ארוכה. זה פוגם את עונג השבת של רעהו, וחוזר חלילה.

* * *

לקראת שלהי הויכוח מצאו השניים את עצמם מול דלתו של אחד מגדולי הדור. הלה האזין בקשב רב לטענותיהם. "עונג השבת" של שני הידידים, יששכר וזבולון ישב על המדוכה, ונותח מכל צד אפשרי.

כן עונג שבת.

לא עונג שבת.

זה רוצה לתת.

חברו טוען שלא רוצה לקבל.

עיניו של גדול הדור הבריכו מאושר או מדמע. לאחר כמעט כשעה הוא פסק: "אתם אנשים נפלאים, ממש עמודי עולם, אתם סנגורים מושלמים על עם ישראל... אבל לאחר שעיינתי ארוכות בנושא הנני פוסק שהרב שעיבי, שהוא היששכר מביניכם, צודק, אין דוחין נפש מפני נפש, וכמו כן, אם הדבר יפגע בעונג השבת שלו, אזי אי אפשר לכפות עליו לקבל ממך - מר אגוזי - צרכי שבת...". עיניו של אגוזי כבו.

* * *

הסוחר אגוזי לא אמר נואש, הוא אחז בידו של הרב שעיבי ויחד צעדו לביתו של אחד מראשי הישיבות. הלה פער עיניו בתדהמה, והרהר בלבו: ראה אבא שבשמים, אלו יהודים צדיקים יש לך בעולמך... כל כך אוהבים איש את רעהו, מתחשבים איש ברעהו, חושבים רק על טובת הזולת... בריות כה יפות וטובות לב שבראת בעולמך ממש כקילורין לעיניים ושירת מלאכים לאוזניים...

לאחר שעיין בטענותיהם פסק ראש הישיבה: "אני פוסק לטובתו של זבולון. הבן ידידי הרב שעיבי, הזבולון שלך מר אגוזי, נותן לך בעצם צדקה לצרכי שבת... וצדקה זו לעולם חוזרת שנאמר מתשר"י עד תשר"י חוץ מתשר"י. כלומר, הוצאות לימוד תורה, שבת, ראשי חודשים וימים

טובים, הן הוצאות שהקב"ה מחזירם למוציאיהם, וכל שכן לאלו הנותנים צדקה לזולתם לצורך רכישת מוצרי שבת. וחוץ מזה אם לא תקח ממנו, זה יפגע לו בתיאבון ביום השבת, וזו פגיעה אנושה במצוות עונג שבת...".

* * *

הרב שעיבי והסוחר אגוזי יצאו באותו לילה בני-ברקי לבית העלמין וניצבו מול ציונו של ה"חזון איש" זצ"ל. אהבה ענקית הדביקה בין השניים, הכרת הטוב שאין לה קץ חיברה בין הדבקים, ורצון להיטיב איש עם זולתו חפפה על ראשיהם.

הם הדליקו נר נשמה והניחו מצחם על השיש הקר.

"אנא ריבוננו של עולם" הם התחננו "בזכות הצדיק מאורס של ישראל, האר עיננו שנמצא פיתרון שיניח את דעת שנינו".

לאחר שעה ארוכה של תפילות ותחינות, פנה אגוזי לידידו ואמר: ידיד נפשי, בוא נעשה פשרה. קבל ממני במשך שלושה חודשים את הוצאות צרכי השבת שלך, והיה אם עסקי יחזרו למסלולם נמשיך בעיסקת השבת, אם בחסדי השם הם ישובו ויפרחו, נחזור לעיסקת יששכר וזבולון שלנו. ואם חלילה...

הרב שעיבי נרגש עד דמעות, חיבק ארוכות את מיטיבו-ידידו הנהן בראשו ולחש על אוזנו: בצלאל יקירי, אתה איש גדול, ובעל חסד שאין כמותך בעולם. יש לך שאיפה, להיטיב, כפי שמעולם לא ידעתי ולא שמעתי. אתה אומנם עוסק מעט בתורה, אבל מידותיך נעלות ותרומיות עד שראוי לקנא בך, וזו קינאת סופרים. אני מוכן להסכם הפשרה שהצעת... כי אני מעריץ מוחלט של טוהר ליבך וכוונותיך. אתה זבולון הכי ענק בעולם.

"ואתה יששכר נשמתיי" חתם הסוחר אגוזי את השיחה.

השניים צעדו לעבר המכונית, וצמרות הצאלון נעו זעו בהתרגשות, הרבה מעבר לעוצמתה של רוח מצוייה.

דמעות של שבת

את המילה "חֶבְלֵי" אין מזכירים בביתו של התלוי.

כאשר קוראים בשבת בפרשה שמאזכרים בהם בעלי מומים, כמו עוור, פיסח, חיגר וכו' מקפידים הגבאים שלא להעלות בעלי מומים אלה לתורה באותה עליה. למנוע מבוכות. למנוע את הצביטה בלב, כדי שחלילה תחושה של עצב לא תזרום באוצרות הווייתם, וטענה או טרוניה לא יתעוררו כלפי מעלה. ופעמים זה ניסיון שקשה לעמוד בו.

* * *

זו היתה אמורה להיות שבת נפלאה. בכלל, כאשר נפגשות מספר משפחות הקשורות זו לזו, האוהבות זו את זו, באווירה שבתית-מלאכית, הרי שהאור הקורן מפניהם של האורחים נשגב הוא ועליון. הזמירות, חידושי התורה, צחוקם של הזאטוטים, ההילה הבוקעת מן הנרות, והקסם השבתי העוטף את כולם באדרת קורנת של אחוות אחים.

ברוך ששם חלקנו עם שומרי שבת.

הזוג אבריימי וציפורה מגדלי הם מארחים למופת. הם יודעים לפרוט על הנימים הכי דקים של אורחיהם, ולהעניק להם תשומת-לב מירבית אף פעם לא על חשבון של האחר. אבריימי כמו טייס-לולין, מנווט את שולחן השבת של אורחיו במיומנות מירבית. הוא מעביר את שרביט דברי התורה, החידושים, הפיוטים מאורח למשנהו, מזאטוט לבן-ישיבה, תוך שליטה מרתקת ביושבים כך שכל אחד הרגיש הכי חשוב, הכי אהוב, הכי מוצלח, בבחינת כל מה שטרח בעל הבית, בשבילי טרח.

רעייתו של אבריימי ציפורה מגדלי יועצת-מס במקצועה, ואם לששת ילדיהם, היא אשה רגישה לזולת, המעניקה מעומקי טוהר לבה חופנים של אהבה ועצות טובות לחברותיה, כך שהאורחות במחיצתה שאבו לתוכן מלוא חופנים של אמונה, עידוד ובטחון בשם.

בקיצור, שולחן השבת של משפחת מגדלי עיצב ומעצב משפחות רבות ברוחניות זכה, באהבת התורה, ובהמון שלום-בית. בית מבורך. ירבו כמותו בישראל.

* * *

אבל השבת המדוברת שלנו, חרקה. הו, הו, עוד איך חרקה, כמעט עד שפך דם. שבת שפערה פצע עמוק בלבה של אורחת חשובה. לא חלילה,

שלא תטעו, הדברים נעשו מבלי שים לב, ממש בלי כוונה. ללמדנו שפגיעה אנושה ביציר נברא היא לא פחות עגומה ואיומה, כשהיא נעשית מבלי לתת דעת על כל מילה ומשפט שמוציאים מן הפה. אוי המילים המילים. אוי סכינים סכינים.

* * *

שיח ארבע הנשים סביב שולחן השבת נסוב סביב גידול הילדים. פה ושם השמיעה גב' מגדלי עצות חינוכיות מנסיונה. בין לבין שוחחו על החרדה מן הלידות, על הטיפול בעוללים בני יומם. למה להרחיב, בשיחה כזו באווירת שבת קסומה, יש לכל אחת, בפרט זו שבקרוב עומדת להביא צאצא נוסף לעולם, סל של חוויות, רעיונות ונסיונות לשתף בהם את חברותיה.

מה אמרנו? שיח של ארבע נשים. טעות. רק שלוש נשים שוחחו. הרביעית, מיכל בן סימון שתקה. היא רק הקשיבה, והביטה בעין רוויית קינאה נשית בחברותיה הטובות, שעוללים וילדים נטפלו אליהן מעת לעת. רעיונות ההזנה, החנוך, הענשה, לא חילחלו אליה. מדוע? כי מיכל בן סימון ע-ק-ר-ה. מזה 12 שנים שבעלה הרב רחמים בן סימון והיא מעתירים לקב"ה ומבקשים ברכות מגדולי הדור, אך עדיין הבשורה מתעכבת.

הסעודה הראשונה של ליל שבת היתה קשה עליה מנשוא.

גם בסעודה השניה נסובה השיחה שוב אודות עולמם של התינוקות, הילדים והמעקב הרפואי אחר התקדמות הריון וכו' וכו'.

כאן היא כבר קרסה. מיכל רצתה שהאדמה תפער את פיה, וכבלועי קורח גם היא תיעלם. אך אף אחת לא הבחינה במבוכה ובשברון לבה. הנשמה שלה התרסקה כמו חלון זכוכית דקיק שיידו עליו אבן, אבל את רעש הרסיסים חברותיה לא שמעו, הן היו עסוקות בשלהן.

לסעודה השלישית היא לא הגיעה. היא פשוט חשה, שאם תשב ותשמע את אותה שיחה, יצטרכו לאסוף אותה רסיס אחרי רסיס כלקוט ביצים עזובות.

* * *

חסרונה של מיכל - בסעודה השלישית - בלט. בעלה הרב רחמים היה נבוך. גם הוא לא ידע מדוע אשתו נעדרת מן הסעודה. המארכת גב' מגדלי החלה לחשוד. החיישנים שלה התעוררו... קצת מאוחר מדי, שמא נפגעה האורחת???

מיד אחרי ההבדלה היא התקשרה לידידתה מיכל. אך זו התחמקה מלענות. היא לא פסקה מלחייג, ורק אחרי חצות מיכל ענתה. הנה לפניכם המונולוג המצמרר.

"תביני אותי ציפורה, אני יושבת ביניכן ומה שאני שומעת זה ילדים, הריון, חינוך, תינוקות, מוצצים. אני לא מלאך, אני מקנאה. גם אני רוצה לחבוק בן. השיחות שלכן פצעו את בשרי וכתשו את נשמת, זו היתה שבת שחורה בשבילי, איומה ונוראה. את אשה חכמה, בהרצאות שלך בפני נשים דיברת לא פעם שאין מזכירים את המילה חבל בבית התלוי... שכחת? שתדעי לך, מיד אחרי הסעודה השניה יצאתי החוצה, בעלי נשאר איתכם. הלכתי את הדרך הארוכה לביתי בוכה. בוכה ובוכה. דיברתי כל הדרך עם הקב"ה. אמרתי לו: אבא שבשמים, אני מקנאה בהן. גם אני רוצה להרגיש כבר אמא. האמן לי ריבונו של עולם, אני בוכה ומקנאה, אבל אני מתחננת לפניך שלא יאונה להן, ולא לילדיהן כל רע. חס ושלום, זו לא קינאה של עין הרע. זו קינאת סופרים. אל תשתמש - אבא - בדמעות שלי - להעניש אותן. הן אמנם היו חסרות רגישות, אבל לא מרוע, הן נשים טובות, אני מכירה אותן.

"אחר כך הלכתי לידידה טובה שלי גב' מרגלית פריפז. את מכירה אותה. היא בת קרוב ל-50, והיא מעידה על עצמה שאפסו סיכוייה ללדת. גם היא עקרה. השיחה עם מרגלית היתה עבורי כמים צוננים לנפש עייפה. אילמלא מילות הניחומין שלה, לא הייתי מסוגלת לשוחח איתך.

"תשמעי מיכל, אמרה לי מרגלית, אנחנו עקרות, אבל אנחנו בחרנו בעקרות הזו, ולכל הנלווה אליה. דעי לך, בטרם ירדה נשמתנו לעולם הזה, ניצבנו בפני בית דין של מעלה, והסבירו לנו בצורה נהירה וברורה, שהתיקון שלנו בעולם העשייה, הוא לסבול שנים רבות של עקרות. לסבול עלבונות, עקיצות, להרטיב כריות בלילה מבכי אין סופי. לשבת בשיחות סלון עם חברות, ולהקשיב לעולמן המורכב של אמהות, אבל עלינו נגזר לא להיות אמהות, ואנחנו בחרנו בכך מרצוננו הטוב. וזה הדבר הכי טוב ומושלם עבורנו, ואבינו שבשמים יודע ואף הראה לנו שם בגנזי מרומים, כי רק כך נרוויח את השכר המגיע לנו ונתקן את הטעון תיקון. יתרה על זאת, יש נשים שבאות לעולם בשביל תכלית אחרת. הן מקדישות עצמן לקרוב רחוקות, להכנסת אורחים, להשפיע חסדים והארת-פנים. הנה את מיכל גננת רגישה וטובת-לב, יש לך 30 ילדים צדיקים שאת מעטירה עליהם חן ואהבת אלוקים והלכות כיבוד הורים. הנתינה הזו בחיינו, היא הפירות, היא הילדים שאנו מביאות לעולם. ואנו כמובן מאמינות בכך בכל נימי נפשנו. אל תבכי מיכל, אין כאן מקומו של בכי. תתחזקי, תאמיני שיש בכוחך לסבול ולספוג את הנסיון הקשה והמר הזה. ויתירה על זאת, בהחלט יתכן שאם תעמדי בו באהבה, ואפילו בשמחה, ותוכיחי לקב"ה שקיבלת את הגזירה בהשלמה, תזכי למתנת פרי הבטן. במילים חמות אלה, החייתה אותי גב' פריפז, הנשימה אותי ועוררה בי תעצומות נפש לשוחח איתך. סליחה ושבוע טוב. סליחה, לא התכוונתי..."

* * *

הגב' ציפורה מגדלי נפרדה בחמימות מידידתה מיכל, ופנתה להדליק נר של מוצאי שבת. ומול הנר הדולק לחשה: "ריבונו של עולם, קיבלתי כרגע את המוסר הכי נוקב בחיי. הייתי שותפה לשפיכות דמים, מבלי משים. אנא קבל את שברון לבי, את אנחתי, את תשובתי, לטובת פקידתה של מיכל בת רחל".

ושלהבת הנר ריצדה מרוגשת כאומרת: "אמן".

"אמא לא הגיעה למסיבת חומש"

יש בחייו של תלמוד-תורה מצוי, הרבה ימים מרגשים. ישנו היום המרגש של "שלום כיתה א'". היום הראשון, העיניים הבורקות של הזאטוטים, ההקשבה הילדותית והתמימה, והכל מתוך משובת בוסר לקראת הזרימה לתוך בנהר הגועש של עולם התורה והמצוות.

יש למשל את חגיגת סיום פרק "אלו מציאות" של תלמידי כיתה ד'. יש את מסיבת חנוכה הססגונית עם הדרשה הכובשת של ראש הישיבה האורח, ואת קרנבל פורים רווי הפרסים והתחפושות. יש גם את מסיבת סיום השנה, עם ילדי המקהלה המתוקים הכובשים בקולם הצייצני את ליבם של ההורים והאורחים.

אולם קהל קדוש, הכל משמח והכל פורח, אלא שישנה שמחה חגיגית אחת, שעולה על כל הנ"ל. מסיבת חומש. הטכס בו מעניקים המנהל ומחנך הכיתה את החומש לילדי כיתה א', עולה עשרת מונים על היום הראשון בתלמוד תורה, ועל שאר סיומי המסכתות ומסיבות הסידור.

מדוע? הו, הו, לכל ילד יש הסבר אחר מדוע מסיבת החומש הותירה בו חותם בל יימחה למשך כל שנות חייו. הלוא בינינו לבין עצמנו, אין חולק שהחומש יהיה זה "בראשית" או "שמות", חופן בחובו את האור האלוקי המפכה באותן נשמות זכות, ודרך היכרותם - עם האבות והאמהות, השבטים משה רבנו ומתן תורה - סוללת להם חופנים של אצילות רוחנית עליונה. הקשר הנפשי לחומש האישי, לחן הקורן של המילים המנוקדות

המודפסות, טעמו של רש"י ראשון, בונים לזאטוטים את בניינם הרוחני עדי עד.

* * *

מנהל תלמוד התורה "שירת התורה" הרב חיים נדב שריקי והמלמד המסור של כיתה א' הרב אבריימי גולדבלום הגיעו בשעת אחה"צ למרכז הקניות השכונתי ותפשו שתי עגלות. ומכאן ואילן התחיל המסע הגדול של איסוף הממתקים בכל מכל כל. שהרי סוד גלוי וידוע לכל תינוק של בית רבן, שממתק נותן חשק ומוטיבציה נוספת להשקיע מאמץ ללמוד בשקידה, להבין, ולהצליח.

כולו מחמדים, וחיכו ממתקים.

סוכריות צבעוניות, על מקל, ולא על מקל.

ופלים מצופים, גלילות, במבות וביסלי.

שוקולדים ממולאים בכל מיני מגדים ותופינים.

ארגזים ובהם פחיות שתיה, טרופיות, ושאר מיני משקאות ערבים לחיכו של כל דרדק מצוי.

שתבינו חברים, מסיבת חומש בתלמוד תורה "שירת התורה", זה ארוע שלא שוכחים עד זיבולא בתרייתא. לא ההורים שוכחים, ובטח ובטח שלא הצורבים הקטנים.

וכמובן מעל כל ערימות הממתקים ניצבים להם הפרסים היוקרתיים. שעונים, כדורים, קרטוני משחקים, צפצפות, מכוניות אלקטרוניות. מה לא?

ב"שירת התורה" ישנן - בלי עין הרע - שלוש כיתות בכל שיכבת גיל, ובסה"כ כ-100 ילדי כיתה א' פוקדים מדי בוקר את התלמוד תורה וצוללים לעולם התורה, ופיהם אומר שירה ותפילה.

* * *

התור ארוך כמו הגלות, רוטן המנהל הרב שריקי, לאוזנו של המחנך הדגול הרב גולדבלום.

"לא נורא" מנחם אותו גולדבלום. "היו גם תורים ארוכים מאלה ויכולנו להם, ובכלל ידידי הרב שריקי, מאז ומעולם ראיתי בתורים הארוכים

בדואר, בבנק או במרכז הקניות, נסיון מוסרי מן המעלה הראשונה. תור ארוך הוא ממש בית ספר לסבלנות, לויתור, ואפילו לעשיית חסד לכאלה שאינם עומדים בקצב הכנסת המוצרים לשקיות...

לפניהם בתור - מול עגלה צנומה למדי שהיו בה בעיקר חפיסות סיגריות וכמה בקבוקי שתיה קלה - עמד איש נמוך קומה שמנמן ומקריח, בן 50 לפחות, שעל אפו הנשרי מונח זוג משקפיים לא הכי מהוקצע. הרבנים החרוצים הבחינו שהאיש הזה מטה אוזנו לשיחתם, ומפעם לפעם מציץ - כמו בלש סקרן - בעגלות גדושות הממתקים שהם מסיעים אט אט לעבר הקופאית.

"השיחה בינינו מעניינת אותו מאד. אני לא מצליח לתפוש, למעלה מ-10 דקות, שהוא מגלה ענין בתופינים של מסיבת החומש שלנו שתערך מחר. הפלאפון שלו צלצל בלי סוף והוא השתיק אותו פעם אחר פעם, ולא ענה לאף שיחה".

אולי הוא חושב שאנחנו יצורים מעולם אחר, גיחך הרב גולדבלום. אתה יודע שהחילונים השמאלנים, בעיקר אלה שיש להם אף נשרי וקרחת, לא מסמפטים אותנו במיוחד, בגלל הזקן, הציציות והכיפה הענקית השחורה. אנחנו כמו חץ בעיניים שלהם.

"כן, אתה צודק" לחש שוב הרב שריקי "אני מצליח לקלוט בעיניים הנוצצות שלו, ברק של בוז וזלזול כלפינו. הוא מעיף מבט חודר בעגלות הממתקים, כאילו גנבנו אותם. חסר לנו שיזעיק משטרה. מאיפה צץ לנו הטיפוס המשונה הזה?? שיתעסק עם עצמו, מה הוא תוחב את אפו לשיחה בינינו... מה יש לו מהממתקים?"

* * *

השניים היו סקרנים ותמהים עד תנוכי אוזניהם.

כעבור 10 דקות נוספות ניצב השמנמן המקריח מול הקופה, והתחיל להעמיס את בקבוקיו וחפיסות סיגריותיו על הדוכן מול הקופה.

"תסלחו לי רבותי" הוא פנה לפתע לעברם של שני הרבנים "תסבירו לי בבקשה בשביל מה הכמות האדירה הזו של הממתקים. אני טעון בסקרנות..."

גולדבלום את שריקי כמעט בלעו לשונם. הקול של השמאלן הזה היה דווקא נעים לאוזנם, ולהפתעתם לא ניכר בו אפילו נימה דקה מן הדקה של ציניות מרושעת. עיניו חייכו בטוב לב ובקעה מהן סקרנות ילדותית כמו של ילד בן 5.

"הא, כן" אמר הרב שריקי "אתה לא תבין, אבל מחר בבוקר אצלנו בתלמוד תורה "שירת התורה" חוגגים את מסיבת החומש... מעניקים לילדי כיתה א' את חומש בראשית... אתה מבין, הם לומדים תורה, וגם מחלקים להם ממתקים ופרסים שיהיו שמחים..."

"הו, כן, אני מבין מאד", השיב השמנמן. "לא נולדתי אתמול, אני יודע בדיוק מה זה מסיבת חומש, אתם אולי מוכנים להכניס אותי שותף למסיבה?".

"כן למה לא?" השיב הרב גולדבלום.

"אוקי" אמר האיש, תעמיסו על הדוכן את כל ארגזי הטרופיות, שקיות הבמבה וגם את הפרסים. אני משלם..."

גולדבלום את שריקי, בלעו לשונם. הוא משלם? מה זה עלה במוחו? מנין נוצת בו רוח הקודש? מה לאיש המשונה הזה ולמסיבת החומש שלנו?

הקופאית העבירה את כרטיס האשראי של האיש, והוא הניח את הממתקים מעבר לקופה.

"כבוד הרבנים, שמי מושיק גרנות. אם תצטרכו עוד כמה דברים בשביל מסיבת החומש שלכם, אני לשרותכם. הנה כרטיס הביקור שלי... אתם תסלחו לי, אני אולי קצת חוצפן, אבל זה יהיה הגיוני ובסדר שגם אני אבוא למסיבת החומש, אני מבטיח לא להפריע..."

"כן, כן.. למה לא" גמגמו השניים.

"תודה, רק אימרו לי מה הכתובת".

"רחוב יהודה הנשיא 36 שכונת שבטי ישראל" המשיכו השניים.

באיזו שעה להגיע?

"בעשר וחצי" זמזמו הרבנים נבוכים עד למעלה מגבותיהם.

"תודה, באמת תודה שזיכיתם אותי ליטול חלק במסיבת החומש, הו, הו, כמה שאני מתגעגע לרגע הזה..." אמר אדון גרנות, נפנף להם לשלום ודחף את עגלתו לעבר מגרש החניה.

* * *

גולדבלום את שריקי גרדו פדחתותיהם במבוכה. מאיפה נפל עלינו הגרנות הזה? איך בלי ניד עפעף הוא שילם 1,150 ₪ על הממתקים

והפרסים? איך לא דנו אותו לכף זכות? מה מניע אותו ליטול חלק במסיבת החומש, מה הוא ילדון בכיתה א'?

"רבותי הרבנים" ביקשה הקופאית "תתעוררו".

* * *

למחרת בשעה 15:10 בבוקר, נכנסה למגרש החניה שממול תלמוד תורה "שירת התורה" מכונית מרצדס מהודרת, חלונותיה אפורים ווילונות משתלשלים מסתירים את הנעשה בתוכה. הנהג הנמרץ פתח את הדלת האחורית ממנה יצא מכובדנו אדון מושיק גרנות לבוש מכנסיים קצרות, חולצת משבצות קיצרת שרוולים ולרגליו כפכפים. אין ספק, האיש הוא אנטי-תזה לפורמט של מנהל עסק רציני. לא חליפה, לא עניבה, לא חפתים. משונה? בהחלט! אבל זה מה שיש.

מי כבודו? שאל השומר החביב שרוליק שנידמן.

"אני לא כבודו" ענה לו מושיק גרנות. "אני מוזמן למסיבת חומש של כיתה א'" השיב האורח המוזר, ומה שיותר לשומר זה רק להביט בו משתאה ונבוך.

גרנות שלף מכיסו את הכיפה הלבנה והמקומטת שלו, הידק אותה חזק על קרחתו וביקש מהשומר לפתוח את השער.

רגע כבודו, נבהל שנידמן השומר, אני מרים טלפון להנהלה לבדוק אם מכירים אותו.

דמותו התמירה של המנהל הרב חיים נדב שריקי נעה בזריזות לעבר שער ביה"ס. השומר פתח את השער רק לאחר שהרב שריקי הנהן בראשו, ואז בצעדים זריזים נכנס גרנות פנימה. לחיצות היד החמימות, והטפיחות ההדדיות על השכם, שיכנעו את שנידמן השומר, שאכן מדובר באורח מכובד ותעיד המרצדס על כך, אבל גם מוזר למדי, יעידו הכפכפים והמכנסיים הקצרות. "נו מילא" הפטיר שנידמן.

* * *

הרב שריקי הושיב את מושיק גרנות בשורה הראשונה לימינו. המחנך המסור הרב אבריימי גולדבלום אף רץ להגיש לאורח כוס אורנג'דה תוססת... ונדמה היה לו שאיזו ברכה שברירית "שהכל נהיה בדברו" הובלחה מפיו. מענין.

הו, הו, היתה זו מסיבת חומש לעילא מן כל ברכתא. מחנך א' 2 הרב שמעון דוד אורטל ניצח בידיים אמונות על מקהלת הזאטוטים שהפליאו לרגש בקולם הדקיק גם אבות קשוחים. "טובה תורה מכל סחורה..." הם שרו בעיניים עצומות. "אשריכם אשריכם ישראל, לפני מי אתם מיטהרים ומי מטהר אתכם... אביכם שבשמים".

היי היי, עיניו של מנכ"ל חברת היבוא "גלובוס-טופ" היו מרותקות לעבר הקטנטנים, ידיו היו שלובות זו בזו, והרב שריקי הבחין שהוא במתח עצום.

"ואומר ואומר מקווה ישראל השם" זימרו ילדי החמד כשהם מרימים את הכתרים שעל ראשיהם, ומניפים ידיהם אל-על. "אביכם שבשמים מטהר אתכם".

אחר כך עלה המנהל הרב חיים נדב שריקי לבמה. הוא ליטף את ילדי המקהלה בלחייהם. נשק לכמה מהם וניגש למיקרופון: "הורים יקרים, אבות טובים ואמהות נפלאות, זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו. מסיבת חומש הוא כמו יום מתן תורה... יום קדוש המשמח את אבינו שבשמים ומהווה סגוריה על כלל ישראל. כאן המקום והזמן להודות לכם הורים נכבדים על ההשקעה העצומה שלכם בחינוך ילדיכם. על החמימות, האיכפתיות, האהבה, ובעיקר על שיתוף הפעולה עם המחנכים וההנהלה. כדי להצליח בחינוך - נטיעות קדושות אלה - יקירי, צריך לחבק ולנשק אותם בבחינת "ישקני מנשיקות פיהו", צריך לעקוב אחריהם בבחינת "עיני השם צופיות". אני חש חובה מוסרית נעלה לשמח אתכם אתכם אמהות יקרות, על המסירות היומיומית להאכיל ולהלביש את צעירי הצאן, ולהביאם לכאן שבעים, שמחים ונטולי דאגות, לקראת עוד יום של עמל תורה...".

הרב שריקי הבחין לפתע שמושיק גרנות הרכין את ראשו. "ועכשיו יעלו לכאן תלמידי א' 1 לקבל את החומש...".

לאחר הענקת החומשים עלתה שוב המקהלה המתוקה ובקולות של מלאכים הסתיים הארוע בשיר המרגש וסוחט הדמעות (שכתב והלחין המחנך הדגול אבריימי גולדבלום) "אמא, תודה לך".

הרב שריקי והרב גולדבלום שמו לב שאדון מושיק גרנות החוויר... ועם אצבע יד ימינו הוא מנגב את העיניים. "אין ספק" הרהרו "הבן-אדם מרוגש כמו ילד קטן...".

* * *

לאחר הארוע, הוזמן מר גרנות לחדר המנהל. שלוש כוסות קפה שחור הונחו על השולחן, ואז לאוזני הרב שריקי והרב גולדבלום פתח משה גרנות, איש העסקים את סגור ליבו.

"שמתם לב שאני נרגש כמו תינוק... יש בי צורך עז להיחשף בפניכם, כי אני מרגיש שאתם אנשים טובים, מחנכים דגולים שעושים מלאכתם נאמנה, ואני מודה לה' שהכרתי אתכם. בזכותכם חזרתי היום 44 שנים לאחור. מושיק גרוסנר, ילד בן שש, שיש לו אמא טובה ונפלאה, כמו בשיר הסיום של המסיבה. ילד חביב וטוב, שיש לו אמא חמה ואוהבת, שרוצה שמושיק שלה יהיה גדול בתורה. והיא דואגת כל בוקר לכוס קקאו בשבילו, סנדוויץ, ארוחה חמה בצהריים, מתנות, וחיבוק של אם אוהבת, אשה עגונה שמגדלת שני ילדים קטנים בבית קטנטן בשכונת עוני. אמא שלוחשת לי באוזן: אבא הלך רחוק, אולי הוא יחזור אבל אתה מושיק תהיה צדיק, תלמיד חכם, ילד שעושה כבוד לכל אדם וגם לקב"ה. "אני מדבר איתכם ושומע את אמא לוחשת לי... אשה צעירה, עניה, נטושה, סובלת, אבל עם יראת-שמים בשביל להדליק אור בארץ גדולה. כשסיפרתי לה שבשבוע הבא יש לנו מסיבת חומש בביה"ס, היא רצה לקנות לי בפרוטות שנשארו לה, נעלים חדשות, חולצה חדשה, עניבת פרפר חדשה. "אתה מלך" אמרה לי אמא "אתה כמו משה רבנו, מקבל תורה".

"באותו בוקר של המסיבה, היא הלבישה אותי כמו נסיך והבטיחה כמובן להגיע בזמן. בשעה 11:00 הגיעו ההורים, ולפתע הבחנתי בדודה פרידה אחות של אמא, נכנסת לכתה ומתיישבת. היא נראתה לי מוטרדת, ואני הייתי סקרן לדעת מתי תבוא אמא. דודה פרידה חייכה לעברי חיוך מאולץ, והלב הקטן שלי ניבא רעות. אמא לא הגיעה למסיבת חומש וכל השעה הארוכה הייתי מודאג ומיוסר. כשהמנהל העניק לי את החומש וליטף את שערי, הבטתי בעיניים שואלות לעבר דודה פרידה "איפה אמא?", אבל היא התעלמה ממני... אחרי שהכל נגמר, היא ניגשה אלי חיבקה אותי ואמרה בוא ניסע מושיק.

"אחזתי בידי את החומש החדש ונכנסתי עם דודה פרידה בשערי בית החולים. אמא היתה מחוברת למכשירים, צבע פניה חיוור ומבהיל. הרופא הסביר לי שאמא נפגעה ממכונית חולפת ואם ירצה השם היא תבריא. הצגתי בפניה האטומות את החומש. דיברתי אליה. ניסיתי לעניין אותה בנאיביות של ילד. כמעט כל יום לקחו אותי לבית החולים, ודפדפתי מול עיניה העצומות למחצה בחומש שלי.

"אחרי חודש אמא נפטרה, ורשויות הרווחה העבירו את אחותי ואותי למשפחה "דתית". מהר מאד נעלמו הפיאות והתפילות ותוך מספר שנים הייתי נער חילוני לכל דבר. לאחר שחרורי מהצבא נכנסתי לעסקים, וכיום אני מנהל את חברת היבוא הענקית "קוסמוס טופ". אני יודע שאני עשיר בכסף, אבל עני ברוח. יש לי בלב צלקת בת 44 שנה, על כך שיום

שהיה צריך להיות המאושר בחיי, הפך לטרגדיה, ותמיד כשאני נתקל באנשים חרדים, אני חש צביטה של חרטה, ואומר לעצמי, מושיק אתה היית צריך להיות אחד מהם וכמה חבל שהזכות הזו חמקה מבין ידיך.

"אתמול במרכז הקניות כששמעתי אתכם משוחחים על מסיבת החומש, הרגשתי שאני מוצף געגועים לאמא שלי, לחברים הצדיקים שלי מכתה א' שנעלמו לי... ולכן ביקשתי שתזמינו אותי, כדי שאזכה למלא את החלל שבקרבי. ואכן כך, זכיתי בחוויה מלאה הוד ותפארת. יהיה לי לכבוד לאמץ את ילדי התלמוד תורה, ולעמוד לימינכם בכל פרוייקט רוחני שתמצו להפיק. אני מוצא בשניכם חברים של אמת..." סיכם מושיק גרנות.

שריקי את גולדבלום לחצו ידיו בחוס רב. "זו זכות גדולה בשבילנו שיהודי חס כמוך ישמח תינוקות של בית רבן, אבל תעשה לנו טובה, עם כל החביבות והנדיבות והחברות בינינו, אנחנו נזמן אותך אלינו, אבל אנא, אל תגיע עם מכנסיים קצרות וכפכפים... זה לא מתאים".

גרנות חייך בטוב לב. "אני איתכם לכל אורך הדרך, קיבלתי את ההערה. האמינו לי, רק היום קיבלתי חומש. תנו לי יד כדי שאצליח לעלות לכיתה ב'. תנו לי יד".

שריקי את גולדבלום נתנו לו יד.

נהרות אמונה

שכר שיחה נאה

אודה להשם בכל לבב, מאז הופץ ספרי הראשון "השאלה. התשובה. העתונאי", מגיעות אלי הרבה שיחות טלפון מרגשות, מאנשים יראי שמים מארבע כנפות הארץ ובפיהם הרבה סיפורי השגחה מופלאים, הראויים ללא ספק לפירסום. עד כמה שידי משגת אני מתעד סיפורים

אלה בראשי פרקים בתוך פנקסי הקטן, כדי, שבבוא היום, אתפנה לצקת לאותן מילים ספורות, תוכן רחב וצבעוני שיכניס לסיפור את אותו אדרנלין יחודי שיש לסיפור טוב, המאיר כזרקור בלילה חשוך את ידיו הטובות של הקב"ה.

* * *

"הרב קובי לוי שלום רב, שמי משה ואני שדרן באחד מערוצי הקודש רבות בשנים. בסוף השבוע שעבר באחת מתוכניות הלילה שלי, עלה מאזין מחיפה לשידור וביקש לשוחח על "המוות הקליני".

וכך אמר לי המאזין: "שמי אברהם, אני פנסיונר מזה שלוש שנים. חוץ משיעורי הקבועים בדף היומי, נטלתי על עצמי מחקר בנושא "המוות הקליני". החיים אחר המוות הם אחד מן הדברים המחזקים באמונה, ותמיד יש להם השפעה עוצמתית על רחוקים, ועל כאלה שמתעניינים רק בצד המיסטי של הנושא. ובכן, הספקתי במהלך שלוש השנים לעיין בעשרות ספרי מחקר, לקבל עבודות מחקר מאוניברסיטאות בחו"ל, לשוחח ולתחקר אנשים רבים שחוו מוות קליני, וחזרו לחיים. אין ספק כי מדובר במידע מדהים בכל קנה מידה, אך בכך אין כל חידוש.

וכאן שאלתי אותו: אם אין חידוש אז מה החידוש?

"הו" השיב המאזין החוקר מחיפה "הגעתי למסקנה מעניינת, שלא כתובה במפורש באף מחקר והיא - כאשר אדם מגיע לבית דין של מעלה, וחלילה וחס הוא אינו שומר שבת, נשמע אז קולו של המלאך המקטרג הצועק בפני הדיינים "פלוגי זה מחלל שבת!!!". וזה הכל. פשוט זה הכל. מעבר לזאת הוא לא מוסיף דבר, כי כנראה בשלב הזה של הדין אין מה להוסיף. המלאך המקטרג אינו מתאמץ להביא עוד עבירות ולפרטן. חילול שבת הוא כל כך נורא, עד שפמלייה של מעלה מזדעזעת מכך, ואינה זקוקה לשום עבירה נוספת כדי להכיר את מי שלפניה..." עד כאן המאזין.

"ובכן הרב לוי" המשיד השדרן משה "ירד מן השידור המאזין אברהם מחיפה, ועולה לשידור גברת המעוניינת להגיב על דבריו של המאזין הקודם.

הנה הציטוט: "שלום, שמי רחל, אני מתגוררת במרכז הארץ. רציתי לאמת את דבריו של המאזין הקודם. אכן כן, בבית דין של מעלה, המלאך המקטרג לא אומר יותר מאשר 'פלוגי מחלל שבת'..."

"רגע" שאלתי אותה "מנין הידע והקביעה הפסקנית הזו? שמא את עוסקת בחקר המוות הקליני?"

"אינני מעוניינת לספר..."

"חבל" אמרתי לה "אולי סיפורך יחזק כמה מן המאזינים. לפעמים חבל לאחסן עובדה מן הסוג הזה, שיכולה לפעול על לבבות רחוקים. לשמחתי הגב' שוכנעה, והחלה לספר.

* * *

"נולדתי במשפחה חילונית לחלוטין. עיסוקי המרכזי ותחום התמחותי היה הספורט לסוגיו. היתה לי הצלחה גדולה בתחום זה והרבה אהדה. גם לאחר שנשאתי עסקתי בתחום הספורט עד שזכיתי להריון. חלמתי שגם בני יהיה ספורטאי, כמו אמא שלו. אך מסובב כל הסיבות חשב אחרת. כשהגיע יום הלידה, השמש זרחה, האביב הפריחה והאור שלטו בנוף, והעתיד נשקף ורוד לגמרי. הלידה התנהלה כרגיל, ולאחר שעה נולד תינוק יפהפה בריא ושלם במשקל של ארבעה ק"ג. "המזל טוב" שוגר לעברי מכל עבר. הרופאים, האחיות, בעלי ובני משפחתי. השמחה הזו נמשכה בדיוק רבע שעה. לפתע איבדתי את הכרתי, הצוות הרפואי ביצע בדיקות מדוקדקות שנמשכו זמן רב. בשלב מסויים הלב פסק מלפעום, וחשתי כיצד נשמתי פורחת מגופי, ומלמעלה אני מביטה על נסיונות ההחייאה בחדר הלידה, ועל עיניהם המבוהלות של בני משפחתי, הממתינים במסדרון.

"וכמו בכל סיפורי המוות הקליני נכנסתי למנהרה שבסופה אור מלטף ושופע רחמנות. לא תאמין, הקב"ה מדבר עם כל אחת בשפתו. בקצה המנהרה ניצב אולם ספורט גדול ומפואר, במרכזו ישבו שבעה אנשים מכובדים שלא הכרתי. אחד מהם פנה אלי ואמר גברתי את עומדת כאן לדין.

"לדין? נדהמתי. מה לי ולדין? על מה דין?"

"לפתע נשמע קול רעש מחריד ומחריש אוזניים, כמו רעמים אדירים הבאים אחד אחרי השני. תופי האוזניים שלי נקרעו, אבל שמעתי היטב את קולו של המקטרג: "האשה הזו מחללת שבת!!!!!!"

"נכנסתי להלם... ובסופו מלמלתי לכוון הדיינים, מה לי ולשבת. אני לא מכירה שומרי שבת, כל משפחתי מחללת שבת מה בדיוק אתם רוצים ממני? הבחנתי שיש בטענה שלי ממש, והיא כן עושה רושם על הדיינים.

"בשלב זה נכנס לאולם הסניגור שלי, שביקש מבית הדין להקרין את הסרט של חיי. לפתע הבחנתי במסך ענק, שגודלו לפחות כמו בנין עירית ת"א. ראו עליו תינוקת קטנה... זו אני, הנה במסך אני בת שנה, בת שנתיים... בת חמש. הסניגור מוודא שלבית הדין אין שום טענה עלי באותו גיל שרואים אותי על המסך... אני שמה לב שהדיינים דווקא

מגלים סימפטיה כלפי, הם לא מחפשים להענישני... והסניגור מפרח בי הרבה תקוות טובות... לפתע על המסך מופיעה תמונתי כשאני בת 20...

"ואז פונה אלי הסניגור בתוכחה: מה זה??? את לא צנועה!!! אוי, אוי, אוי, הרגשתי בושה נוראה. בושה שאין להגדירה במילים, כי היא נוראה מכל בושה שתעלה על הדעת, דווקא הסניגור מוכיח אותי... איזו בושה, ביקשתי באותן שניות להתנפץ למיליארד רסיסים ולהיעלם בקוסמוס. פשוט לא להיות קיימת מעוצמת הבושה... במוחי חלפו המון שאלות עלי, על מהות החיים, על הדין הנורא... ואז חשתי תעצומת נפש לומר את המילים הפשוטות הבאות: יש לי תינוק, תינוק קטן, אני לא רוצה לעצור את החיים הנפלאים האלה..."

"ראיתי נהרה של אור על פני הדיינים, חשתי שהם שמחים מהביטוי "החיים הנפלאים", שהם משדרים אלי אהבת ישראל טהורה וזה נרשם לי ככף זכות.

"ואז ביקש הסניגור להראות להם עוד סצינה מתוך חיי שהתרחשה יום לפני הלידה. אני יושבת מול המרקע, וצופה בתוכנית מרשת שידור אמריקנית. ומה בתוכנית? שני סוחרי יהלומים חרדים יושבים משוחחים, מקיימים ביניהם משא ומתן על עיסקה בת כמה עשרות מליוני דולרים. והנה הם לוחצים ידיים, מרימים כוסית "לחיים" והעסקה סגורה. ללא עורכי דין, ללא חוזים, ללא חברת בטוח. וכששואלים אותם מנחי התוכנית כיצד זה מבצעים עיסקה על סמך מילה ולחיצת יד הם משיבים: "אנחנו יהודים יראי שמים המאמינים בתורה הקדושה, אנו נותנים אמון זה בזה כי התורה היא נר לרגלינו... והקב"ה בינינו.

"לפתע רואים את פני על המסך כשהן מתפעמות ושומעים אותי אומרת: "לא יאומן, איזה יופי שאנשים בכוח התורה הנפלאה הזו חיים עם אמון וידידות שכזו... באמת תורה נפלאה..."

"עיניהם של שבעת הדיינים פונות אלי, ואני מרגישה רוגע. אני מבינה שהם מאד מאד מרוצים ממני. אחרי מספר שניות פנה אלי אב בית הדין ואומר לי: "גברתי, דיברת יפה על התורה, שיבחת את התורה. אנחנו מתירים לך לחיות חיי תורה. את יכולה לרדת לעולם ממנו באת, ולגדל את תינוקך עם התורה.

"45 דקות הייתי חסרת-חיים, במוות קליני. ברוך השם עברו מאז 25 שנים..."

* * *

"אתה שומע" הרב לוי מסיים השדרן משה מערוץ הקודש "הגברת הנכבדה הזו הספיקה להשיא את בנה הבכור, ויש לה עוד ארבעה בנים בני ישיבות חכמים וצדיקים. נו? מה תגיד, שכר שיחה נאה של אשה שעולמה זה רק הספורט, הביא אותה להיכנס בגאון בדלת הקידמית לעולם הנצח".

תסלח לי הרב לוי, אני חייב לחזור לשידור".

נחת כשר

"מי שברך אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את השם הטוב ראובן בן שמעון שיזכה לבריאות טובה, שלום בית, פרנסה ברווח ונחת כשר מכל יוצאי חלציו...".

"נחת-כשר" איזו מן ביטוי זה? נחת זה נחת! איזו תעודת כשרות צריך להמציא גם לנחת מצאצאינו שיהיו בריאים. כך שאל את עצמו יגאל בן נתן חוזר בתשובה צעיר שהאזין בקשב רב לנוסח ברכותיו של רב בית הכנסת הרב דוד.

הרב דוד תלמיד חכם מובהק, שמאור פניו כובש את כל רואיו, וחיוך של טוב לב והבנה נסוך על שפתותיו, בוגר ישיבות קדושות, הקים משפחה לתפארת, ומדי ערב היה מרביץ תורה בעיר ובשכונותיה. שיעוריו המאלפים ריתקו רבים. גם יגאל בן נתן, סוכן הבטוח, מצא עצמו מרותק ובלוע כל מילה בשקיקה, בשיעוריו של הרב דוד. מעת לעת היה מסיע אותו מדרום העיר לצפונה וחוזר חלילה. הזמן הנקי והאיכותי עם הרב, היה שווה הון רוחני רב שעיצב את עולמו הפנימי של יגאל שהיה בצעדיו הראשונים בעולמה של תורה.

* * *

רק לאחר שנה אזור יגאל אומץ והחליט לשאול את השאלה שהעסיקה אותו זמן רב.

"כבוד הרב, מדי שבת אני שומע אותך מברך את העולים לתורה ובסיום הברכה אתה מאחל להם שיזכו לנחת-כשר מכל יוצאי חלציהם. אני לא מבין, נחת זה נחת, מדוע להצמיד לו תעודת כשרות?".

הרב דוד נשען על כסא המכונית, עצם את עיניו, ואמר "ר' יגאל, יש לנו 10 דקות עד לשיעור הבא, תחנה בצד, אני הולך לספר לך סיפור אמיתי. בסופו של הסיפור בעזרת השם, תזכה לתשובה לשאלתך המסקרנת".

הנה הסיפור לפניכם.

"הדרך הארוכה, המתלולים המסוכנים, הקור הצורב, השלג, גבו מחיר דמים כבד. משפחת שמסי איבדה במסע המפרך את בנם שמעון בן ה- 11 שקפא למוות באחת הגאיות. משפחת אולשין איבדה את בתם מרגלית בת ה- 8 שחלתה בשחפת וגוועה לנגד עיני הוריה ואחיה.

"המסע לארץ ישראל נמשך כשלושה חודשים תחת להט החרב המתהפכת של פגעי הדרך ואימת השלטונות. זה התחיל בלילה חורפי אחד בעיירה קטנה גלונציה שבאפגניסטן, לאחר שסוכן ממדינת ישראל העביר מידע, שעכשיו הזמן המתאים לחצות את הגבול, לנוע לכוון אירן, ומשם להמריא במטוס, ובשעה טובה לנחות בארץ ישראל. מה שתוכנן לשבוע או שבועיים, נמשך שלושה חודשים איומים, הרבה מעבר לכל התחזיות השחורות.

"משפחות שמסי את אולשין, גרו בשכנות באותה עיירה אפגנית קטנה וענייה וליבם המה מגעגועים - ירושלים. השמועות על המדינה החדשה, על הפרחת השממה, על קברי הצדיקים, על שיבת ציון עשו את שלהם.

"השלטון האפגני בשנות ה- 50 המוקדמות היה אנטישמי מובהק, וסגר את גבולותיו בפני היהודים, כדי למנוע מהם להגיע לבית החדש.

"הלילה חוצים את הגבול" החליטו ששון שמסי ואברהם אולשין. "אורזים מזוודות בעיקר מזון ובגדים חמים ובחסדי השם נגיע לארץ ישראל".

"הם דאגו לשחד בכמה מטבעות זהב ותכשיטי כסף מורה דרך אפגני ויצאו אל הלילה הצונן והמאיים.

"ידידות הדוקה שררה בין הגברות שמסי ואולשין, הן שיתפו פעולה באהבה גדולה בגידול הילדים, בבישול ואירגון השמחות. הכל. עכשיו הן צעדו כתף ליד כתף כל אחת אוחזת בתינוק הקטן שלה, העטוף בפרווה עד קודקודו.

"תלאות הדרך והאסונות רק העמיקו את הידידות האמיצה. שתיהן סוככו על התינוקות מול סופות השלג, שתיהן הניקו אותם בהפוגות, שתיהן כיסו גם את קברי הילדים שלא שרדו...

"רצוצים ושבורים אחרי שלושה חודשים הגיעו שתי המשפחות לנמל התעופה בטהרן, וטסו אל הארץ המובטחת. שכולות, אך מלאות תקוות.

"בארץ ישראל התחננו שתי הנשים להישלח לאותה מעברה, אך לשווא. משפחת שמסי נשלחה דרומה, משפחת אולשין צפונה. כל אחת לגורלה בארץ חדשה, שפה לא מוכרת והרבה מפגעים רוחניים.

"הפרידה היתה קשה. גב' שמסי וגב' אולשין התחבקו ארוכות ושפכו דמעות כמים. זו נישקה את תינוקה של זו, וזו את של זו. הן הרעיפו ברכות אחת על השניה, אחר כך כל משפחה הלכה לדרכה. בעשר השנים הראשונות הן עוד הצליחו לשמור על קשר. התינוקות שגדלו נפגשו מספר פעמים, והכירו את סיפור המסע שהצליחו לשרוד אותו כתינוקות.

"אחר כך 25 שנות נתק. הילדים כבר גדלו והתבגרו. גברת שמסי צפתה את הנזקים הרוחניים העלולים להגיע לילדיה ושמרה עליהם מכל משמר, והקפידה לרשם רק לישיבות קדושות. באומץ היא ויתרה על הפנקס האדום, ועל פיתויי הציונות ולמרות שעקשנות זו עלתה להם בימי רעב ואבטלה, החינוך היהודי היה משאת-נפשה. לימים היא נקלעה בסערת גשמים לתחנה המרכזית בתל-אביב. שם על הספסל היתה ישובה גב' אולשין. על שתיהן קפצה זיקנה, אך הן זיהו זו את זו, וההתרגשות עלתה על גדותיה. ואז שוב, צפו ועלו הזכרונות, וכל אחת במרץ רב, סיפרה על בני משפחתה וכו'.

ואז שאלה גב' שמסי את חברתה, ומה שלום התינוק שלך זבולון?

"הו" השיבה גב' אולשין "הוא כבר גבר לתפארת. הוא למד כלכלה באוניברסיטה ויש לו מספר תארים, ועכשיו הוא איש עסקים מצליח וברוך השם יש לי נחת ממנו... הוא אומנם כבר לא כל כך דתי, אבל יש לי נחת...".

ומה שלום דוד התינוק שלך? שאלה הגב' אולשין...

"ברוך השם, דוד'ל שלי למד בישיבות קדושות, הוא כבר רב בישראל, ויש לי נחת, נחת כשר ממנו... המון נחת כשר".

הרב דוד נשם עמוקות. "ר' יגאל יקירי, אני הוא אותו תינוק של גב' שמסי. אמי התאלמנה זמן קצר אחרי שהגיעה ארצה וחסכה מפת לחמה כדי לחנך אותי ואת אחי בישיבות. כשהיא סיפרה לי - אי אז - על המפגש עם חברתה גב' אולשין, והשמיעה לי את הביטוי "נחת כשר", זה פלח כמו חץ את לבי. ניסיתי לאתר את זבולון אולשין, ובין לבין נודע לי שהוא עוסק בעניינים לא כשרים, כמו הלוואות בריבית למשל... השקעתי בו זמן לקרבו, להחזירו לדרך אבותינו, אך לא עלתה בידי, עדיין... אז יש נחת ויש נחת. אמא שלי הלכה לעולמה לפני כעשור שנים, וכשאני פוקד את קברה אני מקפיד לומר לה "אמא, אני מקווה שאני ממשיך לעשות לך נחת-כשר... ולא פלא שכאשר אני מברך את המתפללים, הביטוי הזה שגור על לשוני... ועכשיו ר' יגאל בוא נקפוץ לשיעור הבא, ושתזכה גם

הגיהנום של דוד ריצ'רד

לכתריאל מנצור יש רצון בלתי נדלה להפיץ תורה. הקב"ה חנן אותו בלשון לימודים, ציורית ורבת אנפין. הוא זכה בכישרון שמיימי להפיק ממדרשי חז"ל מערכות שלמות של מוסר יראת-שמים והפקת לקחים, כשהוא שוזר ביניהם סיפורים שנונים ומפתיעים. מאזיניו מביטים בו קרועי עיניים, עוקבים אחר תנועות שפתיו כדי לא לאבד אף מילה.

בגיל מאוחר יחסית זכה כתריאל ידידנו לגלות את אביו שבשמים, ומאז ניצל את זמנו לשנן משניות ומדרשים וללגום מסכתות שלימות, כשבין לבין הוא בולע ספרי מוסר. בנוסף לכך, הוא חמוש בזיכרון צילומי מפליא המסייע לו בדרשותיו לנוע מן החומש, למשנה, לגמרא ולזוהר בקצב מפליא ומעורר השתאות.

נו טוב, האמת ניתנת להיאמר שהרבצת תורה בישיבות או בתלמודי תורה הם לא הצד החזק שלו. מה כן הצד החזק?

דרשות בבתי אבלים.

ר' כתריאל מעולם לא ניהל רישום של הופעותיו בבתי אבלים בעשור האחרון, אך אם ננסה לאמוד אזי אין שבוע שהוא לא פוקד חמישה ששה בתים, ובימי השיא הוא פוקד אפילו ארבעה בתים ביום, השם ישמור בר-מינן.

הוא לא בוחל באף בית, ומעולם הוא לא משיב בשלילה להזמנות לדרוש. ההיפך, הוא פונה לידידים ומכרים ומבקש שאם הם שומעים או יודעים על משפחה היושבת שבעה, שיעדכנו אותו. ר' כתריאל גם לא מצפה שמישהו יאותת לו לדבר, הוא מאותת לעצמו ומיד כובש את לבם של הנוכחים.

שלא לציטוט, מר כתריאל אומר, שיש לו סיפוק לדרוש דווקא בבתיים של יהודים חסרי מושג ביהדות, ואשר לראשונה בחייהם שומעים על הישארות הנפש, העולם הבא דין גיהנום וגן עדן, ושאר מושגים יסודיים שכל תינוק בתלמוד תורה יודע.

יפה, עד כאן למדנו להכיר את כתריאל מנצור, ותתפלאו הוא לא גיבור סיפורנו, אלא הסיפור בא ממנו. וגם זה לא מדויק.

* * *

ובכן, לפני כחצי שנה נקלע כתריאל לבית אבלים בשכונת יוקרה תל-אביבית, שם ישבו ופיטפטו אבלים ומנחמים, באופן כזה שקשה היה להבחין מי אבל ומי מנחם, שלא לדבר על כך שהאווירה הכללית דמתה למועדון חברים בקיבוץ, רק חסר היה שיפעילו את מערכת הסטריאו עם מוסיקת רקע מתאימה. זה לא אבל זה קונצרט...

מיודענו החביב והמיומן, דפק על השולחן וביקש את רשות הדיבור, וכהרגלו בקודש כאשר עמד מול ציבור חילוני הוא פתח את הדרשה במשפט המחץ שלו: "עזריאל מורגנשטרן זכרונו, לברכה לא מת!!! הוא חי".

וזה הספיק, כי מיד לטשו עליו כל עשרות "הצפוניים" שבמקום עיניים בורקות מסקרנות. "מה פרוש לא מת, קברנו אותו שלשום" שאל סקרן ממושקף שעל אפו הזדקרו להם ששה שיבעה עגילי כסף.

"לא מת! ואני מוכן להוכיח לכם זאת" התריס הדרשן שלנו.

לא נלאה אתכם קוראים יקרים במקבץ הראיות וההוכחות על הישארות הנפש, רק נגלוש לסיפור הקלאסי, המופיע במדרש על רבי עקיבא, שראה באחד ממסעותיו אדם שחור ומפויח אחד נושא על גבו עצים. חזותו של האיש השחור נראתה שונה ומוזרה ורבי עקיבא שאלו האם הוא מבני העולם הזה, או שמא מן העולם הבא. האיש המפויח ענה שהוא מן העולם הבא וסובל עונש חמור יותר מן הגיהנום, זאת עקב עברותיו החמורות והרבות. הוא נענש לאסוף עצים, לעשות מדורה, לשרוף את עצמו, ואת האפר מפזרים מלאכים ברחבי העולם. אחר כך מחזירים אותו מחדש לחיים וחוזר חלילה כבר עשרות שנים.

"הצפוניים", עם כל הציניות שלהם, היו המומים. סוף הסיפור, שרבי עקיבא הביא על תיקונו את האיש השחור שסבל דיני דינים של גיהנום, העלה חיוך של מבוכה ושמחה על שפתותיהם.

"רבי עקיבא החזיר את בנו של הנענש בתשובה, הבן עלה לתפילת ערבית כשליח ציבור וכשאמר קדיש הסתיים דינו של אביו בגיהנום. האיש התגלה לרבי עקיבא בחלום וברך אותו והודה לו... אז אתם מבינים? מר עזריאל מורגנשטרן שאנו מתאבלים עליו, לא מת. אנחנו רק צריכים לדאוג שיהיה לו טוב בעולם הבא".

* * *

הבחור הממושקף עם העגילים על האף ניגש אחרי הדרשה לכתריאל מיודענו וביקש לשוחח עמו.

"שמי שוקי מידן, והסיפור על האיש השחור ששרף את עצמו והגיהנום שלו נגע לליבי, ולי אין ספק שהוא מתרחש כעת, כיום... ואני אפילו מכיר מישהו שיש לו את הגיהנום של האיש השחור בסיפור עם רבי עקיבא. הוא נשרף, ושוב מתפזר ונאסף ושוב נשרף. חוזר חלילה..."

הפעם היה זה ר' כתריאל מנצור שפער שתי עיניים שחורות ובורקות. "מה פרוש אתה מכיר מישהו כזה?"

"כן" השיב שוקי מידן. "זה הדוד שלי. "ובכן נולדתי בבית חילוני, אבל אף פעם לא התרסנו נגד היהדות, ולא התחנכנו לשנוא חרדים. אבל הדוד שלי ריצ'רד, אח של אבא, עשה מעשה שלא יעשה. הוא עבר עבירה נוראה (ומפאת צניעות ודברים שהשתיקה יפה להם לא נבאר במה מדובר ק.ל.), שאפילו חילוניים מזדעזעים ממנה. וזו עבירה נמשכת, שכל כולה בזיון נורא לדרך ארץ שבני אדם מן הישוב מחוייבים לה... בני המשפחה ניסו לשכנעו לעזוב את החטא, אך הוא סירב. שלוש שנים ניסו לשכנע ולא עזר. במהלך התקופה נפטרו אביו של הדוד, שהוא סבי, וגם נפטרה אחת מאחיותיו ממחלה קשה. האבל במשפחה היה כבד, שכן הקשר בין האחים והגיסים והסבא הוא הדוק וחם. עד כאן הכל תקין. גם דוד ריצ'רד ישב שבעה על אביו ואחותו.

"חלפו מספר חודשים ואז ארע דבר מעניין. דוד ריצ'רד בא לבקר את אמו, שהיא סבתי, ושאל אותה לפתע איפה אבא? סבתא היתה המומה וענתה: אתה יודע שאבא שלך נפטר לפני כמעט חצי שנה..."

"ואתה לא תאמין הרב כתריאל, דוד ריצ'רד שמע זאת וזעק זעקה גדולה ומרה אבא נפטר!!! אבא!!! למה לא סיפרתם לי?! למה העלמתם את זה ממני?! הוא בכה בכי נורא, טרק את הראש בקיר, פצע את עצמו. קרע את חולצתו וישב שעות ארוכות אבל וחפוי ראש ממרר בבכי. אחרי אותן שעות הוא התעשת וחזר לתפקד כרגיל, כאילו לא קרה כלום. אותה סצינה חזרה על עצמה כשהלך לבקר את גיסו, ושאל איפה אחותו? הגיס השיב היא נפטרה, שכחת? ושוב הזעקות, וקריעת החולצה והבכי חזרו על עצמם. ואחרי כמה שעות התאוששות. שוב, חזרה הסצינה על עצמה. האיש חלה באלצהיימר.

"אתה מבין הרב כתריאל, כששמעתי את סיפורך על הגיהנום של האיש השחור חשבתי לעצמי, בורא עולם מביא דין דומה גם על אדם חי, בחיי חיותו. שתבין מאז שדוד ריצ'רד איבד את זכרונו חלפו 10 שנים והסצינות הללו חזרו על עצמן עשרות רבות של פעמים במשך השנים,

וחייו פשוט אינם חיים. הוא מתאבל וקם מאבל וזועק ומשתולל, ונרגע וחוזר חלילה. רחמנות".

* * *

חיזקת אותי באמונה, אמר וחיבק ר' כתריאל מנצור את שוקי מידן הצעיר. במשך שנים אני מחזק אנשים באמונה, יש דין ויש דיין, צריך רק לפקוח את העיניים, להתבונן. ותאמין לי שוקי חביבי, הקב"ה אוהב את דוד ריצ'רד ושולח לו גיהנום בעולם הזה, כדי לחסוך לו דינים חמורים פי מיליון בעולם הבא...

שוקי מידן ליווה את ר' כתריאל עד הכניסה לרכב, ובטרם נפרדו ביקש "הרב כתריאל, תשמע הערב הזה הרגשתי טיק בלב. יש לי סחרחורת בראש עם האיש השחור, דוד ריצ'רד והגיהנום. תגיד לי איך יוצאים מן הגיהנום הזה?".

כתריאל פתח את דלת המכונית וסימן לשוקי מידן לעלות: עלה חביבי עלה, יש לנו עוד הרבה על מה לדבר. דומני שאתה חייב הרבה הכרת הטוב לדוד ריצ'רד שהיה השליח שלך לגילוי ההשגחה העליונה והמדוקדקת.

שוקי	מידן	נכנס	.
------	------	------	---

כאחד הגדיים הזריזים

זו היתה ציפיה מורטת עצבים. לא היה יום, לא היה לילה. התפילות קרעו שחקים והגיעו עד כיסא הכבוד. בן(י). רוצים בן, אחד, בריא שנגדל אותו, נטפח אותו, נחנך אותו ונשלח אותו לתלמוד-תורה, שנזכה שיהיה לנו צאצא תלמיד חכם וירא אלוקים. איך אפשר - ריבונו של עולם - להקים משפחה מבלי לזכות לפרי בטן, לפעייה של תינוק, לחיוך הראשון, לשן המצחיקה בקידמת החד העליון, לנפנופי הידיים העקשניות, להחלפות, לבקבוקי המטרנה האינסופיים. איך אפשר!?!

אליעזר וגרציה אדמון לא התייאשו, גם אחרי 18 שנות נישואין עקרים הם היו בטוחים שיש תקווה, שהקב"ה יאזין לתפילתם ואל שוועתם, והישועה בוא תבוא. בן או בת - העיקר המשכיות.

גרציה אדמון אשה חרוצה וחזקה. חברותיה לעבודה מתארות אותה כמורה יסודית, קפדנית, אבל שופעת חמימות לתלמידותיה. חמימות לחוד, ודרישות לחוד. ההומור אמנם לא היה צד חזק באישיותה, אבל המורות וגם התלמידות ידעו שעצב גדול מימדים שוכן בליבה, ולמי יש מצב רוח לבדיחות באקלים הבודד הזה. כולן ידעו למה, רבות מהן במשך השנים שיננו את שמה ושם אמה, גרציה בת נעמי שמחה, לזרע של קיימא. אמן.

אליעזר אדמון שכיר בחברת שיווק של צעצועי ילדים, יהודי פשוט וירא שמים בתכלית. בעודו עוסק בנסיעות מקצה הארץ לקצה, הוא משנן משניות וגורס מזכרוננו את הסוגיה האחרונה של הדף היומי, עליה היה שוקד בערב של יום.

אליעזר וגרציה תמכו ועודדו זה את זה, אבל הכתלים הריקים, ההווה הכבד והשקט הנורא העיבו על שמחת חייהם. בן. רוצים בן. כמה אפשר לחכות?

* * *

מסובב כל הסיבות נענה לתפילתם. הודו להשם כי טוב כי רב חסד הוא. אליעזר וגרציה החליטו לשמור בסוד את הבשורה הטובה, בבחינת אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, וכאן במקרה הזה צריך גם המון המון ברכה וסיעתא דיישמיא.

בשליש השני של ההריון, ולאחר שנועצה עם רופאת המשפחה, יצאו הזוג אדמון לבצע בדיקת אולטרא-סאונד, כדי לשמוע ולשמוח שהכל מתנהל בצורה בריאה ותקינה.

רצו לשמוע...

"צר לי" אמר להם ד"ר בליבשטיין בעיניים כבויות "אבל האולטרא-סאונד חושף בעיה כאובה שיש לעובר. אני יודע שאתם מצפים לתינוק למעלה מ-18 שנה, אבל אינני יכול להסתיר את המימצא הקשה..."

גרציה ואליעזר היו ישובים מולו, ועננה שחורה של קדרות החלה לסחרר אותם, והפכה את אבריהם לכבדים מנשוא. האם זה נסיון שלא יוכלו לעמוד בו? האם לא כדאי שהאדמה תבלע אותם? אולי אנחנו רק חולמים?

"האמינו לי משפחת אדמון, המימצא הזה הוא נדיר, לעובר שלכם אין גפיים. לא ידיים... לא רגליים. הראש והגוף תקינים, הדופק סדיר... אבל..."

בכי כזה קורע לב, לא שמע ד"ר בליבשטיין מאז נכנס לתפקידו כרופא לפני 30 שנה. מרירות ויגון של 19 שנים עמוסות תקוות שנתמסמסו, נשפכו כמפלים אדירים על שולחנו, והוא נותר ישוב מאובן ונבוך. "הלוואי ואני טועה... ביקשתי גם את חוות דעתו של ד"ר מגן, ולצערי... אני ממש מצטער..."

ד"ר בליבשטיין הגיש לבני הזוג כוסות מים קרים, ורק אחרי שעה ארוכה הם אזרו כוחות נפש וגוף לצאת מן המרפאה, אל אופק מבהיל לא פחות מעידן העקרות.

* * *

כבוד הרב, אלה הממצאים. מה עושים? שאל אליעזר אדמון בעיניים לחות את גדול הדור. אנחנו מחכים לתינוק הזה עוד מעט 19 שנה. מה עושים?

הרב ז. הרים את עיניו הטהורות והבורקות וחיך חיוך ענק של טוב לב ואהבת ישראל במימדים של אטמוספירה. חיוך שנכנס ללב הפצוע כמו תרופה מדהימה שפותרת כל מכאוב. אקמול של כל המחלות.

"הו, ידידי החשובים אליעזר וגרציה אדמון, מזל טוב. אני שמח בשמחתכם. שיהיה בשעה טובה... נו אז האולטרא-סאונד אומר שאין ידיים, אין רגליים. לא נעים. אבל זה רצון השם, ואתם יודעים מה, אגלה לכם סוד. הבורא יתברך דואג לכל יציר נברא. ואם חלילה הוא צריך להיוולד עם איבר חסר, הוא משלים לו זאת עם איברים אחרים. הסכיתו ושמעו ר' אליעזר וגברת גרציה", ליטף חיוכו של הרב את פניהם העגומות של בני הזוג "רבי יעקב מעמדין מספר שבזמנו היה סופר סת"ם, שכתב מזוזות וספרי תורה הכי יפים ומהוקצעים באותה תקופה... עם הרגליים.

"כן, כן, עם הרגליים, כי הוא נולד בלי ידיים, וקיבל ברגליו, שהפכו לידיו, עוצמות וכישורים חסרי תקדים, ובנוסף הוא היה ירא-שמים ואנשים עמדו בתור לקנות ממנו ספרי תורה, תפילין ומזוזות. אגלה לכם עוד סוד, אחד מחכמי הדורות היה גביהה בן פסיסא, הוא נולד עם גיבנת ועליה עוד גיבנת. בקיצור כיעור לשמו. כשהגיעו שליחי העם המצרי למלך אלכסנדר מוקדון ותבעו שעם ישראל יחזיר להם את ביזת מצרים, חכמי ישראל עמדו פעורי פה ולא ידעו מה להשיב. אבל גביהה בן פסיסא ביקש להישלח, והשיב למצרים התובעים לאוזני המלך, שהוא מוכן להשיב את ביזת מצרים, בתנאי שהם, המצרים, ישלמו שכר עמל הכפיים של עבדי ישראל, 60 ריבוא עבדים כפול 400 שנה. המצרים ביקשו זמן לחשוב שלושה ימים, ולא שבו עד היום. ואם תשאלו מנין לגיבן הזה חוכמה כל כך גדולה. התשובה פשוטה: הכל בזכות אמא שלו פסיסא, שבנתה את

אישיותו, שחינכה אותו שהגיבנת היא לא מגבלה, ושאין חכם ונבון כמוהו. וכך הוא צמח לאילן מפואר של חוכמה ויראת שמים מבלי רגשי נחיתות על כי גיבן הוא. גם במקרה שלכם, אני אומר דבר דומה. מי יודע איזה שכל מבריק ואיזו נשמה מופלאה נטועים בגוף הזה שיש שטוענים שאין לו ידיים ורגליים. מזל טוב, מזל טוב ושיהיה לברכה".

* * *

חלפו להן שמונה שנים.

הרב ז. הגיע לחתונה משפחתית בירושלים. לפתע ניגש אליו ילד כבן 7 ושאל: כבוד הרב האם אתה מכיר אותי?

הרב ז. נוהג להשיב לילדים "כן, אני מכיר אותך רק תזכיר לי מהיכן".

"אתה היית הסנדק שלי" השיב הילד המתוק מביט במבט חד עם זוג עיניים נבונות "אני משכונת "ארזי הלבנון", מירושלים, ואמא שלי מורה".

"אתה אביתר!! אני לא מאמין, היכן אתה לומד? באיזה סוגיה? נו ומה אומר רש"י, ומה מקשה עליו התוספות? נו ואיך הריטב"א מיישב זאת? ורבנו חננאל? אוי, אוי, איזה תלמיד חכם אתה אביתר" סיכם הרב.

אחרי דקות ארוכות של פלפול תלמודי, אחז הרב ז. את ידיו של אביתר הקטן ופרץ עמו במחול סוחף לצלילי התזמורת. "כיצד מרקדין לפני הכלה".

* * *

גרציה ואליעזר מחו מרחוק דמעה של אושר, אביתר המוכשר שלהם, עם יד אחת בריאה ויד אחת תותבת, עם רגל אחת בריאה ורגל אחת תותבת, רקד בקצב מעורר כבוד, כאחד הגדיים הזריזים שבחבורה, עם גדול הדור. כן זה שנתן להם עצה שכולה אומרת כבוד לתורה, והודייה למי שאמר והיה העולם.

* * *

כן, כן, ראוי לסכם ולהדגיש, באולטרא-סאונד ראו, אבל לא ראו כמו שצריך, וגם אם ראו כמו שצריך, מי אנחנו שנכניס עצמנו לכבשן ההנהגה של ריבון העולם, שמחליט בסופו של כל הריון עם כמה איברים יולד

התינוק. אל תבטחו באולטרא-סאונד, שאין בו תשועה. התברכו מגדולי הדור ותושעו.

כיצד מרקדין, ריקוד תורה שאין בו שמץ של תותב.

חילול השם בקוברניצה

השמועה שעשתה לה כנפיים כמעט בכל הארץ, יצרה הרבה חילול השם ופגעה קשות בשמה הטוב של העיירה המתוקה והפסטורלית, קוברניצה.

בהחלט לא נעים, שעייירה קדושה ורבת חן זו, הדביקה לעצמה כתם בוץ כמעט בל יימחה, של זלזול בכבודם של נפטרים... כן, כן, תכף נעסוק בתוכן השמועה המזוויעה, אך טרם זאת בואו ונכנס עם מצלמת ההסטוריה לאותה קוברניצה החיננית.

ובכן מעתיקי השמועה בדורות האחרונים, גם אם ינגבו אבק מעל תאי זכרונם, לא יוכלו להיזכר בשמה של עיירה שכוחה זו, שהיתה תקועה לה הרחק בערבות רוסיה הצארית בין מוסקבה לסיביר, אי שם בין שומקום לאף מקום. מה שכן ידוע, שכמה וכמה תלמידי חכמים תקעו בה יתד עמוקה, והשקיעו עצמם בלימוד תורה במסירות-נפש ממש.

כ- 2,000 יהודים התגוררו בקוברניצה בימי הזוהר שלה, רובם ככולם עגלונים, סוחרים פשוטים, חייטים וסנדלרים. מיעוטם היו - כאמור - אברכים ברי-אוריין שתורתם אומנותם. שמה של קוברניצה לא נפוץ בארץ, בעיקר בשל צניעותם המופלגת של תושביה.

השלווה, החן והחסד שררו באותה עיירה חלומית שהחורף הארוך שלה, והשלג שנערם על פתחי בתי העץ, מנע מהם לנוע למרחקים ארוכים. מעטים מתושביה ביקרו אי פעם במוסקבה, ספורים ממש הרחיקו עד וילנא, ואפילו היה סוחר יין יהודי אחד, תושב העיירה, שנשבע שכף רגלו דרכה ברומא.

נו, נו, על כל פנים, תינוק שנולד בקוברניצה, יכול היה לגדול ולצמוח כ- 70-80 שנה עם המון תורה ויראת שמים באווירה קסומה ונינוחה, מבלי לצאת יותר משלושה ארבעה קילומטר צפונה או דרומה. הכל היה ברדיוס הזה. באר מים, שדות חיטה וכותנה, בתי כנסת, בית מדרש, ומכולת קטנה עם חביות גדושות של דגים מלוחים.

לפנות ערב היו נכנסים כל בעלי המקצועות לבית המדרש הגדול שניצב במרכז העיירה, ועוסקים בריתחא ד'אורייתא ממש בסוגיות אביי ורבא. שלא כבמקומות וערים אחרות, שם היה בית מדרש יחודי לנגרים, וכמוהו לסנדלרים, וכמוהו לסוחרים וכו', בקוברניצה למדו כולם כאיש אחד בלב אחד באותו בית מדרש, מבלי שיכולת להבחין מי עגלון, מי חייט, ומי אברך מן השורה.

רב העיירה הישיש אליעזר לייב שטרנשוש היה תלמיד חכם עצום, שהרביץ תורה יומם ולילה, והנהגותיו המוסריות היו לשם ולתהילה. נכדיו טענו שגילו מתקרב ל- 100 שנים, כאשר גם בגיל מופלג זה לא נס ליחו, ותנועותיו היו זריזות ויציבות כשל עלם צעיר.

עד כאן תעודת הזהות של קוברניצה.

* * *

"עובדי החברא-קדישא של קוברניצה, מתנהגים בצורה שפלה המבזה את כבודם של הנפטרים" טען בזעם - לאוזני רב העיירה - האורג צבי קלונימוס דרייפילץ, שקבר את אביו הקשיש לפני 10 ימים.

הרב שטרנשוש פער פיו בתדהמה: "מבזים את כבוד המתים? צר לי אך לא הבחנתי בדבר. עפ"י ראות-עיני הקברנים עושים מלאכתם נאמנה. עקבתי אחריהם לא פעם אחרי מלאכת הטהרה, הלבשת התכריכים, והם עושים זא לעילא ולעילא במסירות רבה" טען הרב.

האמת ניתנת להיאמר ששמועה מבישה זו ריחפה לה בשנה האחרונה - כמו ענני נוצה של הקיץ - מעל גגותיהם הדולפים של צריפי העיירה, אלא שאף אחד לא אזר אומץ לשים את הדברים כהווייתם על שולחנו של המרא ד'אתרא.

האורג זך המידות צבי קלונימוס דרייפילץ היה הנחשון, ודבריו היו נחרצים ובוטים.

"כבוד הרב" אמר "עיני ראו ולא זר, אנשי החברא-קדישא סיימו את מלאכת הקבורה של אבי - הריני כפרת משכבו - ומיד אחר כך נפנו בזריזות לעבר חדר הטהרה, נעלו את הדלת פתחו שני בקבוקי וודקה וישבו ושתו לשוכרה זחוחים ואולי אפילו עולצים. בושה שאין כמותה... התנהגותם פשוט גובלת בחילול השם, ואם הרב לא ישים קץ לדבר, אדאג..."

"שש.....ש...." היסה אותו הרב שטרנשוש: "טענה זו כשלך הגיעה לאוזני כמה וכמה פעמים בשנה האחרונה, אך אף אחד לא טוען כמוך, שהוא ראה זאת בעיניו..."

"חד וחלק, כבוד הרב" התעקש אורג העיירה "הם השיקו כוסיות ושתו כוס אחר כוס, לנגד עיני שבלשו בהם מבין חרכי הדלת..."

* * *

היתה זו שעת חצות לילה מקפיאה כשגבאי העיירה מוטקיה גולדמנט הזעיק את ארבעת אנשי החברא-קדישא לביתו של רב העיר. ראש החברא-קדישא ר' נתן אברהם קולמן, היה בטוח שיש להם קריאה דחופה לטהר גופה... אך לא.

הם ישבו מול הרב, כתלמידים נזופים: "אינני מאמין למשמע אוזני, ואני מקווה שאתבדה. ידידי הרב קולמן, האם זה נכון, שאחרי מסע ההלוויה אתם נכנסים לחדר הטהרה ושותים וודקה בצוותא... האם אבלס ויגונם של המשפחות איננו נוגע ללבכם? היעלה על הדעת שבמקום לקרוא תהילים, או משניות, לעילוי נשמת הנפטרים תעסקו בשתיה עולצת של משקה חריף?..."

הקברנים ישבו דמומים והמומים. הם הביטו לעברו של ראש החברא-קדישא ר' נתן אברהם קולמן וציפו למוצא פיו.

ר' קולמן ניגב את מצחו היטה גופו לעבר המרא ד'אתרא ואמר בקול מונוטוני אך מעומק ליבו: "כבוד הרב יאמין לי, חלילה וחס אין במעשה שעשינו חילול השם, אין במעשה השתיה ביזוי הנפטרים. לא זו דרכנו, וכבודו מכיר אותנו כבעלי בתים נאמנים העוסקים בתורה ומלאכה במסירות. אכן כבוד הרב, אנו מסתגרים בחדר הטהרה ושותים וודקה, אך ברשות הרב, אסבר את אוזניו, מדוע ולמה.

"צר לי הרב, אך לאחרונה רוח לא בריאה של אמונה סדוקה וצוננת מרחפת בקרב תושבינו. אנו הולכים אחרי גופת הנפטר ושומעים את בני המשפחה והמלווים משוחחים ביניהם ושואלים, מה גרם למותו של הבר-מינן, ממה סבל זכרונו לברכה... והתשובות כבוד הרב... אפיקורסות ממש. זה אומר שאבא שלו נפטר מדלקת ריאות, יש מי שאומר שאימו נפטרה משחפת או קדחת, או התקף לב. ממש דברי כפירה, רחמנא ליצלן. המחלות והתאונות אשמות... והרי זה לא יעלה על הדעת כבוד הרב, שאנשים מאמינים ושומרי מצוות תולים את המוות בגורמים גשמיים ושוליים, ושוכחים את הקב"ה, מלך מלכי המלכים הקוצב חיים לכל בריה. מי בחנק, מי בחרב, מי בעיתו, מי לא בעיתו, הלוא לא מזמן היה ראש השנה ובאותו יום קדוש מלכנו חתך חיים לכל יהודי, ואבוי לאוזניים שכך שומעות. יש כאלה ששוכחים זאת ומאשימים במוות את החיידק, הוירוס, או הלב החלש".

"נו" הנהן הרב "מדוע אם כן אתם עוסקים בשתיית וודקה אחרי מסע ההלוויה...?".

"בין כבוד הרב" הדגיש הרב קולמן "אנחנו נכנסים לחדר הטהרה, מוזגים וודקה לכוסיות, מברכים בקול רם, מילה אחרי מילה "ברוך, אתה, השם, אלוקינו, מלך, העולם שהכל נהיה בדברו" כדי לסלק את הקרירות באמונה שהדביקו לנו אותם אבלים חסרי דעת. כן כבוד הרב, אנחנו מברכים "שהכל נהיה בדברו" כדי לחזק את אמונתנו. ומה רע בכך, הכל נהיה בדברו, המחלה, המוות, החיים. ה-כ-ל, לא כן כבוד הרב...?".

חיוך גדול נמרח על פניו של הרב שטרנשוס, כמעט כמו הירח שעשה מאמצים מוצלחים להאיר מבעד לענני הסתיו.

נהרות מוסר

ליל הסדר בתוך הקבר

יואל מישה בלקינד היה הגביר החשוב של העיירה הציורית סמרגוניה בערבות רוסיה הצארית, ששכנה לחופו של נהר הבלוז. רוב תושבי העיירה היו יהודים תלמידי חכמים, שעשו מלאכתם עראי ותורתם קבע. כמה מהם היו גאונים עצומים שלא צעדו 4 אמות מבלי לעסוק בתורה. בלקינד מיודענו היה אף הוא בר-אוריין לא קטן, שעסק לפרנסתו ביבוא סחורות מאירופה לממלכת הצאר הרוסי. זרועותיו הכלכליות היו חסונות ורב גווניות, יודעי דבר טענו שהצאר זקוק לו כמו אוויר לנשימה, ואילמלא יהדותו הוא יכול היה בקלות לקבל את מושכות משרד האוצר של הממלכה.

בקיצור, יואל מישה בלקינד נשם אוויר פסגות, הממון זרם אליו בשפע, פועליו ופקידיו מיומנים וחרוצים, האשה מאושרת, הילדים בריאים ויש

לו כמה שעות טובות ביום לעסוק בתורה, בריתחא ממש. ככה זוכים לשני שולחנות.

לזכותו של הגביר ייאמר, שגם ידו היתה פתוחה לכל ונדיבותו קנתה לה שם טוב בקרב גבאי הצדקה שבמחוז, שלא לדבר על עשרות, אם לא מאות הקבצנים שאף פעם לא השיב פניהם ריקם. רק קבצן אחד תושב העיירה, הוא פשוט לא סבל. לא סבל? פשוט תיעב.

ועכשיו נעשה הכרות קצרה עם חיים ז'ונדל אפשטיין, קבצן מושבע רווק וערירי, בן 62, שחוץ מאשר לדפוק על דלתות ולבקש מזון ופרוטות לא עשה דבר. הלשונות הרעות טענו שהקבצן ז'ונדל הוא בעצם מיליונר גדול שצובר את מיליוני פרוטותיו עמוק באדמה, ככלי אין חפץ עד כי יבוא שילה. תבלול ענק בלט מעינו השמאלית, גבו כפוף, אפו פחוס להחריד, שני נחיריים ענקיים נמרחו על מרכז פניו וזקן מדובלל עיטר את לחייו. לא נעים לכתוב אך מראהו היה דוחה, ועננה של ריח לא נעים ליוותה אותו בתמידות.

למותר לציין, שבלקינד הגביר לא סבל את חיים ז'ונדל אפשטיין. משום מה היה נדמה לו, שבעיניו של הקבצן העלוב מרצד לו ניצוץ של נוכלות, וזה הרתיח את דמו. מעולם אבל מעולם, לא נתן בלקינד פרוטה לז'ונדל. הוא סמך בעינייים עצומות על כך שאם חושדים שהעני לא הגון, אין חובה לתת לו, מה עוד שז'ונדל קשישא היה רווק שלא רבץ עליו שום עול פרנסה של יונקים או חתנים.

* * *

היה זה בוקר אביבי, שבוע לפני חג הפסח אחרי תפילת שחרית, כשז'ונדל הקבצן החל לשרך רגליו במרדף חסר סיכוי אחרי בלקינד, לכוון אחוזתו.

"הרב בלקינד, הרב בלקינד!" קרא ז'ונדל. הגביר נעצר והיפנה ראשו לעבר הקבצן הצולע, כשעיניו מביעות בוז עמוק.

"הרב בלקינד, עשה לי טובה, שמעתי שלכבודו יש מאפיית מצות, האם יוכל כבודו לשמור לי שלוש מצות עבודת יד?, ואולי גם אזכה לקבל בקבוק יין טוב מן היקב של כבודו? לכבוד חג הפסח!..."

זה היה כבר יותר מדי בשביל בלקינד. גם מצות, גם יין, עוד מעט הוא גם יבקש לבוא לליל הסדר המשפחתי... הגביר חיפש משפט חכם ולוליני כדי להיפטר מן הטרדן והשיב: אם יישארו לי מספר מצות, ואם היין לא יחמיץ, אתן לך בלי נדר!!!

"תודה הרב בלקינד" אמר ז'ונדל בהתרגשות. מי יודע, חשב בלבו, אף פעם לא זכיתי ממנו לפרוטה, אולי אזכה ליין ולמצות. נו, נו.

* * *

גלגל סובב בעולם, ומי יודע מה ילד יום. יומיים אחר כך בשעת לילה מאוחרת נשמעו דפיקות על דלת ביתו המפואר של הגביר. חיילי הצאר עמדו בפתח, וכבלו את ידי העשיר המבוהל באזיקים כבדים.

"אתה עצור באשמת הברחת כלי נשק למלכות הצאר, מבלי להצהיר. יש לנו את כל ההוכחות לכך שהנשק עבר לידי המורדים". על פקודת המעצר היה חתום קצין המחוז קומיסר יבגני בולקצ'וב.

תוך דקות ספורות הושלך בלקינד לבוש בפיגימה, לקול זעקותיה של אשתו ולנוכח פניהם המבוהלות של ילדיו, על עגלה גדולת מימדים והובל אחר כבוד למעצר. אתר המעצרים של הצאר, לא היה אלא שרשרת של בורות עמוקים וטחובים, שמי שנכנס לשם ספק רב אם היה יוצא בריא בגופו, שלא לדבר על בריאות נפשו.

בלקינד חש שחרב עליו עולמו. זרקו לעברו שמיכה דקה, בקבוק מים והשאירו אותו קבור ששה מטרים בתוך האדמה, עם תולעים, עכבישים והשם ישמור, עקרבים. על זה אומרים דורשי רשומות: "מאיגרא רמא לבירא עמיקתא".

כל הלילה בכה בלקינד בתוך הבור והתפלל לישועה, כפי שמעולם לא התפלל.

* * *

תושבי סמרגוניה היו בהלם בבוקרו של יום. העלמותו של בלקינד סמוך לפסח היתה גם מכה קשה לעניי העיר, שהמתינו בכליון עיניים לחבילות המצות וארגזי היין שהעביר הגביר לידי רב העיר הרב ראובן הירש, שניצח על מלאכת החלוקה.

אגב, חיים ז'ונדל אפשטיין מעולם, אבל מעולם, לא ניגש לחלוקת הקמחא ד'פסחא של רב העיר. הוא ידע שיש קבצנים ועניים יותר ממנו.

יום ועוד יום. ערב חג הפסח ויואל מישה בלקינד עדיין טמון בבור, חי-מת, איש כבוי. מים במשורה ולחם צר. עוד מעט ליל הסדר. מה יאכל? איך יקיים את מצוות הפסח? מדוע לא הגיעו אליו עדיין?

שומר בורות המעצר ולארי גורניצקי היה טפוס קשוח ואטום מבע. זעקותיו של בלקינד שיקראו לרב העיירה ראובן הירש נפלו על אוזניים ערלות תרתי משמע. הוא הריח את הסוף.

השמש שקעה לה עגמומית וכוכבי ליל יציאת מצרים ריצדו במרומים, ובלקינד הגביר האומלל חש כי מותו קרב. הרעב הציק לו, וחמץ אסור באכילה. אוי, אוי, מאין יבוא עזרי. פה ושם חדרה לה קרן אור דקיקה. לפתע הוא הבחין בחבל משתלשל מטה, ובקצהו קופסת עץ. "קח את החבילה" אמר לו השומר גורניצקי אטום המבע. "זה בשבילך".

לא יאומן. בתוך הקופסא הונחו אחר כבוד 20 מצות עבודת יד, שלושה בקבוקי יין, חזרת, כרפס, צלוחית חרוסת, כד מים והגדה של פסח.

"עזרי מעם השם. אעשה ליל סדר, אפילו בקבר".

הגביר בלקינד אזור כוחות, ההשגחה העליונה חייכה אליו מלמעלה, והוא חש שהגאולה קרובה ואין יאוש בעולם כלל. תעצומות נפש אדירות נדרשו לו לקדש ולשיר את ההלל, לשתות 4 כוסות, לאכול בהסיבה כזית מצה, לספר לעצמו ביציאת מצרים ואפילו למזוג כוס חמישית לכבוד אליהו הנביא. כל ימי החג עברו על הגביר עמוק בבור, כשכולו עמוד אש של תפילה ותחנונים. שבוע כשר של פסח עמוק בבור.

בבוקרו של איסרו-חג הפלא ופלא, הגיעו שני שומרים ענקיים לשפת הבור והורידו סולם חבלים "עלה אדון בלקינד, עכשיו המשפט שלך".

כמו יוסף הצדיק, החליפו את הפיגי'מה המזוהמת שלו במדי חייל רוסי, והעמידו אותו לדין בפני הקומיסר הפוזל יבגני בולקצ'וב. המשפט לא ארך יותר משתי דקות. "זכאי".

בולקצ'וב הסביר לבלקינד, כי המידע אודות מבריח הנשק סבל מליקוי קל. שם משפחתו של המבריח הרוסי היה בלקין, והוא התגורר בכפר ששמו סמורגין. בעוד שבלקינד שלנו הוא תושב העיירה סמרגוניה. ומשום מה עקב שמו הידוע של מיודענו העשיר בלקינד, חיילי הצאר שמו פעמיו אל ביתו, וטמנוהו עמוק בבור.

ומי דאג לשלוח לי מצות ויין לבור? שאל בלקינד את קצין המחוז.

"הו, הו" חייד הקצין "חבר שלי דאג לך...".

בלקינד לא רצה להאריך בדיבור, מי חבר, מה חבר. העיקר הוא חופשי ותודה להשם. טעות לעולם חוזרת.

חיילי הצאר העלוהו אחר כבוד לכרכרה המפוארת של קצין המחוז והרכיבוהו לעיירתו סמרגוניה. תושבי העיר מקטן ועד גדול, הרבנים והעסקנים יצאו להקביל פניו והשמחה גדולה היתה. גם עניי העיר הריעו לו במאור פנים. אחד מהם נעדר, והעדרותו בלטה. הקבצן הוותיק חיים ז'ונדל אפשטיין. עיני ילדי בלקינד זהרו משמחה ואשתו מחתה דמעות של אושר. הסיוט חלף.

למחרת הגיע לעיירה סמרגוניה קצין המחוז יבגני בולקצ'וב וביקש לקרוא אליו את הגביר בלקינד לצריף רעוע בקצה העיר. כשפתח את דלת הצריף לא האמין הגביר למראה עיניו, הקבצן המאוס חיים ז'ונדל אפשטיין שכב על מיטתו כשכל גופו חבוש, פניו שרוטות ואדומות ורגלו הימנית מגובסת. לצידו ישב קצין המחוז.

"זה החבר הטוב שלי, ז'ונדל, שלא ראיתיו 40 שנה. הוא זה שהביא לך מצות ויין, בזכותו עשית ליל סדר כשר בתוך הבור ואכלת מצות שבעה ימים". דיווח בולקצ'וב.

בלקינד בלע את לשונו במבוכה. מה ענין ז'ונדל אצל קצין המחוז? שאל את עצמו.

"כן, לידיעתך מר בלקינד, גם אני חייב את חיי לז'ונדל. גדלנו באותו כפר קטן במחוז קרישניבוג, וילדותנו עברה עלינו בידידות עמוקה. באחד הימים בהיותי בן 11 נפלתי מצמרת עץ ושברתי את עצמות רגלי וצלעותי, איבדתי את ההכרה וגם דם רב, אבל ז'ונדל ידידי שהיה קטן ממני בשנתיים קרע את חולצתו, חסם את קילוחי הדם, ורץ כמו איילה שלוחה להזעיק עזרה. אני... אני חייב לו את חיי...".

ואיך הגיע ז'ונדל אלי, אל הבור שבאתר המעצר? שאל בלקינד המום ומשתאה.

"פשוט מאד. הוא ישב מתחת לעץ סמוך לבית שלך, וכשהגיעו לעת לילה חיילנו לעצור אותך, הוא הבין שאתה בצרה גדולה. הוא טיפס אל מאחורי העגלה הגדולה, ונחבא בין שקי החיטים. כשהגיעו חיילי למחנה המעצר, הם גילו אותו מסתתר מאחור וחבטו בו ללא רחמים עד שהגעתי לשם ועצרתי אותם מלהרגו. הוא זחל למשרדי זב דם. אחרי חצי דקה של שיחה זיהיתי אותו כידידי ומציל חיי מן הילדות, ז'ונדל אפשטיין. והוא התחנן על נפשך. הוא אמר לי "יבגני ידידי הצלתי את חייך וזכית למעמד מכובד. מעולם לא פניתי אליך בבקשת עזרה. עכשיו הכניסו לבור צדיק יהודי, איש חסד מופלא, והוא גם חבר שלי, שאין לי ספק שידו לא היתה במעל. הוא אזרח נאמן. אני מתחנן בפניך יבגני, ובשם ידידותנו, אנא אִפְשֵׁר לי להביא לו מצות יין ושאר צרכי החג. אל תפגעו בו לרעה".

"הוא שיכנע אותי בתמימות שלו, שלא להתאכזר אליך אדון בלקינד, וזכית לחבילה נדיבה של מזון כשר לשבוע שלם שקנינו מיהודי העיר הסמוכה. חבשנו את פצעיו וגיבסנו את רגלו וביום ראשון של חול המועד של חגכם החזרנו אותו לביתו".

ר' חיים ז'ונדל חיידך לעברו של בלקינד כאוב ומיוסר ואמר לו בקול חרישי "הרב בלקינד, אני מוקיר לך המון טובה על הכוונה הטהורה שלך לתת לי מצות ויין לחג, זה כל כך ריגש ושימח אותי, שהרגשתי צורך עז לקרוא תהילים להצלחתך סמוך לביתך, עד שלפתע שבאו החיילים. אני מקווה שאתה מרגיש טוב וחזרת לעצמך בריא ושלים".

דמעה קטנה של בושה ביצבצה מעינו הימנית של בלקינד. לפתע הוא חש שנובעים מתוכו מליבו, מפלים ונהרות של אהבה לקבצן האומלל הזה, שמאותו רגע נדמה בעיניו כאיש הכי יפה וטהור בעולם, איש שיש לו הכרת הטוב כלפיו רק על הבטחה, שאפילו לא התכוון לקיימה.

הגביר בלקינד הבחין גם כי אותו ניצוץ חוזר בעיניו של חיים ז'ונדל, איננו ניצוץ של נוכלות חלילה, הוא ניצוץ של אהבת ישראל, אלא שהוא טעה באבחנה. "אני מודה לך חיים ז'ונדל, שכנראה בזכותך נפלתי לבור, כדי שמשם אזכה להביט על בני אדם בעין טובה, כל הזמן".

כרטיס אדום

אתם יודעים, יש טיפוסים כאלה שהם בלתי נסבלים בעליל. מדובר באנשים מסויימים שדורשים ממך עוצמות-נפש, המון סבלנות, אורך רוח וטונות של כף-זכות, כדי לפרגן להם ולספוג את אופיים הקלוקל. הם, אגב, לא חשים שהם כאלה, ההיפך, אם תבחן אותם לגופם של עצמם, הם כבר יפרשו לפניך את הזרת נפשם האצילית, את מכמני החסד הרוך והרחמים שהם שופעים, את ליבם הנדיב ואוזנם הכרוייה לכל עובר ושב. בואו נאמר שאדם פשוט מן הישוב אם היה שומע אותם מנתחים את אישיותם הנאדרה, היה טועה לחשוב שמדובר בגאוני המוסר, משל היו רב סעדיה גאון או הסבא מקעלם. לא פחות.

רגע, רגע, שלא תטעו לרגע, יהודי באשר הוא, חייב ומוכרח לחנך את עצמו לסבול ולאהוב אותם בכנות, באהבת ישראל שאין לה סייגים ואין לה גבולות. אף אחד בעולם לא פוטר אתכם מלגלות כלפיהם את אותה חינניות וחביבות כאילו הם. אהוביכם ואבירי לבבכם וכמובן ללא צביעות וחנופה. באורחות יושר ממש. זה לא פשוט, אבל זו חובתנו כמתוקני מידות.

בואו נקצר.

נחמיה זליבנסקי היה טיפוס בלתי נסבל. אלה שסבלו אותו היו באמת אנשים אצילי נפש ספוגים ביראה ואהבת ישראל טהורה החצובה מכסא הכבוד.

בואו נמנה כאן, עד כמה שידינו משגת, כמה וכמה מתכונותיו הדורשות תיקון דחוף בכל מוסך ופנצ'ריה מזדמנים.

אז ככה, אדון זליבנסקי היה איש עשיר ברוך השם, חנויותיו פרחו ליבלבו ושיגשגו, וכסף רב זרם לחשבונות הבנק שלו. עשיר עשיר, אבל קמצן. גדולי השנוררים, לסוגיהם ולמיניהם היו יוצאים מביתו במפח נפש. לא חלילה, הוא לא גרש אף אחד, אבל הוא נתן להם להבין שמצודת תרומותיו פרושה על חצי עולם, רק לא היה ברור על איזה חצי. שטויות, גם אם הייתם בודקים ממנהטן עבור לגייטסהד, וכלה בקרית שמונה או יהוד, לא הייתם מגלים אף כולל זנוח שמקבל תרומה ממנו.

והאף שלו? בעננים. מתהלך לו מר זליבנסקי בחצרות האדמו"רים והרבנים כבן בית, מתערבב ודוחף אפו לכל שיח ושיג של עסקנים חשובים, מביע דעתו בנחרצות כלפי כל נושא שעל הפרק משל היה אחד מנושאי העול הציבורי על כתפיו.

האמת ניתנת להיאמר שגם בניו ובנותיו הבוגרים לא בדיוק חיבבו אותו. שיהיה לכם ברור, אף אחד מהם לא קיבל דירה ולא חצי דירה. הכל בכסף קטן. הוורט, הארוסין, החתונה באולם בינוני ונידח, וסכום כסף לא משמעותי שחלבו ממנו בקושי כדי לסחוב שנת נישואין בלי להיקלע למפגש לא נעים עם הוצאה לפועל.

אשתו? הגב' תמרה זליבנסקי היתה אשה רגישה וטובת לב שחינכה וגידלה את ילדיה במסירות, אך אופיה החלוש ומחלותיה, מנעו ממנה לפעול על לבו העיקש והקמצני של נחמיה שלה.

רגע, טוענים כלפי אותם קוראים עדיני-נפש, רק רע תוכל לספר על נחמיה שלנו? אין כלפיו איזה קורטובצ'יק של זכות?

כמובן, נחמיה היה משכים ומעריב, גורס משניות לא רע, אבל טיסות לחו"ל? מאן דכר שְׁמָה. הוא נולד כאן, גדל כאן, וקרוב לוודאי שהוא ייקבר כאן. לא היו לו, וגם לא יהיו לו טיסות לחו"ל. עסקיו אך ורק בארץ, בלי פזילה אמריקאית דקה מן הדקה. נחמיה הוא נאמן של ארץ ישראל.

הכל טוב ויפה, אלא שבוקר אחד מקבל נחמיה מיודענו טלפון מידיד נעורים שלו נחמן קופל, שפתח בארה"ב עסק זהה לעסק של זליבנסקי

והציע לו הצעה כלכלית מפתה ששניים שלושה מליון דולר בצידה. דובר על שיתוף פעולה עסקי שיקטין את עלויות המוצרים בעשרות אחוזים.

קופל סיים את השיחה במילים: "בקיצור בשבוע הבא אתה בניו-יורק, ולא תתחרט על זה".

נו, עם כל הכבוד לאידיאולוגיה של ארץ ישראל, שלושה מליון דולר הם מספיק פיקוח-נפש כדי לדחות את ישיבת ארץ ישראל, והרי הוא טס ומיד חוזר, ושתלחו לו.

נו, נו, אחרי בדיקה מסיבית אצל סוכני הנסיעות מגלה נחמיה אצל סוכן הותיק גרשון כרמלי כרטיס טיסה הלוך ושוב, בצירטר כמובן, במטוס גרוטאה למדי של חברת תעופה שבקושי מכירה את עצמה.

הוא עולה למטוס עם תיק ג'יימס בונד ומתיישב במחלקה הרגילה עם עוד כמה אנשים די משונים, חלקם צעירים הזויים בבגדים צבעוניים סרי טעם. מיד לאחר הטיסה מגלה זליבנסקי יקירנו, לאיזה בור הוא נפל. החבורה שסביבו היתה צעקנית, רעשנית, מעשנים. פה ושם הורמו ידיים, הועפו בדלי סיגריות באוויר, כמה קללות מגוונות ריחפו באוויר והדיילים האומללים ניסו לשווא להפריד בין הניצים. נחמיה קלט מהר שהוא בעצם מקדים את הגיהנום בכמה שנים טובות, וקרוב לוודאי שיתחשבו ביסורי הטיסה שלו בבית-דין של מעלה.

תכל'ס אחרי שעה, החליט נחמיה שהוא פולש למחלקת עסקים. הוא שמע מכמה מידידיו, שזו מחלקה רגועה, שלווה, מפנקת. אמר ועשה. הוא התרווח על הכורסא הרחבה, עצם עיניו וניסה להירדם.

"יסלח לי אדוני, מה שמך?" שאל אותו צירלי מונטגו קצין הדיילים.

"זליבנסקי... השיב מיודענו.

"סליחה, אבל אדוני לא מופיע ברשימה של מחלקת עסקים, אני מבקש שתפנה מקומך, ותחזור למחלקה הרגילה".

זליבנסקי נדהם. "מה פרוש? בושה וחרפה, שילמתי כרטיס ואתה מסלק אותי? אני אתלונן..."

"כמה שילמת על כרטיסך?" שאל צירלי.

"600 דולר" השיב מיודענו.

"אתה טועה ידידי, כרטיס במחלקת עסקים עולה 3,500 דולר. אדוני כאן לא מקומך. אני מבקש בנימוס שכבודו יקום וינוע למקום ממנו הוא

בא...". צ'רלי מונטגו הדייל הוותיק היה סבלן בדרך כלל, אבל הוא הרגיש שהטיפוס החצוף הזה עולה על העצבים.

ומכאן ואילך התפתח ויכוח מכווער ועקשני, כשזליבנסקי עומד על רגליו האחוריות ואפילו מבקש רחמים על חייו, העיקר לא לחזור לגיהנום שבמחלקה הרגילה.

אך מונטגו, האמון על חוקי התעופה וכללי הסדר הטוב במטוסים, עקשן לא פחות, עד שלפתע כלו עצביו, והוא סימן למאבטח לגשת אל הנוסע המרדן ובעדינות להוציאו ממחלקת העסקים ולהדביקו אל זנב המטוס.

כשנחמיה זליבנסקי ראה כי כלתה אליו הרעה, הוא החליט להשתמש בקלף המנצח. נכון, הוא לא מהטיפוסים שנפרדים בקלות מכסף, אבל הפעם זה פיקוח נפש ממש.

בטרם אחזו איש הבטחון בצווארו, פתח נחמיה את מזוודתו ושלף משם 4,000 דולר מרשרשים ונעימים להרחה. הוא זרק אותם על השולחן ואמר לצ'רלי מונטגו הדייל: הנה יש פה 4,000 דולר, אני משלם עכשיו על כרטיס במחלקת עסקים, ותניח אותי לנפשי.

צ'רלי סימן למאבטח להמתין רגע, התכופף לעברו של נחמיה זליבנסקי ולחש לו באוזנו: "אדוני ונכבדי היקר, כרטיס טיסה במחלקה טובה רוכשים רק למטה על הארץ, בנמל התעופה. אבל בשמים, כשהטיסה כבר יצאה לעבר היעד, כאן כבר אין אפשרות בעד שום הון שבעולם, לקנות כרטיס למחלקה הטובה והנוחה. התקמצת בטרמינל, הסתבכת במטוס. אמרת שקוראים לך זליבנסקי, ואני רואה שאתה איש דתי עם זקן וכיפה, אתה צריך לדעת יותר טוב ממני מר זליבנסקי, שאת מה שמבשלים למטה, אוכלים למעלה..."

צריך לומר, שהמילים הללו פעלו כמטה של קסם על ליבו ושכלו של מיודענו, הרבה יותר משיחות המוסר והשכנוע של רבנים משגיחים ושנוררים טובים, שעברו על פתחו של נחמיה.

הוא הרים את שטרות הכסף, הכניסם לתיק, ועזב שפל ומדוכא את מחלקת העסקים.

ויש מספרים שלאחר שיבתו ארצה, היה זה נחמיה אחר ושונה לחלוטין. נחמיה שהתחיל להשקיע בכרטיס איכותי ויקר כדי להגיע למחלקה הראשונה בדרך לשמים, וגם אם לא השתנה נחמיה זליבנסקי שלנו, לפחות תודו שצ'רלי מונטגו לקח בסיפור הזה את כל הקופה.

העקיצה הגדולה

עזרא אזוגי היה רס"ר בכל רמ"ח אבריו שס"ה גידיו ובכל שיערה שהזדקרה משפמו האדיר, שהפיל חיתתו על אלפי הטירונים שבקושי נשמו לידו. שמו הלך לפניו (גם מצדדיו וגם מאחוריו) כמי שיודע להשליט סדר משמעת גם בקרב קצינים ותיקים שהיו מתנשאים מעליו ומגחכים מתחת לכומתותיהם, על משובתו וצעקותיו הרמות. אזוגי לא היה עושה שום חשבון, ולא אחת היה משלח מפקדי פלוגות ולוחמים אמיצים למשפט צבאי על התרשלות בלבוש או שיער ארוך מדי.

כמי שחונך על פי אסכולת מייסדי צה"ל, הוא ראה במשמעת הצבאית אבן יסוד להצלחה המבצעית של הצבא. "חייל לא מסופר ושלוּמפר, עלול לגרום נזק בטחוני לגדוד שלו" היה צוות אזוגי לאוזני הטירונים באותם מסדרים משמימים תחת להט השמש הקופחת.

דורות של חיילים מגדודי החי"ר הצנחנים וגולני עברו תחת ידיו המיומנות של רס"ר אזוגי נמוך הקומה, ודמותו המבריקה, המגוהצת למשעי והמסופרת כדבעי, היתה ניצבת לנגד עיניהם במשך שנים רבות. הם תמיד זכרו לטובה את רצינותו מחד, אבל את אהבתו לכל חייל וחייל שהיתה באה לידי ביטוי בעיקר בתאי המעצר הגדודיים. שם הוא נתן להם הפסקות בשפע, דאג שהשקמיסט יעביר להם ממתקים ושתייה קלה פעמיים שלוש ביום, ובעיקר הירבה להתבדח עמם כדי לפוגג מהם את הלם המעצר. כולם ידעו שעמוק עמוק בפנים, מתחת לתחפושת הרס"ר מסתתר לו לב ענק וטוב.

הזמן כידוע אץ רץ לו, צה"ל השתנה, החיילים גם הם, וגם רס"ר אזוגי התעייף לו. אחרי 35 שנות שרות הוא פרש מן הצבא בטקס צבאי מלא בו הוענקו לו אותות ותארים, תזמורת צה"ל ניגנה, הרמטכ"ל הגיש לו אות כבוד וקצינים בכירים ביותר הצדיעו לו אחד אחרי השני, כהוקרה על פועלו ומסירותו.

באיבחה קצרה אחת, הפך בוקר אחד, רס"ר אזוגי המיתולוגי לאזרח פשוט מן השורה, ללא הילה וללא אלפי טירונים הסרים למרותו. נכון, העתונות הצבאית פירגנה לו עם המון תמונות, אבל גם עתונים נשכחים ונעלמים כידוע.

"אני פנסיונר דשן" חשב לעצמו, הפקדתי בבנק כמיליון וחצי ₪ פיצויים ושאר קרנות וזכויות, ויש לי זמן מספיק כדי להשקיע קצת בעצמי. נו, אז מה אני עושה עם עצמי?

ובכן, מכאן היתה קצרה הדרך לכמה עיסקאות והשקעות עם הממון שצבר, אבל יש עדיין המון זמן פנוי...

בית כנסת.

האזרח אזוגי התחיל לפקוד את בית הכנסת השכונתי ומהר מאד למד את התפילות, הרגיל את עצמו לקרוא תהילים, ובין מנחה לערבית האזין בקשב רב להלכות שלימד רב בית הכנסת הרב משה חיים קופשיץ. סקרנותו לא ידעה גבול, ושאלותיו החוזרות ונשנות היו מכעיסות את הלומדים, שהיו רוטנים כלפיו.

"ששש... הוא שואל טוב מאד" היה מהסה אותם הרב קופשיץ "מי שלא שואל לא לומד".

היה זה ערב חורפי וצונן עם משבי רוחות. אזוגי ישב מול הרב קופשיץ ובלע כל מילה, עד שלפתע תוך כדי דיבור החל הרב לקרוא מתוך "הפלא יועץ" ענייני איסור ריבית "נכסיו של מלווה בריבית מתמוטטין, ויורד ואינו עולה, ואין לו חלק באלוקי ישראל" הריס הרב קולו "זאת ועוד איננו קם בתחיית המתים, ודעו, כי שבאותם עצמות שהחיה יחזקאל הנביא נשאר אחד שלא החיה ומדוע? משום שהיה מלווה בריבית..."

"הו, הו" זעק הרב קופשיץ בגרון ניחר "רבים הם מעמי הארץ שמלווים בריבית ולא יודעים חומרת העוון הנורא... חבל שיאבדו ממונם, ממון של היתר בצד ממון של איסור... שהרי כל ממונם יאבד להם עוד בחיי חיותם".

אזוגי הרס"ר העוצמתי התחיל לחוש רעד ברגליו, גם כמה אגלי זיעה ביצבצו במצחו. "אתה בטוח כבוד הרב שנכסיו מתמוטטין, הלוא אם הוא מלווה 100 ומקבל ריבית עוד 50, יש לו 150. אז מה יתמוטט פה?".

הרב קופשיץ חש כי מתחת לשאלה טמונה בעיה. הרעד שבקולו של אזוגי הסתיר איזה סוד כמוס.

"ריבית היא כמו נחש שנושך. היא גורמת נזק נורא ללווה, אבל באותה מידה היא גם מפוררת את הונו של המלווה. האיסור הזה הוא כמו רעל בגוף עסקיו של היהודי. ואם חז"ל מתריעים, שעסקיו של אדם מתמוטטין. אין לנו לערער על כך".

* * *

אחרי תפילת ערבית התלווה האזרח אזוגי לרב קופשיץ ואמר: "תראה כבוד הרב, בהתחלה הפחדת אותי, מה זה שאני לא אקום בתחיית

המתים? אבל עכשיו אני יותר רגוע. עם כל הכבוד, אני לא מאמין שעסקים מתמוטטים בגלל ריבית".

"ביננו ידידי, אתה מלווה בריבית?" שאל הרב.

"כן, בהחלט. כמעט כל הפנסיה שלי מושקעת בשלוש הלוואות בריבית. וההכנסות? בלי עין הרע" לחש אזוגי.

הרב קופשיץ פער עיניו בתדהמה: "עשה לי טובה, עשה לעצמך טובה, בוא ניגש עכשיו לאחד מפוסקי הדור שיכין לך במקום חוזי הריבית, חוזים של היתר עיסקא. העסקה הזו יכולה להיות כשרה, היא מעוגנת בכך שאתה הופך לשותף לעסקים שהלווית להם, מבלי להרעיל את ממונך בריבית שהיא ארס נורא... אתה פשוט שותף לרווחים, ולא מלווה בריבית קצוצה...".

לאחר כמה וכמה הפצרות, הרס"ר במילי' עזרא אזוגי נכנע, והשניים נכנסו לביתו של הרב שמואל צביאלי מגדולי הפוסקים, ובעל שם עולמי בהלכות ריבית.

אזוגי שלף את חוזי ההלוואות שלו.

"אוי א-ברוך" אמר הרב צביאלי "זה ממש נשך ותרבית. נורא ואיום, אני יושב עכשיו לכתוב לך שלושה חוזי היתר עיסקא. בוא אלי מחר בבוקר, קח ממני את החוזים תחתים עליהם את הלווים שמחר הם הופכים לשותפים, וממחר ההלוואות האסורות הופכות לכסף מושקע בעסקים שלהם. זה דורש ממך קצת עזות ד'קדושה, כי סוף סוף מדובר בלווים חילוניים שלא יבינו אותך. אבל דע לך ידידי כי בכך אתה שומר על הונך... חבל להחזיק את השרץ הזה בידיים... זו סכנה גדולה...".

למחרת ב- 10 בבוקר התייצב עזרא אזוגי וקיבל מדי הרב צביאלי את חוזי היתרי העיסקא, מודפסים ומוסברים כקילורין לעיניים.

"שא ברכה ידידי ר' אזוגי" אמר הרב צביאלי "אני שמח שאתה עולה על דרך המלך. אשריך שאתה שומע בקול חכמים ומקיים את התורה הקדושה על כל פרטיה ודקדוקיה".

* * *

חמש שנים חלפו מאז אותו היום בו אחז אזוגי הרס"ר במילי' את היתרי העיסקה ופנה לדרכו. הרב קופשיץ שאל עליו מעת לעת, והמתפללים הודיעו לו בצער: "אין לנו מושג לאן נעלם אזוגי, פשוט בלעה אותו האדמה. הוא לא הגיע לשיעורים, גם לתפילות שבת לא".

* * *

ערב קייצי אחד מיהר הרב שמואל צביאלי להגיע לבר-מצווה בעיר השכנה. הוא סיים את שיעור הדף היומי שלו בשעה 8:40 והזמין מונית. אחרי 3 דקות עצרה סמוך לידו מונית. הוא נכנס פנימה, התיישב ליד הנהג וביקש: רח' הכלנית 36, בפתח-תקווה. אולמי כינור השלום".

הרב צביאלי חגר חגורה, שלף את פנס הכיס שלו, הוציא מכיס חליפתו ספר משניות מסכת "כלאיים" והחל ללמוד.

15 דקות מאוחר יותר, שלף הרב שטר של 50 ₪, וביקש לשלם.

"הרב לא זוכר אותי?" שאל הנהג.

הרב צביאלי הביט באיש, אך פניו לא אמרו לו דבר. "נסה להזכיר לי" ביקש בנימוס מן הנהג "אנא קח שכרך, אני ממהר".

"שמי עזרא אזוגי כבוד הרב, מלווה בריבית...".

"הו, הו, אני זוכר, מה שלומך ידידי, איך העסקים?".

אזוגי השעין את ראשו על ההגה ופרץ בבכי קורע לב שנמשך דקה ארוכה.

הרב צביאלי סגר את הדלת וחיכה שיירגע. "צר לי, אך האם אוכל לעזור לך? קרה חלילה... משהו...?".

אזוגי הרים ראשו וחשף שתי עיניים אדומות ופנים עצובות.

"כבוד הרב, אתה באמת התכוונת לעזור, וכתבת לי שלושה היתרי עיסקא. במשך שלושה חודשים סחבתי אותם בכיסי והתביישתי להחתים את הלווים. היצר הרע אטם את ליבי ואף הרחיק אותי מבית הכנסת... לא רציתי לשמוע יותר את הרב קופשיץ שמפחיד אותי שעסקי יתמוטטו... אחרי שלושה חודשים קרעתי את היתרי העיסקא והתחלתי לפתח את עסקי הריבית. ראיתי אז כביכול "ברכה בעמלי". הכרתי עורך דין סימפטי אחד, שהיה לוקח ממני סכומי עתק ואחרי חודש מחזיר לי ריבית של 20%. זו היתה מלכודת דבש. במשך שלוש שנים עשיתי איתו עסקים. מכרתי דירה שהיתה בבעלותי, ואחר כך גם את דירת מגורי כדי להגדיל את מחזורי הרווח שלי. על הנייר היו לי כבר 5 מיליוני ₪. שכרתי דירה מפוארת והייתי זחוח ומאושר. עורך הדין הממולח ריפד מדי חודש את חשבון הבנק שלי בכסף גדול, ואחרי יומיים הייתי משיב לו אותו כדי לזכות ברווח נוסף. לפני שנתיים התעוררתי בבוקר ולעיני כותרת עתון: "עורך הדין פלוני ברח מן הארץ והותיר עשרות אומללים ששיתפו עמו פעולה". העתונות קראה לזה: "העקיצה הגדולה" אתם דיברתם על

נשיכה וזה מאד דומה. תוך שעתיים גיליתי שאין לי פרוטה לפרוטה. הוא גנב את כל הוני, את שתי דירותיי, והותיר אותי חסר כל, שבור ורצוף ומדוכא, עם בעיה של שלום בית, השם ישמור...".

רס"ר אזוגי ניגב דמעותיו, והפטיר "עכשיו אני נהג מונית שכיר. יש לי אומנם פנסיה למחייתי, אבל כל ההון שצברתי נמוג לו... ככה זה שלא שומעים בקולם של חכמים... אני דוגמא ומופת, כבוד הרב, ליהודי שמנסים להציל אותו מן הבור שהוא שקוע בו, שולחים לו חבל הצלה, אבל הוא שולף מכיסו מספריים וחותך אותו. במחשבה שניה אני יודע שעדיף לי לשמוח שהכסף הלך, אבל החיים עדיין איתי. יש לי עוד אפשרות לתקן. כבוד הרב ילך לשמחת בר-המצווה, אני ממתין לרב כאן מול הכניסה".

אחרי 20 דקות נכנסו הרבנים צביאלי וקופשיץ למוניתו של אזוגי, שחנתה מול האולם ולחצו ידיו בחוס רב.

"הרב קופשיץ, ממחר אני מגיע לשיעור שלך בבית-הכנסת, תקבל אותי? אני מבטיח להיות ילד טוב ולשמוע בקולכם...".

השלושה פרצו בצחוק שופע טוב לב, שהעלה מעלה מעלה את מפלס האמונה התקווה והשמחה של רס"ר, שלמד אמונה על הבשר.

נהרות חסד

מתחת לעץ החרוב

ימי המנדט הבריטי זכורים לרע. תושבי ירושלים של ימי המנדט סבלו את הניכור של הבריטים כלפי היהודים, ואת עצימת עיניהם מפרעות, גניבות ושאר מרעין-בישין של בני זרע ישמעאל. סבל נורא.

היו אלה ימים של טרור רב כיווני. המחטרות פגעו בערבים, הערבים פגעו ביהודים, כאשר פה ושם גם חיילים בריטים שילמו בחייהם, וזה נראה היה כמו מעגל דמים מטורף שאין לו סוף, עד להכרזה הרשמית של האומות המאוחדות, כי יש ליהודים לגיטימציה בינלאומית להקים בית יהודי בארץ ישראל.

אולם, כמו תמיד ועל אף הפרעות ושפך הדם, השכינה לא זזה מן הכותל המערבי, והוד הקדומים של העיר היפה בעולם, הקדושה בתבל, מרחף מעל ובין החומות והסימטאות. נוסק בין הגאיות ופסגות ההרים, ומדביק כל נשמה אל שורשי האבות, הר המוריה, העקידה, אל תשלח ידך... ובית המקדש השלישי הניצב לו בשמי מרומים וממתין להוראה לרדת מטה, משוכלל ומרהיב. והשערים? כבר נשלפים ממעבה האדמה. ירושלים של ימי המנדט.

* * *

זעקות נוראיות פילחו את ערפילי הבוקר של יום סתווי בכניסה לירושלים, ליד ליפתא. אלה היו צעקות משוגעות, שלא מעלמא-הדיין. אכן כן, הרעש המטריד הזה פילח את כותלי בית חולי הנפש שניצב לו באירוניה חצופה משהו, דווקא בואכה עיר הקודש, ללמדך אולי, שמכאן ואילך חשוב שתהא הנפש בריאה.

מי צועק? למה צועק?

תשובה בהמשך.

* * *

הם צעדו שלושה. האבא הגדול הרב אריה, שזקנו יורד על פי מידותיו, ולידו שני בניו הקטנים, עדיין לא בני מצוות, רפאל בן 8 ושמעון בן ה-6.

"המתינו כאן" ביקש האב הצדיק וניגש לחנות מכולת ליד תחנות האוטובוס. הוא שלף שילינג מכיסו, תחבו ביד הקמעונאי והחל לבחור ולמלא את שקית הנייר בממתקים, עוגות וסוכריות צבעוניות. הא כן, כמובן הוא לא שכח לטמון גם חתיכת חלבה שראוי להתכבד בה.

לאן הולכים אבא? שאלו הקטנים.

"לתת מתנה קטנה ומתוקה לקרוב משפחה" השיב.

אחרי 20 דקות של הליכה מזורזת, הם ניצבו מול בית החולים לחולי-נפש סמוך ונראה לכפר ליפתא.

האב ר' אריה ביקש משני בניו לנוח תחת עץ החרוב, בשיפולי המורד בואכה בית-החולים. "אני חוזר תוך עשר דקות, ובינתיים שננו את משניות מסכת שבת ואבחן אתכם כשאחזור".

המחזה הזה חזר על עצמו במשך שנים מספר. כל ראש חודש צעדו האב ובניו מן הבית למכולת, שם התמלאה שקית הנייר בממתקים, אחר כך צעדו בזריזות לעבר בית החולים, השניים שיננו משניות תחת עץ החרוב, ואבא חזר אחרי 10 דקות, או רבע שעה ובחן אותם.

הם ידעו ששם בתוך הבית הגדול הזה, גרים אנשים לא יציבים בנפשם. "משוגעים" הם ידעו שיש שם אדם שאבא שלהם אוהב ודואג לו, הם הבינו שמדובר בקרוב משפחה... ותו לא.

* * *

אחרי ארבע שנים הכריזו על הקמת מדינת ישראל. הבריטים נטשו, מלחמת השחרור גבתה מחיר דמים כבד. בית החולים לחולי נפש פונה, החולים פוזרו, חלק מהם נפטרו בצוק העתים. אבא ר' אריה כבר לא עשה את הציר הקבוע של כל ראש חודש, ורפאל ושמעון לא שאלו הרבה שאלות. הם תארו לעצמם שקרוב משפחתם כנראה נפטר... וגם הסיפור הזה אט אט שקע אל מעמקי התודעה, מבלי לתת לו תשומת לב מיוחדת. הם שכחו אותו.

לימים כשאבא ר' אריה נפטר, הם ישבו שבעה כאשר כל איש מזרם המנחמים מספר על זווית חסד חדשה שנבעה ממעיינותיו של אביהם הנערץ.

ואז הגיע אביגדור. איש קשיש חבוש כובע מצחיה ובידו סל פלסטיק ובו ירקות.

"שלום, קוראים לי אביגדור, אתם לא מכירים אותי, אבל אני הכרתי את אבא שלכם לפני 25 שנה, ויותר. הייתי אח בבית החולים לחולי נפש בליפתא. בוקר אחד, ניצב אביכם בפתח בית החולים ושאל: תסלחו לי אני שומע מכאן זעקות נוראות, מחרישות אוזניים... מי צועק?!"

"ר' אריה אביכם הבחין מיד עם כניסתו למחלקה, באותו חולה גבה-קומה אך כפוף שצעק כמו מטורף, מילים בלי פשר בלי קשר, כשהוא מקפץ ובוועט ונוגח בראשו על קיר הבטון.

"ניגשתי אליו, ואז הוא שאל, למה הוא צועק? ולמה חוץ ממנו כולם שקטים?"

"הסברתי לו כיצד מתנהל כאן בית החולים על פי הנחיות הממשל הבריטי. ובכן, לא כל חולה זכאי לתרופות הרגעה. על פי הנחיית הבריטים, רק חולה שיש לו קרובי משפחה שמגלים בו ענין, והם קצת לוחצים במקומות הנכונים זוכה לקבל תרופות הרגעה. תבין אדוני, אמרתי לאביכם, לחולה הזה נחמיה בודלבסקי, אין שום מכר או קרוב. הוא ניצול שואה בן בלי בית..."

המשיך אביגדור בסיפורו "נחמיה בודלבסקי? צעק אביכם ר' אריה בהתרגשות. אני קרוב משפחה שלו. אני לא מאמין, ריבוננו של עולם, נחמיה ניצל מהשואה והרי הוא לפני..."

"ואז ניגש אביכם אל נחמיה המטורף, חיבק ונישק אותו בחום ובאהבה, הוציא מכיסו מספר סוכריות, והורה לי להודיע לממשל הבריטי שהוא דורש במפגיע לדאוג לו לתרופות, והוא גם שלף שני שילינג כדי לעזור במימון התרופות.

"וכך מדי ראש חודש היה מגיע אביכם אל נחמיה החולה - שרוב הזמן בהה באוויר, פה ושם השמיע משפט מבולבל - עם שקית נייר מלאה ממתקים. יושב עמו רבע שעה, משוחח עמו בחמימות רבה. אביכם דיבר, ונחמיה שתק ולעס, רגוע ונינוח. לפני שנפרד ממנו נישק ר' אריה את נחמיה במצחו וברך אותו שיזכה לרפואה שלמה. נחמיה היה מחייך באושר, אבל נחמיה מעולם לא הבריא. יומיים לפני הכרזת המדינה כשהיינו בעיצומו של פינוי בית החולים, הוא לקה בליבו ופירפר בין חיים למוות. הצלחנו לייצב את מצבו, וכשהוא חזר להכרה, הוא סימן לעברי וביקש להשמיע כמה מילים: "אביגדור אני רוצה שתדע, הרב עם הזקן הארוך שהביא לי כל ראש-חודש ממתקים, הוא צדיק. הוא בכלל לא קרוב משפחה שלי, מעולם לא נפגשתי איתו עד ליום שהוא בא לבית החולים עם הסוכריות. אני יודע אביגדור שרק בזכותו נתנו לי תרופות הרגעה, לפני שהוא הגיע שאגתי כמו אריה רעב בכלוב, ואם היו לי כמה דקות של אושר בחיים האיומים שעברתי אחרי השואה הנוראה, אלו היו הדקות עם ר' אריה, עם הסוכריות, וחתיכת החלבה, עם הנשיקה במצח והברכה מכל הלב. אני מבקש ממך אביגדור שתגיד לו שאני אוהב אותו, ואני מבקש ממנו סליחה על כך שמעולם לא אמרתי לו תודה. תגיד לו אביגדור את האמת, שחוץ מהדקות האלה, דקות הגסיסה שלי, לא יכולתי להוציא משפט אחד שלם. תגיד לו תודה בשמי אביגדור. זו הצוואה שלי".

* * *

רפאל ושמעון מחו דמעה סוררת. "ואנחנו, כשאבא עשה חסד של אמת עם יהודי אומלל ניצול שואה, שיננו משניות מתחת לעץ החרוב".

הנהג החטוף

ידיד נפשי המוהל המפורסם במקומותינו רבי אברהם סילס, היה נירגש כשקיבל לידו את ספר הביכורים שלי "השאלה התשובה העתונאיי" עם הקדשה לבבית בכתב ידי על הכריכה. מעבר להיותו ידיד יקר, הרי שאחד מן הסיפורים המרגשים בספר הקודם שייכים לו "אברהם כפול שלוש" שם הסיפור, אך לא בו עסקינן.

"הרב לוי, אני ממש מרוגש מן הספר, אבל האמן לי, לקראת הוצאת ספרך הבא, אתה חייב לשבת איתי שעה-שעתיים ואני מעמיס עליך סיפורים מדהימים שאוזן לא שמעתן מהר סיני ועד היום. יד ההשגחה המפליאה, הסובבת סביב עיסוקי כמוהל היא מעל ומעבר לכל דמיון. אך כרגע ערב שבת, הזמן קצר והמלאכה מרובה..."

רגע, רגע, רבי אברהם - הרגעתי את סערת רוחו - פטור בלא סיפור, אני לא זז.

מחוץ לרכב הממוזג שרר שרב מהביל ומבהיל, חוס ישראל כבד, המצריך מזגן 24 שעות ביממה. הרב סילס הפעיל עד למקסימום את המזגן ברכבו ואמר: "בבקשה קבל סיפור נדיר ביופיו, מופלא בהשגחתו, המעלה בי בכל פעם שאני נזכר בו תזזית של שמחה, התרגשות ומתח..."

* * *

"ובכן, באחד מימי הקיץ לפני כשש שנים הייתי אמור למול מספר לא מבוטל של תינוקות כן ירבו, בשפע בריתות בק"ק נתניה ובסביבתה. מדובר בקצב לא פשוט הדורש ממני זריזות ומיומנות. "פרו ורבו" ברוך הוא וברוך שמו, שעם ישראל הולך ופורץ ימה וקדמה צפונה ונגבה... ואני לא המוהל היחיד שהייתי עמוס באותו יום בעבודה... פגישה אחרי פגישה עם אליהו הנביא, תמיד נעימה ונושאת בחובה תחושה עילאית של חן וחסד. בסימן טוב בן בא לנו, בימיו יבוא גואל, ומי מבשר על ביאת משיח צדקנו? אליהו הנביא זכור לטוב.

"היה זה באחד מימי השרב, של חודש אלול, את הברית הלפני האחרונה עשינו באולם באזור התעשייה הצפוני בשעה 19:00, כלומר שבע בערב, כאשר שקיעת החמה 19:15. עוד 15 דקות לשקיעה. הברית האחרונה היתה אמורה להתקיים בשכונה הדרומית של העיר, קרית נורדאו בבית

הכנסת "אליהו הנביא" ונותרה לנו פחות מרבע שעה להגיע לשם. עלינו בזריזות על מכונית, עוזרי המיומן והצדיק רבי יעקב ואני, ושעטנו לכוון כביש החוף. טרם עלותינו לגשר הצפוני המוביל לכביש החוף, חשתי שההגה כבד ואינו מגיב. חששתי מפנצ'ר... עצרתי בשולי הכביש, ירדתי מן הרכב, הצצה מהירה אימתה את חששותי, ואכן - השם ישמור - הגלגל הימני-קדמי העלה עשן מן החיכוך עקב התקר. הבטתי בשעון, ופעימות לבי החלו לנסוק. הרגשתי שהרקות שלי מכות בי בהתרגשות... נותרו לי בקושי 10 דקות להגיע לקרית נורדאו, הרכב מפונצ'ר, עד שאזמין מונית, עד שהיא תגיע, מדובר בזמן יקר... אחרי השקיעה אסור למול. אין מלים בלילה, ונכנסנו כבר ליום התשיעי. מבטי האכזבה של ההורים והאורחים החלו לצלוף בי בדמיוני, ובשניות הלחוצות הללו חיפשתי נואש אחרי פיתרון ניסי... אך מאחר והיה ברור לי שלא ינחיתו לי את המלאך גבריאל מן השמים כדי להטיסני במשק כנפיים עד לבית הכנסת "אליהו הנביא" הייתי חייב לייצר לעצמי את המלאך הזה...

"כן רבי קובי, יש מלאכים בשמים, אבל יש מלאכים גם בכבישים. נעמדתי במרכז הכביש, והנהג המבוהל שהגיע למולי החל לצפצף ארוכות. הוא חשש שכנראה מדובר באדם לא יציב בנפשו. סימנתי לו לעצור. הוא עצר. נכנסנו רבי יעקב עוזרי הנאמן ואנוכי למכוניתו, וביקשתי ממנו: סע צדיק שלי, סע... אתה לא עוזב אותנו... אתה חייב לעזור לנו..."

"הנהג היה המום. מי אתם?! מה אתם רוצים ממני?! מה פתאום נכנסתם בלי רשות למכוניתי?! אולי אתם שודדים... תעשו לי טובה רדו מן הרכב...!!!"

"סע!!! שאגתי... תן גאז, אני כבר מסביר לך מה ולמה. רד מן הגשר ימינה, היכנס לכביש החוף סע דרומה 7 ק"מ, ומשם בזריזות לשכונת קרית נורדאו, אני מוהל, יש לי ברית מילה שם, עוד 9 דקות שקיעה, תבין אותי מכוניתית הפנצ'רה, הקב"ה שלח אותך אלי, כי אתה המלאך שלי..."

"זיק של חיוך ניצת בעיניו של הנהג שהיה חילוני למהדרין אבל עם לב חם: "אתה מוהל? הו, הו, זה כבוד בשבילי להסיע מוהל בשביל מצוות ברית מילה".

"והוא לחץ על הגאז. עוד איך לחץ על הגאז. מכוניתו החדשה כמו ננערה מן ההלם וטסה במהירות לכוון היעד המבוקש. באותן דקות שנידמו לנו כמו נצח, עסקנו רבי יעקב ואנוכי באמירת פרקי תהלים ובתחינה לפני הקב"ה, שהמשימה תצלח בידינו ונצליח להגיע לפני השקיעה לתינוק הזערורי הממתין בקוצר רוח להיכנס לבריתו של אברהם אבינו ביום השמיני... השמש נטתה מערבה וצבעה הפך כתום, קרני אור אדומים החלו להבליח מן הים. פחדתי להביט בשעון. עצמתי עיני, ואמרתי: ריבוננו של עולם, לא ביקשתי את המלאך גבריאל, אבל אין לי ספק

שהיהודי החביב הזה שמחזיק בהגה רוצה לזכות במצווה, והתינוק המתוק גם הוא שואף לבריתו ביום השמיני, והוריו בוודאי מצויים במתח נורא, שלא יגרם להם שברון-לב. עשה למענם אם לא למעני. לפתע חריקת בלמים. אני פוקח עיניים ולמולי בית הכנסת "אליהו הנביא". אני מביט בשעון: נותרו עוד ארבע וחצי דקות לשקיעה. אני ורבי יעקב שועטים מן הרכב. והרצים יצאו דחופים לבית הכנסת. השקטתי תוך שניות את הרוחות הנרגנות, ותוך דקה וחצי התינוק היקר נכנס בדלת הקדמית לעם היהודי, נימול כדת וכדין, כשאנו מזמרים בכל פה, הילד יהא רענן בצל השם יתלונן... בסימן טוב בן בא לנו בימיו יבוא הגואל... ואכן הרגשתי כמי שזוכה לגאולה השלמה...

סיפור נחמד רבי אברהם, הפטרתי לעבר ידידי הוותיק, אבל דומני שהעיקר חסר מן הספר...

"רגע הרב לוי, הסיפור עוד לא התחיל, זה רק היה הפתיח.

מעניין לאן אנו שועטים עכשיו? שאלתי.

יצאנו מבית הכנסת והותרנו את בני המשפחה לאכול ולשמוח. רצינו להזמין מונית... אך הנה אני מבחין בחוץ ב"נהג שלנו", זה שחטפנו אותו בעל-כורחו באמצע נסיעתו. "בואו עלו, אחזיר אתכם לרכב, או לכל מקום שתרצו" הוא קרא לי. עלינו לרכב, ואז נישקתי אותו במצחו בחום. "ידידי, אין לך מושג לאיזו מצווה אתה שותף. בזכותך נכנס ילד נוסף לבית היהודי של אברהם אבינו. אשריך!!! ואשרי חלקך...".

הנהג החטוף והאדיב שתק כמה שניות, שמתני לב שהוא מהורהר ואז התחיל לדבר נרגש כולו: "שמי שמעון. אם לפי דבריך עשיתי מצווה גדולה, ואתה רב ומוהל חשוב, אז אני מבקש ממך ברכה מיוחדת, כי אולי זו עת רצון. אני בן 45 שנים, ועדיין לא נישאתי, אני רווק בעל כורחי, לא מצאתי את בת זיווגי מן השמים. העיכוב הזה מעיק עלי וגורם לי עצב. וכידוע, אם אין לי אשת חיל, אזי ודאי גם לזרע של קיימא לא זכיתי... אז ברכני רבי שאזכה להינשא בקרוב.. אני מרגיש חצי בנאדם".

"הוא עמד לפרוץ בבכי... ואז נשמתני עמוק, הנחתי את יד ימיני על ראשו וברכתיו מכל הלב עד טיפת דמי האחרונה... "מי יתן ותנשא בקרוב לאשת חיל חסודה משורש נשמתך ותקים בית נאמן בישראל על אדני התורה, ואזכה למול את בנך ביום השמיני וכו' וכו'. רק אל תשכח אותי!!!"

"אתה לא תאמין הרב לוי, חלפה לה שנה בדיוק, ואני מקבל צלצול טלפון: "שלום מדבר שמעון, אתה זוכר אותי... אני הנהג שלך, אני המלאך גבריאל שלך שהובלתי אותך לברית מילה ארבע דקות לפני השקיעה.. רבי אברהם, חודשיים אחרי הברכה שלך נישאתי לנוות-ביתי,

והיום בשעה מוצלחת נולד לי בני בכורי... הבטחת לי שתזכה להיות המוהל והקב"ה שמע וקיבל ברכתך.

"הסיפור עוד לא ניגמר הרב לוי. הספקתי מאז למול את שני בניו של שמעון הנהג החטוף שיהיו בריאים בלי עין הרע, כאשר לפני הברית אני מספר בין פיוט לפיוט את הסיפור הנהדר ששמעת עכשיו".

* * *

למותר לציין ש"הנהג החטוף" שלנו רבי שמעון, שומר תורה ומצוות וגם הוא מחזק אנשים בסיפור ההשגחה הפרטי שלו.

שלח לחמך

ארשת פניו של ד"ר יונתן מרגלית, לא בישרה טובות.

שבועיים צפופים של מריטת עצבים עברו על חגי מרציאנו, אברך כשרוני מבאר שבע עד לרגעים הללו, כדי לשמוע מה בדיוק מימצאי הבדיקות. החיוך המאולץ שנמרח על פני הדוקטור, היה מזויף ושחרורי כמו דולר שצולם בפאקס. חגי ציפה - אם כן - לנורא מכל... וזה אכן הגיע.

"חגי יקירי" אמר ד"ר מרגלית "אתה כבר מבין... על פי בדיקות המעבדה החוזרות ונישנות מדובר בשורה של התקפות ממאירות בשני איברים פנימיים... ישנן גם גרורות... אני חייב לעדכן אותך בכל הפרטים, אבל גם לחזק אותך, שהיו דברים מעולם, ויש כאלה שיצאו מזה".

חגי חש שעולמו מתרסק עליו, הסחרחורת איימה לגרור אותו לעלפון, הוא נשען על כסאו, וביקש כוס מים.

"ראה חגי" החל ד"ר מרגלית ללטפו במילים חמות "אהיה הגון איתך. מכיוון שמדובר בצורך לבצע ניתוח מקצועי ורגיש ברמה בלתי רגילה, לא כדאי לעשות זאת בישראל, אין למנתחים שלנו נסיון מספיק של כריתת האיברים הללו, ושתילת איברים מלאכותיים חדשים במקומם. לא הייתי ממליץ לסכן אותך...".

חגי ברך "שהכל נהיה בדברו", בהה בתקרה ושאל, אז מה אתה ממליץ דוקטור? מי המנתח הטוב בעולם למקרה הרפואי שלי?

ד"ר מרגלית חשב לרגע והשיב: "את הסטאז' שלי עברתי במרכז הרפואי באוהיו ארצות הברית, הכרתי שם פרופ' גוי, אציל נפש, והוא מנתח מספר אחד בעולם לתופעה הזו. רצוי שתתעניין גם אצל אירגוני הרפואה כאן בארץ, אין לי ספק שתקבל סימוכין להמלצה שלי... שמו פרופ' יוהן ואן דינץ, הוא הולנדי במקור, אך 30 שנה הוא עושה חייל כמנתח בארה"ב".

ד"ר יונתן מרגלית חיבק ארוכות את האברך הצעיר ואיחל לו בריאות שלמה מעומק הלב, בחודש האחרון נירקם קשר אמיץ וחמים בין שניהם.

תודה דוקטור, אני יהודי מאמין ברמ"ח איברי ושס"ה גידי, ומי שנתן לי את החיים, הוא גם מי ששלח לי את המחלה הארורה, והוא גם מי שיבריא אותי, ואתה ד"ר מרגלית שליח טוב לרפואתי, ומי יודע אולי גם פרופ' ואן דינץ הוא השליח הנוסף. תתפלל עלי...

* * *

כל עסקני הרפואה בישראל המליצו פה אחד וללא מחלוקת, המומחה העולמי למחלה הנוראה שמקנת אצל חגי מרציאנו, הוא פרופ' יוהן ואן דינץ, הנמצא במרכז הרפואי הגדול באוהיו.

לחגי כבר לא היה ספק, הוא יפקיד את עצמו בידי המנתח ההולנדי, ויהיה המחיר אשר יהיה. התיק הרפואי נשלח באימייל, והתגובה לא איחרה לבוא, באנגלית רהוטה, אך לקונית.

"לכבוד מר חגי מרציאנו.

ד"ר ואן דינץ עיין במימצאים ארוכות, הוא בחן את הצילומים, ולאחר התייעצות עם מומחים נוספים קבע כי יש לבצע כריתה של האיברים הנגועים והשתלה של שני איברים מלאכותיים. סיכויי ההצלחה 50%-50%.

עלות הניתוח: מנתח 50,000 דולר.

שרות בית החולים כולל חדר ניתוח, תרופות ושיקום 30,000 דולר, סה"כ 80,000 דולר. אנו מאחלים לך רפואה שלימה וממתינים למידע נוסף".

* * *

משפחת מרציאנו יצאה למסע גיוס הכספים במלוא המרץ. התורם הראשון היה ד"ר מרגלית. חגי עצמו לא התבייש ועבר במשך שבועיים עם תיקו הרפואי והמלצת רבנים מבית כנסת אחד למשנהו. הוא התגבר

על החולשה והבושה, החיים שווים להתבייש בשבילם. בסופו של יום נאספו 30,000 דולר בלבד. חסרים עוד 50,000 והזמן דוחק. ד"ר מרגלית בתושייתו עדכן את בית החולים באוהיו שהסכום כבר נאסף, וביקש שיקבעו עבורו תאריך מיידי לניתוח. תוך 24 שעות קיבלו תשובה באימייל: יש לנחות ביום ג' בשבוע הבא בארה"ב ולהגיע לאישפוז מיידי בביה"ח.

וכסף מנלן?? שאל חגי.

"נעביר להם 30,000 דולר בשלב ראשון" השיב דוקטור מרגלית, והוסיף "ידידי חגי, דווקא אתה הצדיק מבין שנינו, נכון? ובכן, מי שדאג ל-30,000 דולר, הוא ידאג לשאר. עכשיו טוס לרפואה שלמה".

חגי מרציאנו נחת באוהיו עם אחותו הבכורה - כרמית - ואושפז מיידי בבית-החולים. פרופ' יוהן ואן דינץ קידם את פניו במחלקה, בחיוך שופע אופטימיות.

"הו אתה מישראל, כמה נחמד. אל תדאג אתה בידיים טובות, ואני מאד מקווה שתוך יומיים אתה כבר תהיה בריא... אני גם מודה לך על הזכות שבחרת בי כמנתח שלך". דברי ואן דינץ.

חגי היה המום. הלבביות של הפרופ' הגוי, נסכה בו כוחות עצומים, והמון אופטימיות. עננה אפורה ודי קודרת העיבה על מצב רוחו - הכסף.

אחותו כרמית ליטפה את ידו ולחשה לו "חגי אל תדאג לכסף, הגעתי לכאן עם כרטיס האשראי שלי, ועל דעת בעלי, אנחנו בתהליכי מכירת הדירה שלנו, העיקר שתהיה בריא".

ליבו של חגי נרעד. כרמית ובעלה הם קשיי יום, שרכשו דירה קטנה באחת השכונות בבאר שבע עם המון הלוואות, וגידלו בה את ששת ילדיהם.

לא הייתם צריכים למשכן את חייכם בשבילי, לחש חגי לאחותו... יש לכם ששה ילדים לגדל.

"אתה בן תורה" ענתה כרמית "אנחנו רוצים אותך חי ובריא. בעלי אמר שאתה אברך מוסר נפש על תלמודך ושהוא מוכן לרעוב העיקר שתהיה בריא, בעלי אמר לי שבזכות המצווה הזו, כל ילדינו יהיו צדיקים ותלמידי חכמים...".

ואז הגיע אחות חדר הניתוח והכניסה לשם את חגי לניתוח הגורלי.

אחרי שש שעות נפתחה הדלת. כרמית היתה תשושה מקריאת תהילים ותחינות. פרופ' ואן דינץ יצא לקראתה ודיווח בקולו המלטף "או-קי. הכל בסדר. הוא הועבר להתאוששות. עפ"י נסיוני השיקום יהיה מהיר, מחר בצהריים הוא יחזור להכרה, שעתיים אחר כך נפגש לשיחת סיכום. חשוב שתדעי, הממצאים היו אומנם חמורים, אך בפועל המצב היה טוב יותר... הוא יחיה ויאריך ימים".

... ודמעות של אושר שטפו את כרמית.

* * *

למחרת בצהריים.

חגי היה כבר פקוח-עיניים מזה שעתיים. הוא ואחותו המתינו בקוצר-רוח לבואו של הפרופסור. בשעה שלוש בדיוק פתח פרופ' ואן דינץ את הדלת והתיישב. הוא פתח את תיק הג'יימס-בונד שלו ושלף משם... אלבום תמונות ישן ומרוט.

"תראו מיסטר חגי והגברת כרמית, אני הולך להראות לכם עכשיו כמה תמונות". בתמונה הראשונה הם הבחינו היטב בפניו של הפרופ' צעיר לפחות ב- 35 שנה, כשמאחוריו קרונות רכבת.

"נכון זה אני בן 22 אוחז בידי תיק אישי, ובתוכו תעודות על השכלתי הפורמלית בהולנד, ועל שנתיים ראשונות של לימוד רפואה באוניברסיטת אמסטרדם. מאחורי תחנת הרכבת בניו-יורק. חצי שעה לפני הצילום, נכנסתי לבנק המרכזי ופדיתי צ'ק שנתן לי אבא שלי ע"ס 65,000 דולר. אלו היו כל חסכוניותיו של אבא. כסף זה צריך היה לשמש אותי למימון הלימודים בארה"ב וכן למימון מגורי וכלכלתי במשך השנים הבאות, עד לקבלת תואר הדוקטור. את חלקו הייתי אמור להפקיד בבנק באוהיו והשאר לשלשל לקופת האוניברסיטה. אל תשאלו איך ולמה, אבל שעה אחרי הצילום ירדתי מן הרכבת, כמו הלום קרב. התיק כבר לא היה בידי, וחלומותי נטרפו. עכשיו אני בארה"ב בלי כסף, בלי עתיד, ואין לי למי לפנות".

וכאן שלף פרופ' ואן דינץ תמונה נוספת, והפעם הוא מחובק עם יהודי נמוך קומה ועטור זקן קצוץ, על רקע תחנת משטרה.

"סבא אלברט!!!" צעקו חגי וכרמית "מה עושה איתך סבא אלברט זכרונו לברכה...".

"אכן כן, סבא שלכם אלברט מרציאנו הבחין בתיק הנטוש שברכבת, ולפני ששודדי רובע הארלם השתלטו עליו, תוך שהוא חוטף כמה חבטות

הוא הצמיד אותו לגופו והעביר אותו לתחנת המשטרה הדרומית בניו-יורק והמתין שם חמש שעות, עד שהגעתי לשם מיואש וחסר תקווה".

"התחננתי לפניו שיקח כמה אלפי דולרים כאות הוקרה, כמתנה, כצדקה, אבל אלברט סירב - אנחנו יהודים שעושים מצוות לא בשביל לקבל שכר - הוא אמר לי - אני, שמח שטוב לך, ותוכל להיות רופא. ואז לפני שנפרדנו הוא אמר לי - יוהן אם פעם תהיה דוקטור חשוב וגדול, ויגיע אליך יהודי חסר כל שיזדקק לחסדיך, תזכר בי, ותגמול איתו חסד, והיה זה שכרי... המקרה הזה מתועד אצלי ורשום כאן. אני מתעד כל חוויה בחיי. תאמינו או לו חגי וכרמית, ניתחתי כבר מאות יהודים בקריירה שלי ועשיתי הנחות גדולות, גם כשלא ביקשו ממני. ולפני כחודש כשראיתי באימייל את השם חגי מרציאנו, דלקה אצלי נורה מהבהבת... אולי מדובר בקרוב משפחה של אלברט... ערכתי בדיקה טלפונית עם ישראל ולשמחתי לא טעיתי".

הפרופסור שלף מכיסו את כרטיס הויזה של כרמית ולחש באוזנו של חגי "יקירי, סבא שלך אלברט מרציאנו זכרונו לברכה, כבר שילם על הניתוח. תודה ושתהיה לי בריא".

מי מאותת ליחזקאל?

יחזקאל יומטוב היה סוחר מצליח של בגדי ילדים ונוער. בבעלותו היו שתי חנויות מרווחות וגדושות קליינטים, האחת במרכז הארץ והשניה בירושלים. קרוב ל-20 שנה שהקופות מצלצלות והוא רואה ברכה בעמלו. שלא תטעו לרגע, מדובר ביהודי ירא שמים בתכלית, אשר מעבר לעשירותו הרבה, הוא עסוק עד למעלה מראשו בעיקר במצוות הכנסת כלה. אין מי שלא יודע, אין מי שלא מכיר, ליחזקאל פנית בסכום יפה זכית. רק תביאו הזמנה והמלצה מרב שמכיר את החתן או הכלה.

"אני לא מעשר " היה אומר מיודענו "אני נותן חומש. שתי עשירות מרווחי לטובת הכלל. זה לא שלי, ואני לא מתעסק עם גזל. הכסף הזה שייך לחתנים, לכלות, ליתומים ולשאר עמך בית ישראל ואני לא עושה טובה לאף אחד. הם עושים לי טובה שהם לוקחים".

החיים זרמו עליו בחן ובחסד, היה לו נחת מילדיו וכמה נכדיו, והכל שט אצלו על מי מנוחות.

עד... עד שבוקר אחד קם אדון יחזקאל יומטוב קצת מסוייט ומבוהל. עיניו הקרינו דוק של רעדה ופחד ופיו היה קפוא משהו, מבלי יכולת לייצר את החיוך הנצחי הקבוע שהיה נטוע על פניו.

"יחזקאל, אתה נראה לא טוב... קרה משהו?" שאלה העזר כנגדו שידעה והכירה כל תו בפניו. "יש לך לחץ בחזה? אולי כדאי שנלך לרופא לבדוק לחץ דם? אלף פעם אני מזהירה אותך להפסיק לשתות משקאות מתוקים, השם ישמור עליך רק שלא תקבל לי סכרת....".

אשה טובה ובעלת חסד היתה הגב' ישראלה יומטוב, אשר מעבר לאחזקת הבית ביד רמה, היא שימשה כיד ימינו של בעלה בעסקיו השונים. היא היתה יועצת אירגונית, ומומחית פיננסית, ולא היה יוצא או נכנס מבלי שהיא עודכנה ואישרה. יחזקאל היה מגחך מפעם לפעם בשיחות עם חברים "אני, ברוך השם, לא מפריע לישראלה לנהל לי את העסקים ולחנך לי את הילדים....".

צחוק צחוק אבל הפעם פניו של יחזקאל באמת שידרו מצוקה, ואשתו מבלי לחשוב פעמיים הורתה לנהג שלו להוביל אותם לקופת-חולים. ללא שהיות היא נכנסה לחדרה של רופאת המשפחה ד"ר נחמה קצין והתחננה לפני שתדאג ליחזקאל שלה למקסימום בדיקות, כי היא חוששת... חלילה וחס, פן, ואולי, והשם ישמור, העיקר שיחזור לו החיוך לפנים.

שעתיים אחר כך יצאו הזוג יומטוב מקופת-חולים, ופנו לעיסוקיהם. למחרת בבוקר צלצלה ד"ר קצין ואמרה: הכל תקין. לחץ דם תקין, סוכר תקין, דם תקין, טרומבוציטים תקין (מה זה?).

בקיצור יחזקאל מאיזה כוון שלא תסתכלו עליו הוא בריא בלי עין הרע, זריז ומתפקד כמו בחור צעיר בפריחת חייו, נניח בן 20.

יום יומיים אחר כך כבר שב החיוך לפניו של הסוחר הצדיק יחזקאל, אבל בערב שבת שוב הבחינה ישראלה, שהחיוך נעלם, וגוון אפור משהו תפש את מקומו במצחו. ושוב היא שעטה עמו אבל הפעם לחדר-המיון, והורתה לרופא המחלקה לבצע אקו-לב, ובקיצור ה-כ-ל. היא מכירה את בעלה והחששות שלה יש להם על מה לסמוך.

ושוב שלושה ימים אחר כך הגיעו התוצאות, לא יאומן כי יסופר. יחזקאל בריא למופת. הכליות, הריאות, הלב, הקיבה, הכל, באמת בלי עין הרע, יוצא מגדר הרגיל לגבר בן 60 פעיל ויצרני.

חלפו עוד כמה ימים ושוב חזרו פניו של יחזקאל להיות מחוייכים כבעבר, וגם הצבע האדמדם חזר ללחיו ולמצחו. ישראלה יומטוב האמינה שהנה הרכבת של בעלה חזרה לפסים עד מאה ועשרים באושר בריאות ועושר.

זה לא לקח יותר משבוע, ושוב בבוקר יום שלישי מבחינה ישראלה, שהפעם בעלה מקרין מבט מדוכא ומפוחד, גרוע מבעבר. הוא מנסה לשרך עצמו לעסק, סוחב את עצמו ללימוד דף היומי, אבל זה לא זה. הוא נראה כמו חצי בן-אדם. היא ידעה בסתר ליבה שאין כאן שום בעיה בריאותית, שהלוא כל הבדיקות העידו אחת לאחת שיחזקאל בריא.

"יתכן שמהו מייסר אותו מבפנים, בתוככי ליבוי" הרהרה "אני חייבת לתחקר אותו כי ליבי לא שקט".

בליל שישי התיישב יחזקאל על כיסאו בסלון ובהה באוויר. ישראלה רעייתו סגרה את דלת הסלון, והניחה כוס קפה שחור ומהביל לפני בעלה עם כמה עוגיות קינמון שהוא אוהב.

"יחזקאל, אני מבקשת ממך שתספר לי מה מטריד אותך. פניך אינם כתמול שלשום..." פנתה אליו ברוך.

"הכל בסדר" ניסה יחזקאל להתחמק בעדינות.

"בעלי היקר, אנו נשואים כמעט 40 שנה, ואני מכירה היטב כל קריצת עין, נדנוד שפתיים וכאב ראש שלך. מעולם, אבל מעולם לא נראו פניך כה קודרות, שוממות מן החיוך טוב הלב ששופע מפניך, חיוך שמחייה נפשות. נו, תחייך יחזקאל תחייך.

יחזקאל ניסה לחייך, אבל גם הוא הרגיש שהחיוך שמבליח מפניו איננו אלא פרח נבול באמצע הקיץ. הוא השעין ראשו על כפות ידיו, עצם את עיניו ושתק.

"אני שומעת... אני מבקשת שתספר לי מה מעיק עליך" ביקשה אשתו "אל תגרום לי צער, שהלוא אם אצטער ואאבד משמחת החיים שלי, אזי מה יהא על התא המשפחתי הנפלא שלנו....

יחזקאל יומטוב ברך, לגם מכוס הקפה, היטה מבטו לפינה גבוהה בירכתי הסלון והתחיל לדבר.

"מישהו רודף אחרי. מישהו כנראה מאיים עלי, ואני מפחד. אין לי שקט. אני חושש שזה איתות מבשר רעות..."

"כיצד הוא מאיים עליך?."

"זו הפעם השלישית שהוא בא אלי, מביט לי עמוק בעיניים ואומר לי: יחזקאל, אני מחכה לך, בוא לבקר אותי, זה דחוף'. בפעם הראשונה הוא היה יחסית סימפטי, אבל היה בקולו צליל תקיף. בפעם השנייה הוא היה תקיף ממש. בפעם השלישית הוא אמר לי: 'יחזקאל אם לא תבוא, אתה תגרום לי צער נורא, ואינני יודע לאן הצער הזה עלול להתגלגל, זה עלול

להשפיע גם עליך לרעה, וחבל יחזקאל שתסבול בגללי... אני עשיתי לך טובה, אז תעשה לי טובה בחזרה, חבל שנסבול, חבל שתסבול...!

"מי זה? שאלה בהשתאות רעייתו, ואיפה הוא פוגש אותך האיש הזה, ולאן בדיוק הוא רוצה שתבוא לבקרו, איפה הוא נמצא? ואיזה טובה הוא עשה לך?"

יחזקאל לגם עוד מן הקפה, השקיע את מבטו באחד מספרי הספרייה ואמר: "ישראלה, הוא בא לי בחלום... שלוש פעמים אני רואה בחלומי איש זקן, אולי כבן 80, אין לו זקן, אין לו כיפה, הוא חילוני, אבל פניו מטושטשות. אני מרגיש בנימת קולו שהוא במצוקה, שהוא מאותת לי לבוא להצילו. אבל אינני מזהה את קולו, וגם תווי פניו לא מוכרים לי. הוא רוצה שאבוא לבקרו, אבל אין לי מושג מה שמו, היכן הוא גר, מה טובה הוא עשה לי, וכיצד אגיע אליו. הוא לא נתן לי רמז קלוש היכן אוכל למצוא אותו. תביני ישראלה, אני מרגיש שמן השמים משדרים לי איתות שעלי להציל מישהו. אבל לא מעבר לזה. אני רוצה לעזור לו, להוציאו מן המצוקה, אבל כיצד? מי יראני דרך? מי יגיד לי הנתיבה? אני לא בורח מחסדים, אני אפילו רודף אחריהם. שלושה חלומות כאלה פעם אחר פעם מוטטו אותי. והנורא מכל אינני יודע מה לעשות. למי לפנות. מי יוכל לאתר עבורי את האיש הזקן הזה?"

"אתה מרגיש מאויים על ידי איש שבא אליך בחלום... עכשיו אני מבינה. מוזר מאד אתה לא מיסטיקן ולא נוהה אחר פותרי חלומות... אבל חוששני שהפעם עלינו לעשות צעד חריג. אני לא אתן לחלום ולישיש להרוס את חייך, את חיינו. דומני יחזקאל שיש לי רעיון... "סיכמה הגב' יומטוב את הדיון.

* * *

חצי שעה אחר כך התיישבו בני הזוג יחזקאל וישראלה יומטוב מול אחד מגדולי הדור וסיפורו לו על החלום המוזר של יחזקאל, שגורם לו עוגמת-נפש עצומה.

"אין כל ספק שמדברים איתך מן השמים, זה איתות הנושא משימה כבדת משקל בחובו" אמר הרב "חלום שחוזר על עצמו שלוש פעמים... יש בו ממש. ובכן יחזקאל עצום עיניך ונסה להיזכר מי עשה לך טובה בעלת משקל, טובה שהקפיצה אותך קדימה, שפתחה לך שערים... מדובר ללא ספק באדם מרכזי בחייך... וגם אם שכחת אותו אתה מוכרח לדלות את שמו ממצולות הזכרון, כי הוא מבקש טובה תחת טובה".

הסוחר יחזקאל עצם עיניו והתחיל לשחזר את חייו. ילדותו באירן, בני המשפחה, אחים, שכנים, ידידים, העליה ארצה מאירן לפני 22 שנה... עם ששה ילדים קטנים...

"נזכרתי!!!" קפץ יחזקאל ממקומו "דומני שהחידה נפתרה, ואני מייחל שאכן מדובר באותו האיש, ושאיזכה לאתר אותו... עברו כ- 20 שנה מאז..."

* * *

זלמן קוחנובסקי ד"ר לכלכלה, היה סגן מנהל סניף בנק מרכזי לפני כ- 20 שנה בתל אביב, כשנכנס למשרדו איש דתי כבן 40 עם מבט כבוי בעיניים.

"אני יכול לשבת? שאל הקליינט.

"כן" השיב קוחנובסקי, שהיה אדם סבלן מאין כמותו.

"תראה כבוד המנהל..."

"קבל תיקון" העיר קוחנובסקי "אני רק הסגן".

"אז ככה, אני עולה חדש מאירן, הגעתי לכאן לפני שנתיים מטופל בששה ילדים קטנים. את מעט הכסף והתכשיטים שהצלחתי להבריח ארצה מאירן ביזבזתי למחיית המשפחה, שנתיים שאני מחפש עבודה אבל ללא הצלחה. אם כבר מקבלים אותי, מפטרים אחרי שבוע, שבועיים, או מקסימום אחרי חודש. תראה כבוד סגן המנהל, אני מתבייש להגיד לך, אבל הגעתי לפת לחם... והאמן לי אני איש חרוץ, אני רוצה לעבוד, להביא לחם בכבוד, אבל הכל תקוע. לא הולך לי ירחם השם".

זלמן קוחנובסקי מעבר לתפקידו המקצועי כבנקאי היה גם מרצה מבוקש באוניברסיטאות, ושמו הלך לפניו כגאון פיננסי שהכל שיחרו לפיתחו. תוך חודשים ספורים הוא עתיד היה להתמנות למנהל מחוז לתפוש תפקיד הרבה יותר משמעותי מתפקידו הנוכחי. יו"ר הדירקטוריון חגי מירון המליץ בחום רב, שקוחנובסקי יכול בהחלט לוותר על תפקיד מנהל סניף, ולשלוט בגאון על המחוז כולו, על 24 סניפיו.

והנה יושב לפניו עולה חדש, חבוש כיפה רקומה גדולה, מדוכא, דחוק עד אימה ומבקש רחמים.

"כן, מה אני יכול לעזור לך?" שאל קוחנובסקי.

"תראה כבודו, אני מבין טוב במסחר. יש לי חוש מצויין לעסקים, ואני חייב השקעה ראשונית של 50,000 דולר לפחות לצורך שכירת חנות, קניית ביגוד וקיום מבצע פרסום מסיבי... יש לי תחושה בקצה האצבעות, שעסקי בגדים הם בשבילי... אבל הבנק כבודו, הבנק לא מוכן להלוות לי אפילו פרוטה שחוקה".

קוחנובסקי הסבלן בחן את מצב החשבון של הקליינט, המינוס חגג. היו לו כמה הלוואות קטנות שהוא לא עמד בהחזרתן ובאופק המתינה לו תביעה משפטית על חוסר יכולת לעמוד בנטל התחייבויותיו.

"יש לך ערב?" שאל הסגן.

"יש לי ערב אחד כבודו, קוראים לו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא". קוחנובסקי חייך. הוא בעוונותיו, רחוק מן הערב הזה.

הפנים הזכות, מבט העיניים הטהור והנקי של הקליינט הדתי, כבשו את ליבו של קוחנובסקי. בסתר ליבו הוא האמין לכל מילה של האיש שממולו, אבל מה לעשות על פי נתוני הבנק לא היה סיכוי ירוק שהוא יקבל שקל או שניים.

"בסדר, אני מודה לך על סבלנותך כבודו. אני יוצא מכאן בלי הלוואה, ומבלי סיכוי להשתקם מן הבנק שלכם, לא נורא, כתוב כבר במגילת אסתר, שלפעמים רווח והצלחה באים ממקום אחר. סליחה ויום טוב".

הקליינט התרומם ופנה לעבר דלת היציאה כשהוא נד בראשו לשלום לעבר סגן המנהל. קוחנובסקי ליווה אותו במבט עיניו יוצא לכוון המדרכה, חוצה את הכביש ונעמד ליד תחנת האוטובוס. הוא הבחין שהאיש מוציא ספר קטן מכיס חולצתו וקורא בו תוך מלמול שפתיים.

החינניות, הפנים התמימות, והאמת הפנימית שבקעה מלבו של הקליינט לא נתנו לו מנוח. לפתע הוא הרגיש שרגליו נושאות אותו לכוון תחנת האוטובוס... לעבר האיש הדחוק, אבל האוטובוס כבר הגיע והקליינט עלה.

"הלו, יהודי!" קרא קוחנובסקי "רד רד. אני רוצה לדבר איתך"!!!

הקליינט ירד מן האוטובוס, והשניים שוב ישבו זה מול זה.

"תראה יהודי, אדון יחזקאל יומטוב, אני לא מכיר אותך אישית, אבל אתה עושה עלי רושם טוב" אמר סגן המנהל "אני עושה עכשיו עיסקה, ביני ובינך, אבל אתה שומר אותה בסוד עד שתקבל ממני איתות לגלות אותה. וכשתקבל איתות רק אז תוכל לגלות אותה. אני רושם לך צ'ק בשקלים בשווי 50,000 דולר, זה הכסף הנזיל שיש לי במניות, ואני נותן

כרגע הוראת מכירה. זו הלוואה מכל הלב. לך תעשה איתה עסקים, כשתצליח תבוא ותחזיר לי אותה".

והשניים נפרדו בלחיצת יד אמיצה.

"אל תגיד לי תודה", קרץ קוחנובסקי "פעם סיפרו לי שיש בזה אבק ריבית אם אומרים "תודה" ואני לא רוצה ריבית חס ושלום".

* * *

"אחרי שנתיים החזרתי לקוחנובסקי את השקל האחרון" סיפר יחזקאל לרב "אבל מאז עברו 18 שנים, עברתי לבנק אחר והטרדות בעסקים השונים השכיחו ממני את האיש. לדעתי הוא כבר מזמן פנסיונר".

"אדון יחזקאל חביבי" חייך אליו הרב "הזמן קצר והמלאכה מרובה. לך ואתר את קוחנובסקי. הוא שרוי במצוקה גדולה ורק על כתפיד מוטלת המשימה להושיעו. הוא בעצמו אמר לך במפורש: "אני עושה איתך עיסקה, ביני ובינך, אבל אתה שומר אותה בסוד, עד שתקבל איתות. וכשתקבל איתות רק אז תוכל לגלות אותה..." כך הוא אמר לך הלוא כן?".

עיניו של יחזקאל יומטוב ברקו מסקרנות. "תודה כבוד הרב, אני רץ לחפש אותו. אשמח לעדכן אותך בהמשך".

* * *

יום שישי בצהריים. יחזקאל וישראלה יומטוב יצאו במרוצה מבית הרב לכוון משרדס. לאחר כמה טלפונים זריזים הם איתרו את משפחת קוחנובסקי. איש צעיר ענה לקונית מעבר לקו "אני נכדו של זלמן קוחנובסקי, הוא חולה במחלה אנושה כבר שלוש שנים. אם אתם רוצים לבקר אותו הוא מאושפז במחלקה פנימית באיכילוב. חדר 214 קומה שניה".

"ישראלה, אני יודע שעדיין יש לעשות הכנות של שבת, אבל הרב אמר במפורש, שהענין הזה אינו סובל דיחוי. האיש במצוקה וכל דקה של דחייה עלולה להיות דקה של פיקוח נפש". אמר מר יומטוב לרעייתו.

"צא לדרכך בעלי. אני אצה לסיים את ההכנות לשבת. ויהי רצון שתצליח במשימה החשובה שלך והלוואי שקוחנובסקי הוא באמת האדם שאותת לך מן השמים בחלום, כי אני רוצה אותך בחזרה מחוייד ושופע שמחת חיים".

יחזקאל הרים ידו לכוון מונית חולפת, וזו עצרה לו. "סע ידידי, סע לבית החולים איכילוב. השבת עוד כמה שעות נכנסת".

המונית פתחה בשעטה ויחזקאל יומטוב שלף את ספר התהילים מכיסו והחל לומר בהטעמה "לרפואת זלמן בן שרה אמנו, למשפחת קוחנובסקי".

יחזקאל יומטוב שעט כמעט חסר נשימה מן המונית ועד למעלית שהובילה אותו בזריזות שיא לקומה השניה בבית החולים איכילוב. השבת באופק ולבו ניבא לו רעות. "אם אכן זלמן קוחנובסקי הוא האיש שבא לי בחלום" הרהר "אזי שעותיו כנראה ספורות".

הוא פתח את הדלת ונכנס פנימה בצעדים מדודים. המראה היה קשה. זלמן הישיש היה מחובר למכשירי החיאה שדוף עד להחריד, ורידי ידיו בולטים, עיניו עצומות ושקועות בחוריהן...

"לפני 20 שנה הוא נראה הרבה יותר נמרץ וחיוני" הבזיקה מחשבה הסטורית במוחו של יחזקאל.

"זלמן, זלמן" לחש יחזקאל לאוזנו של הישיש. "זלמן היקר שלי, זה אני יחזקאל" הוא חזר על המשפט הזה כמה וכמה פעמים, ולאחר דקות ארוכות שנמשכו כנצח, פקח זלמן קוחנובסקי את עיניו וחיוך סדוק נמתח על פניו הכחושות.

"אדוני" ביקשה האחות האחראית על המחלקה, שנכנסה פנימה במרוצה "אני מאד מבקשת לפנות את המקום, זה לא זמן לביקורים וזלמן לא מרגיש טוב..."

"זה בסדר, תשאירי אותו כאן, זה אח שלי" לחש בקול צרוד זלמן בכוחות דלים ואוזלים.

"אני נורא שמח שבאת יחזקאל, כל כך חיכיתי שתגיע".

אני יודע זלמן, אני יודע... הופעת לי בחלום שלוש פעמים".

זלמן: "ריחמו עלי מן השמים כנראה, ולכן הגעתי לחלומות שלך. כן, במשך החודש האחרון אני מתפלל לאלוקים שתגיע אלי לביקור, הלב שלי עסוק רק בך... הלב החלש שלי מאותת לי בחודש האחרון שיש לי רק חבר אחד בחיים, וזה אתה יחזקאל. קשה לי לדבר ויש לי רק בקשה קטנה ידידי היקר. ישנן שתי מעטפות במגירה העליונה. אחת עבורך, ואחת עבור שני בני. כשיוודע לך שנפטרתי מן העולם פתח את המעטפה המיועדת לך וקרא אותה, ואת השניה תפתח ותקריא לבני לאחר כיסוי הקבר. טוב יחזקאל?"

"בוודאי זלמן בוודאי. אני חייב לך חוב ענק לא רק חוב של כבוד... ואתה תהיה בריא בעזרת השם".

"תודה ידידי... עוד מעט שבת, סע הביתה. שבת שלום".

"שבת שלום זלמן".

לפני שיצא מן החדר פתח יחזקאל את המגירה ושלף משם שתי מעטפות לבנות חתומות. על האחת היה רשום בכתב יד רועד ולא ברור עבור: מר יחזקאל יומטוב, רחוב הגפן 13 בני-ברק. על השניה היה רשום: לכבוד בני אהובי.

עיניו של זלמן נעצמו ויחזקאל לחץ את ידו בעדינות "שבת שלום חבר יקר, ורפואה שלמה". אך מיטיבו הישיש, כבר היה שרוי בערפל כבד של חוסר הכרה.

יומטוב יצא מן החדר, הזמין מונית והצמיד את שני המכתבים קרוב קרוב ללב. אכן צדק הרב, האיתות הגיע מזלמן קוחנובסקי מיטיבו הוותיק שהוא כמעט ושכח אותו.

מעניין מה צופנים בחובם המכתבים.

* * *

מיד במוצאי שבת הרים יחזקאל טלפון למשפחת קוחנובסקי ושמע את הנכד אומר "סבא נפטר בליל שבת... ההלוויה תצא ביום ראשון בשעה 2:00 בבית העלמין סגולה בפתח תקווה".

נשימתו כמעט נעתקה. "איזה מזל, הגעתי אליו ממש בשעות האחרונות של חייו". הוא ניגש לחליפת החול שלו, ושלף משם את המכתב המיועד עבורו.

"ישראלה" קרא לאשתו "זלמן נפטר, יש אישור לקרוא את המכתב המיועד עבורי". ישראלה התיישבה ועשתה אוזנה כאפרכסת.

"ידידי הנכבד והיקר מר יחזקאל יומטוב. חלפו להן שנים רבות מאז אותו יום מיוחד עבורי, בו נפגשנו במשרדי בבנק. אני זוכר שהיית במצוקה גדולה. קשיי הפרנסה וההסתגלות כאן בחברה הישראלית ניכרו על פניך. ביקשת הלוואה מן הבנק, ונענית בשלילה, היית עמוס בחובות, פוטרת פעם אחר פעם ממקומות עבודה. האזנתי לך בקשב רב. הסבל והיסורים שלך נגעו ללבי, בעיקר כשאמרתי לי "כבוד סגן המנהל אני מתבייש להגיד לך, אבל הגעתי לפת-לחם". האמנתי לכל מילה שלך, אבל לא מצאתי מוצא לסייע לך. לא העליתי בדעתי באותן דקות שעלי

להלוות לך מכספי האישי. יצאת מן החדר ואמרת לי שכתוב במגילת אסתר, ש"רווח והצלה יגיעו אלי ממקום אחר", יצאת באדיבות ובחביבות. שידרת לי אמונה פנימית יוקדת... הסתכלתי עליך יוצא ממשרדי, ונע לכוון תחת האוטובוס מוציא כנראה ספר תהילים ומתפלל. חשבתי באותן שניות, זלמן זלמן, תראה יהודי דתי, שמאמין שיש לו אלוקים בשמים. מטופל בשישה ילדים, על סף הרעב, אבל כולו אמונה שרווח והצלה יגיעו ממקום אחר. ואז הבזיק ממוחי ומרגשות ליבי הרעיון, שאולי אני זלמן, אני הרווח וההצלה. ואז ישבנו שוב במשרד ולפני שחתמתי על הצ'ק המכובד, שאלתי אותך מי הערב שלך, וענית "מלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא", והאמנתי לך יחזקאל לכל מילה. וברוך השם לא התבדיתי. החזרת הלוואה זו עד הפרוטה האחרונה. אני איש שחי כמו חילוני, יחזקאל, אין לי תורה, מעולם לא למדתי תורה. גם המצוות שלי הן קלושות וספורות, אבל המצווה הקטנה שעשיתי עמך ליוותה אותי כל יום במשך 20 השנים האחרונות, ונתנה לי הרבה אושר ותקווה בימי המחלה האנושה שלי. אין לי מושג מדוע ולמה, אבל בשארית כוחותי אני רוצה לבקש ממך שתעשה עמדי טובה תחת טובה. הנה אנוכי הולך למות ואין לי ספק שיש עולם הבא. שיש דין ויש דיין, ואני פוחד שמא לא אבוא עם זכויות מספיקות... השיגרה, הבערות וההשפעה החברתית מנעו ממני לעשות צעד לכוון היהדות, אבל בזכותך ידידי היקר, אני חש שיש לי תקווה שיש לי עתיד טוב יותר. כי הערב שלך הקדוש ברוך הוא הוא לא רק אבא שלך, הוא גם אבא שלי. ורציתי ידידי, שתהיה סניגור שלי בבית דין של מעלה, ותבקש עלי רחמים מאבא שלנו. אנא! יחזקאל אנא! הקרא את המכתב שלך לבני, וגם את המכתב המיועד להם אל מול הקבר.

ואני מקוה ומייחל שתהיה שליח נאמן.
זלמן קוחנובסקי"

* * *

יום א' בשעה שתיים ועשרים בצהריים, נע מסע ההלוויה של זלמן קוחנובסקי לכוון הבור. היו שם שני בניו, שתי כלותיו, כמה נכדים וקומץ ידידים. הם הביטו לעברו של הסוחר החרדי יומטוב בתימהון. הם לא הכירו אותו ואף לא שאלו אותו מי הוא.

אחרי הקדיש המגומגם שלהם אל מול הגולל, ביקש יחזקאל לשאת כמה מילים ברשות הבנים. הוא הציג את עצמו בכמה מילים ואחר כך הקריא את המכתב המיועד אליו. השקט היה מופתי והסקרנות הרקיעה שחקים. אביהם החילוני כותב להם שיש דין ויש דיין, ועוד מחכה להם מכתב המיועד אליהם. יומטוב פתח את המכתב המיועד לבנים של זלמן והחל קורא.

"בני אהובי היקרים לי מאד. אתם בוודאי תמהים מה אבא רוצה מכם מול הגולל, מה יש לאבא לחדש לנו מול הקבר הטרי. הרי אנחנו כבר יודעים הכל על אבא שלנו. טעות. מזה 20 שנה מאז הכרתי את האיש הצדיק יחזקאל יומטוב מנקרת בי אמונה תמימה שיש אלוהים בשמים. האיש הזה העומד לפניכם ומקריא את המכתב, זרע בי זרע של אמונה, שיש אמון בבני אדם, שיש ישרות בעולם, שיש אלוקים בשמים. במשך 20 השנים האחרונות הייתי אולי חילוני במעשי, אך ליבי היה גדוש אמונה שלא קיבלה ביטוי ראוי. אבל עכשיו הגיע רגע האמת, נשימתי נוסעת למקום אחר, מקום שבו התורה והמצוות חשובים יותר מכל דבר גשמי. אני מאמין בזאת בכל נים שבנפשי.

"בני הטובים שלי, הענקתי לכם הכל מתוך אהבת אמת. לא החסרתי מכם דבר. חינכתי אתכם במוסדות הכי יוקרתיים, קניתי לכם דירות נאות, השתמשתי בקשרי כדי לקדם את עסקיכם, וברוך השם הצלחתם כמעט בכל דבר וענין בעולם הגשמי המוכר לנו. עכשיו, ברגע נורא זה, אני מתחנן לפניכם עשו לי טובה תחת טובה והעניקו לי, בהנחייתו של יחזקאל, את המזון הרוחני שאני כה זקוק לו בעולם האמת. כן, אני רוצה שתגידו עלי קדיש, אני מבקש שתלמידי חכמים ילמדו תורה בבתי המדרש לעילוי נשמת, שיעשו מצוות בלי סוף בעבורי, מצוות שאני לא זכיתי לקיים. אתם אולי מזדעזעים, אולי המומים, אך אין מסרבים לצוואת המת. אין לי ספק בני האהובים שתדעו להכיר לי טובה וליישם את צוואתי זו.

אוהב אותם ואת כל המשפחה, אבא"

* * *

דמעות בני המשפחה זלגו על לחיים נרעשות... הם ידעו שאבא שלהם הוא איש טוב ויקר ובעל מידות נעלות, אך לא ידעו עד כמה. הם בהחלט היו מופתעים.

יחזקאל אף הוא ניגב את דמעותיו, והחזיר את המכתב למעטפה. הוא הבחין שם בפתק מקופל. הוא פתחו וגילה שם צ'ק ע"ס 200,000 ₪, (50,000 \$) המוטב ... "יחזקאל יומטוב". בפתק המצורף היה רשום: "יחזקאל, שמעתי עליך שאתה עסוק בעיקר במצוות הכנסת כלה, קח את ההלוואה שלך בחזרה, עכשיו היא תרומה ותמשיך לשמח כלות וחתנים כמיטב לבך הרחום".

הבנים חיבקו את יחזקאל בחום רב. "נעשה כל מה שאבא ביקש. מה שתאמר לנו - קדוש".

במשך כל ימי השבעה פקדו את בית האבלים של משפחת קוחנובסקי תלמידי חכמים אברכים ובני תורה, ונשאו דרשות ודברי חיזוק.

בבוקרו של היום השביעי הגיע הסוחר יחזקאל יומטוב כדי להקימם מן השבעה, ולפקוד את קבר האב.

"תודה לך יחזקאל" אמרו הבנים "אבא תרם לך בעין טובה לטובת הכנסת כלה, אנא קח גם את תרומתנו הצנועה ותעשה ממנה מצוות". הסכום היה כפול ממה שנתן אביהם.

"אנחנו גם נקפיד להגיד קדיש..."

* * *

בדרך הביתה נשען הסוחר יומטוב על משענת הכסא במונית עצם את עיניו וחשב ממושכות. "לפעמים יהודי דתי, מסוגל בכמה מילים פשוטות של אמונה להנביט הרהור קטן של תשובה ביהודי שנראה רחוק, כמו זלמן למשל... ולשמח עשרות כלות המשוועות לעזרה. לא יאומן. לא זו אף זו. לפעמים מצווה של חסד מן הלב, כמו שעשה זלמן שחי חיי חילוני, בכוחה להצילו מן הדין ולהביאו מתוקן בשערי גן-עדן".

יחזקאל יומטוב חייד בינו לבין עצמו כאומר "האיתות של זלמן, הוא ספר מוסר".